MIKA WALTARI

KLASIKA

Keturi saulėlydžiai

Mika Waltari

KETURI SAULĖLYDŽIAI

ROMANAS APIE ROMANĄ

Dideliems vaikams
ir laimingiems suaugusiesiems,
kurie niekada nesuauga

Iš suomių kalbos vertė
Aida Krilavičienė

VILNIUS

UDK 894.541-3
Va234

Mika Waltari
NELJÄ PÄIVÄNLASKUA
Werner Söderström Osakeyhtiö, 1949

Knygos vertimą rėmė
Suomijos literatūros
informacijos centras (*FILI*)

ISBN 9986-16-316-1

Ak, prašome droviai:
gana mums žemės slėgio,
karo ir ujimo –
nes laimę patiriame tik sapne.

PIRMASIS SAULĖLYDIS[1]

1

Taip susidėjo aplinkybės, kad man teko verstis vinių prekijo[2] amatu – įvairioms reikmėms daryti visokias dideles mažas vinis, taip pat ir karstams, – tačiau per daugelį metų įgriso tas nuobodus ir sunkus darbas, nors juo pelniau pragyvenimą sau ir savo šeimai. Užtat vienais metais, užslinkus žiemai, mečiau teisėtą vinių prekijo amatą, palikau kitiems visokias vinis – ir reikalingas, ir nereikalingas, taip pat ir karstų – įsimanęs pasižvalgyti aplinkui ir rasti kitokį, širdžiai mielesnį, užsiėmimą.

Turėjau galybę knygų – naudingų ir nenaudingų, linksmų ir graudulį keliančių, nykių ir smagių. Taip pat turėjau nemažai paveikslų, ištapytų devyniom galybėm spalvų – peizažų, kompozicijų ir portretų, – kuriuos su malonumu žiūrinėdavau. Mano darbo kambario grindis klojo storas kiniškas kilimas, kurio mėlynam dugne augo šiltų spalvų gėlės. Žiemą mano bute nebuvo šalta, vasarą nebuvo karšta, turėjau ne tik gerą žmoną, bet ir gabią dukterį, kuri augino triušius, ir ištikimą šunį, kuris naktimis saugojo mano miegą.

Tačiau tos žiemos pabaigoje, kai mečiau vinių prekijo amatą, širdį man užgulė juodas liūdesys ir knygos man jau neteikė smagumo. Nusibodo žiūrinėti ir paveikslus, kurie visados buvo tokie pat, ir kiniško kilimo gėlės jau netraukė mano akių.

[1] Išnašos pateikiamos knygos pabaigoje.

Be to, suvokiau, kad duktė užsispyrusi, žmona sykiais būna ūmi, o šuo yra dykūnas. Nebedžiugino manęs nė sąmojai ir dainos bičiulių, kurie vakarais sugriūdavo iš teatrų ir klubų pamaloninti mūsų, o jų atsinešti gėrimai jau nebeužliedavo palaima, bet buvo man kartūs. Todėl palikęs draugus eidavau gulti, tačiau patogiai įsitaisius patogioje lovoje miegas nelipdydavo akių, tik tysodavau nesudėdamas bluosto ir klausydavau bičiulių keliamo triukšmo, smagybių ir dainų, atsklindančių per sienas, ir visa man rodės vis tiek, tarytum nuodų išgėrus.

Šitaip atėjo kovas ir vieną dieną saulės žilpumoj sniegas pradėjo tirpti, o vieną vakarą pamačiau, kad miesto langai žydresni už visas jaunystės svajones. Peržiūrėjau savo dokumentus ieškodamas prapuolusio mokesčių sąrašo ir neradau, nors dokumentus buvau sudėjęs tvarkingai, kaip ir turi daryti vinių prekijas. Kad dingo sąrašas, labai įniršau, nes slėgius mokesčius mokėjau nesispyriodamas, o mintys apie mokesčius mane taip įerzino, kad perpykęs šokau naršyti prapuolusio mokesčių sąrašo po visas spintas ir skrynias, indaujas, krepšius ir komodas. Užtat puoliau kuisti ir žmonos baltinių spintą ir, aišku, neradau joje dingusio mokesčių sąrašo, bet nustebau po drabužiais aptikęs savo širdį[3], kurią žmona turbūt per išsiblaškymą paslėpė po baltiniais ir visai užmiršo. Šitai supratęs baisiai įsižeidžiau, paėmiau į delną gerokai suglebusią ir sudiržusią savo širdį, įpuolęs pas žmoną pareikalavau pasiaiškinti ir apmaudžiai išdrožiau:

– Nenuostabu, kad jaučiuos tarytum šulinio dugne, o krūtinėje, virš skrandžio, jaučiu tuštumą, nes tu paslėpei mano širdį ir užmiršusi palikai dulkėti stalčiuje tarp baltinių ir senų laiškų!

Meiliai pažvelgusi į mane žmona atsakė:

– Mano mielas drauge, tikrai bereik suirzai ir tavo nervai,

matyt, pairę, juk daugel metų nė sykio neprisireikei širdies ir net nepajutai jos neturįs. Ir, būdamas vinių prekijas, niekuomet nereikalavai širdies, tad visai nepagrįstai man priekaištauji.

Žiūrėjau į susitraukusią, suvytusią savo širdį, kuri nepaprastai sutrikusi ir sunerimusi šokčiojo mano delne, labai susijaudinau ir švelniai tariau jai:

– Vargšele širdie, tavo šeimininkas buvo labai apsileidęs ir nepasirūpino tavimi, bet nuo šiol viskas pasikeis – grąžinsiu tave į vietą, pamaitinsiu ir sušildysiu savo krauju, kaip privalu, juk iš tiesų gėdinga ir nedovanotina, kad daugelį metų gulėjai užmiršta komodos stalčiuje.

Širdis nudžiugo ir išsiplėtė delne, tačiau mano žmona labai susijaudino ir perspėjo mane:

– Mielasai, nejau užmiršai, kiek apmaudo kadaise patirdavai per širdį? Nejau užmiršai, kad nė akimirkos neturėjai ramybės, kol ta nelaiminga, netikusi ir nepatenkinta širdis plakė tavo krūtinėje? Vien gero tau linkėdama paslėpiau ją stalčiuje, kai sykį po kažkurio svečio apsilankymo radau nukritusią prie tavo rašomojo stalo. Tiesą sakant, širdis tau būtų tik trukdžiusi tais laikais, kai verteisi puikiu vinių prekijo amatu. Taigi tučtuojau padėk arba grąžink ją man, aš paslėpsiu ją tinkamai, o jeigu dėl jos nerimauji, tai dėl tavo ramybės galiu užrakinti ją banko seife, kur bus tikrai saugu, nors manau, jog tas kvailas ir kraują gadinantis daiktas nevertas tokios priežiūros.

Tačiau tariausi esąs protingesnis už žmoną – kaip kad visi vyrai mano esą protingesni už žmonas, užtat patys prisidaro rūpesčių bei nemalonumų. Todėl išdidžiai atrėžiau:

– Širdis mano ir nuo šiol tegul plaka mano krūtinėje – ten, kur jos vieta, be to, gal ji padės man vėl pamėgti knygas ir paveikslus ir užpildys tą tuštumą, kurią jaučiau virš skrandžio.

Žmona atsakė:

– Daug geriau tą tuštumą užpildytų sotūs pietūs, nes šiandien pietums gardi mėsa ir nepaprastas desertas. Bet elkis kaip tinkamas, neturiu teisės tau kliudyti. Tik žinok, esi išsiblaškęs ir rūpinkis tuo savo daiktu – nepalik restorano koridoriuje ar tramvajuje, nepamesk kelyje, kaip kad užmiršti ar pameti skėtį, portfelį, kaliošus, pirštines ir kaklaskarę, ir aš ilgai vargstu ieškodama jų tuose takeliuose, kuriais tu klydinėjai. Tikrai nenoriu tavęs įžeisti – tik primenu, kad ir anksčiau kartais palikdavai savo širdį nederamose vietose ir paskui turėdavai daug rūpesčių ir sunkumų aiškindamasis nueitus kelius.

Tačiau vėl jausdamas širdį krūtinėje aš nieko panašaus neprisiminiau, bet įtariau, kad mano žmona, kaip moterys pratusios, smarkiai perdeda. Todėl šiurkščiai atkirtau jai:

– Niekus paistai! Nesuprantu, kodėl tau nepatinka mano širdis, o aš tai jaučiu, koks tai puikus daiktas, ir labai stebiuosi, kad per visus šiuos metus apsiėjau be jos jaudinančios draugijos, net neprisireikdamas ir nesuprasdamas jos neturįs. Ko gera, tu, kvaila moterie, pavyduliauji mano širdžiai, užtat laikei įkalinusi ją komodos stalčiuje. Tačiau mudu su širdimi – ne kaliniai ir mūsų nesupančiosi, ne-e, smarkiai klysti!

Vargu ar būčiau išdrįsęs šitaip šiurkščiai ir išdidžiai šnekėti su žmona, jei mano širdis, vėl atsidūrusi savo vietoje, nebūtų pjudžiusi. Tačiau žmona nesupyko dėl mano žodžių, tik sielvartingai atsiduso ir papurtė galvą, žvelgdama į mane gražiomis liūdnomis akimis. Vis dėlto aš nepaisiau jos nei jos perspėjimo, nors verčiau būčiau paklausęs – šitai išsyk supras kiekvienas išgirdęs, kas man nutiko.

Taigi išdidžiai išėjau pasiekęs savo, o šitaip nutikdavo retai, nes žmonos valia už manąją stipresnė – juk paprastai moterų valia stipresnė nei vyrų ir primena kiečiausią šarvaplokš-

tę. Tačiau tąsyk pasiekiau savo ir šokčiojant širdžiai krūtinėje išėjau sau tyliai dainuodamas. Bet, tiesą sakant, dienos bėgo, o aš nejaučiau, kad jos ypač skirtųsi nuo kitados prabėgusiųjų, ir visai užmiršau, kad širdis vėl tuksi mano krūtinėje. Mat iš pradžių ji, gudruolė, manęs nei mano būties labai nekeitė.

2

Tačiau sušvitus pavasariui ir pažliugus gatvėse sniegui ir purvui, pasidariau dar grizlesnis ir kandesnis ir net gardžiausias valgis man neskonėjo, tik vartaliodavau jį su panieka lėkštėje, be to, rėkaliojau ant dukters ir jos triušių ir keletą kartų įspyriau šuniui, nors po viskam labai gėdydavausi dėl šitokių šiurkštybių. Žmonos patartas galų gale nuėjau pas gydytoją pasikalbėti apie savo būklę ir nuovokus gydytojas priėmė mane vilkėdamas baltu chalatu, veriamai blykčiojant akiniams. Apsakęs jam savo būklę pridūriau:

– Man vis dingojasi, kad guliu šulinio dugne, o ten aukštai pro šalį lekia aukso paukščiai. Užtat man dažnai skauda galvą, miegas nesulipdo akių, valgis neskonėja, kitados mėgtos knygos atrodo kvailos ir nuobodžios, ir paveikslai, kuriuos turiu, man jau nebepatinka.

Gydytojas tiriamai nužvelgė mane pro žybčiojančius akinius, drąsinamai kostelėjo ir nuoširdžiai paklausė:

– Kaip jūs žiūrite į svaigiuosius gėrimus?

Jo klausimas manęs nenustebino, buvau tam pasiruošęs, tad atsakiau:

– Nuoširdžiai prisipažįstu: blogai žiūriu į svaigiuosius gė-

rimus. Nuo jų sunkiai susergu, visa man atsiduoda pelenais ir kepenys patinsta. Todėl kaip įmanydamas lenkiuosi tų gėrimų, nors sykiais griebiuosi jų mėgindamas atsiplėšti nuo šulinio dugno. Bet gerai supratau, kad jie tada nė kiek nepadeda, o priešingai – nuveda ten, kur pats tikrai nenoriu eiti, ir bergždžiai iššvaistau savo laiką ir begalę pinigų.

Gydytojas mąsliai numykė:

– Hm.

Tuomet skaisčia lempa pašvietė man į akis, palengva pastukseno mažu plaktukėliu kelius ir pabraižė pilvą nulaužtu degtuku. O tada paprašė pasakyti, kas dar mane vargina. Pamąstęs atsakiau:

– Aš dar nesenas, bet plaukai pakaušyje jau retėja, aš tunku iš dyko buvimo, o kopdamas laiptais kaipmat uždūstu.

Šitai išgirdęs gydytojas atsainiai pastukseno plaktukėliu į stalą, dėbtelėjo į mane iš padilbų ir atsargiai paklausė:

– Ar... hm... jūsų santuoka laiminga?

Šis klausimas mane labai pribloškė, tad tik sumikčiojau. Bet pamikčiojęs drąsiai išpyškinau:

– Mūsų santuoka kuo laimingiausia – šitai gali paliudyti bet kuris mūsų pažįstamų. Tiesą sakant, mūsų santuoka tiesiog pavyzdinė, mudviejų laimei nieko netrūksta. Mūsų santuoka tokia laiminga, kad vargu ar kas nors pastebi ją esant.

Šitai išgirdęs išmintingasis gydytojas labai nudžiugo ir tarė:

– Galėčiau paskirti jums nepaprastai gerų hormonų injekcijas – madingiausių šios rūšies vaistų, kurie kainuoja tiek, kad net didžiausi turčiai įtiki jų paveikumu, ir mes, gydytojai, dėl to galime padoriai, netgi ištaigiai gyventi, ir vaistininkai neprieštarauja, kad skiriame šių hormonų injekcijas, bet labai giria jų paveikumą. Velniai rautų, gerasis žmogau, po kelių šių nepaprastai gerų hormonų injekcijų miegosit naktimis kaip arklys, ryte pabusite žvitrus kaip žebenkštis, minty-

se kiaurą dieną lipinėsit kalnų viršūnėmis, o džiugulys net vakare nenuslops, bet truks ligi vėlyvos nakties, ir aš nenustebčiau, jei ir jūsų žmona, nors pats neturėjau garbės jos pažinti, apsidžiaugtų šių injekcijų poveikiu jūsų savijautai. Vis dėlto prašau pagarbiai perduoti jai mano linkėjimus ir patikinti, jog išties nėra dėl ko nerimauti, nes labai greitai jus išgydysime.

Tačiau išgirdusi jo žodžius širdis mano krūtinėje šoktelėjo, aš susijaudinau ir skubinai išbėriau:

– Man nėmaž nepatinka ketinimas smaigiomis adatomis varstyti įvairias mano kūno dalis, aš nenoriu būti panašus į arklį ar žebenkštį, verčiau liksiu žmogumi, tik jau ne vinių prekiju. Jūs, gydytojau, turėtumėte žinoti, kad anksčiau taip susidėjus aplinkybėms buvau vinių prekijas, bet neseniai tą verslą mečiau, nes net meniškiausia vinių gamyba manęs jau netenkina. Mat aš parašiau nemažai knygų, nors man pačiam jos nelabai patinka, o kai pabaigdavau, dažnai tiesiog imdavau neapkęsti to, ką parašiau. O dabar mane pradėjo persekioti egiptiečiai[4] – jie per jėgą skverbiasi į mano mintis, naktimis įsismelkia į sapnus, taigi aš neturiu nė akimirkos ramybės, nors jie dievaižin kada išmirę, o aršiausias yra toks Sinuhė, labai grisus ir nemalonus vyras, kuris be perstogės spaudžia mane rašyti apie jį knygą.

Šitai išgirdęs gydytojas užėjo kitapus stalo, o jo akiniai veriamai žybtelėjo. Nepaprastai švelniai ir raminamai jis tarė man:

– Turime labai naujovišką ir patrauklią, dailiausia vieline tvora apjuostą gydymo įstaigą su centriniu šildymu, puikiom lovom ir nepriekaištingu maitinimu. Ta įstaiga yra nuostabiame parke, gražioje vietoje, o ligoniai gali slidinėti, plaukioti, žaisti tenisą ir lošti bridžą pagal Kalbertsono sistemą – beje, net gydytojui tai labai maloni, smegenis lavinanti pra-

moga. Manau, kuriam laikui galėčiau skirti jums kambarį, nors norinčių ten pakliūti daug, jums ten nereikės net barzdos skustis – tai atliks mitrus barzdaskutys, jūs nematysit aštrių daiktų, kurie galėtų jus suerzinti, tik visiškai atsiduosite poilsiui po visų vinių prekijo vargų, o egiptiečius mes paliksime už vartų. Po pusmečio tikrai galėsite ir vėl imtis pelningo vinių prekijo amato ir, patikėkit, šio darbo sėkmė pateisins net didžiausius jūsų lūkesčius.

Tačiau jo žodžiai sukėlė man įtūžį ir aš grizliai, nors mandagiai, išdrožiau:

– Kas sako, kad noriu atsikratyti tų egiptiečių, kurie ilgainiui pasidarė man tokie artimi, kad daugelį jų jau pažįstu geriau nei artimiausius savo bičiulius. Priešingai, kai tik galėsiu, parašysiu apie juos storą knygą – šitaip kuo patikimiausiai atsikratysiu jų ir jūsų, tad dėkoju už širdingus patarimus, mielas daktare, ir pasakykit, kiek aš už juos skolingas.

Šitai išgirdęs gydytojas giliai atsiduso ir pasakė:

– Tikrai norėčiau išvaduoti jus iš tų įkyrių idėjų, galvoju apie tai, ko jums reikėtų, ir manau, kad mūsų gydymo įstaigoje galėtumėte susipažinti su daugybe maloniausių žmonių, turinčių nebent tokių ydų kaip šios: mat vienas įsivaizduoja esąs žadintuvas ir kasryt septintą skambina, o kitas tariasi esąs elektros skaitiklis, bet jo tiksėjimas netrikdys jūsų, nes tokiomis valandėlėmis uždarome jį kambaryje. Ten yra daug svarbių ponų, turinčių nebent tokių ydų kaip amžinas troškulys, bet tą troškulį jie malšina odekolonu ir įvairiais losjonais, kurių mes, žinoma, negalime uždrausti vartoti, nes jie yra ponai. Labai liūdna, kad nenorite paklausyti mano draugiško patarimo ir susipažinti su tais ponais, bet aš, žinoma, negaliu jūsų versti, todėl išrašysiu jums kelių rūšių raminamųjų ir vitaminų, kurie bent jau nepakenks.

Jis išrašė keletą receptų ir mudu išsiskyrėme, taigi jis nie-

kuo man nepagelbėjo ir aš vis tiek jaučiausi tartum gulėčiau šulinio dugne nematomos virvės smaugiamas.

3

Užtat pradėjau sapnuoti negerus sapnus ir naktimis man vis rodėsi, kad visos skaitytos knygos suvirsta man ant krūtinės ir dusina mane. Taip pat daugybės mano paveikslų veikėjai šokdavo aplinkui lengvabūdiškus šokius, kol per miegus iš baimės pradėdavau rėkti, ir žmona švelniai purtydama už peties pažadindavo mane, bet paskui jau nesumerkdavau akių, jeigu ji nelaikydavo mano rankos. Ir egiptiečiai sapnuose nesiliovė persekioję, kol užpykau ant jų, nes pagalvojęs, kiek daug storų ir tuščių knygų pasaulyje jau parašyta, suvokdavau, kad vinių prekijo amatas vis dėlto garbingesnis nei nuoširdus knygų rašytojo darbas. Vis dėlto egiptiečių šios protingos mintys nėmaž neveikė, jie darėsi vis nekantresni ir net dienomis pradėjo tykinti po kambarį urzgindami mano šunį. Mat šuo matė juos, o žmona su dukteria ne, nes šunys mato daug tokių dalykų, kurių žmonės nemato, o, svarbiausia, – suuodžia daug tokių dalykų, kurių žmogus nesuuodžia. Todėl mūsų šuo suuodė namuose egiptiečius, pasidarė neramus ir pradėjo urgzti. Tačiau nė kiek nesipiktino egiptiečių atsiradimu, nors šių elgesys jam kėlė įtarimą – tai buvo senas, protingas šuo, nors neaugus, škotų kilmės[5], jis žinojo, jog ateis laikas ir išsivešiu jį toli į kaimą, kur žaliuoja žolė, tyvuliuoja vanduo ir žydruoja dangus, kad mudu vėl drauge parašytume knygą. Mat mano šuniui nėmaž nepati-

ko vinių prekijo amatas, nes darydamas vinis karstams aš niekuomet nematydavau nei žolės, nei tyro vandens, ką jau kalbėti apie dangų. Užtat mano šuo širdies gilumoje buvo prielankus egiptiečiams, nors atsimindamas savo kilmę, urgzdavo ant jų ir žiūrėjo, kad šie nelįstų į jo krepšį.

Bet egiptiečiai labai erzino mane, nes aš jų negalėdavau sugaudyti, ir, manau, slapčia ir širdis mane erzino, nors tuolaik šito nenutuokiau. Todėl mane apniko baisus nerimas ir aš nebegalėjau išbūti toj pačioj vietoj, bet visąlaik troškau kiton, ir svaigalus kartais gerdavau, nors nuo jų tik susirgdavau ir dar juodesnis liūdesys mane suimdavo. Kol vieną dieną žmonai griežtai pasakiau:

– Jaučiu, kad trumputė kelionė išeitų man į gera, ir svetimo miesto oru norėčiau pakvėpuoti, pasižvalgyti į kitokius namus, nei kasdien matau aplinkui. Taip pat norėčiau pauostinėti svetimo teatro kvapo ir gal pabučiuoti kokią dailutę aktorę, kurios anksčiau nemačiau, nes naujovės traukia mane, be to, nepaprastai mėgstu grožį.

Tačiau mano žmona papurtė galvą ir atsakė:

– Pats puikiai žinai, kas nutinka po tavo kelionių, ir tai, kad sugrįžęs sergi sunkiau nei iškeliaudamas, o aš gerokai privargstu vaistydama tavo kepenis ir šaldydama jas ledo gabalėliais, kurių duktė priskaldo žiemą kieme. Užtat nenorėčiau, kad leistumeis į kelionę, verčiau ramiai pabūk namie, paskaityk gerų knygų ir pasiklausyk mūsų bičiulių dainų, kai vakarais grįždami iš miesto klubų užsuks pas mus numalšinti troškulio.

Bet jos prieštara tik pakurstė mane, aš ėmiau nekantrauti ir karštai išrėžiau:

– Taip pat girdėjau, kad kažkas turi trikojo vyro paveikslą, ir jaučiu, kad toliau negalėsiu gyventi nepasikabinęs ant sienos to paveikslo, jei tik jis dar parduodamas. Tad skubinai

surink mano daiktus, sudėk juos į lagaminą ir neužmiršk mano įrankių barzdai skusti ir dantų šepetėlio, nes iškeliauju ieškoti trikojo[6] vyro paveikslo.

Kitą žmogų mano žodžiai būtų nustebinę, tačiau mano žmona – nors daugel metų buvau nugyvenęs kaip garbingas vinių prekijas – nė kiek nenustebo, nes buvo pripratusi prie manęs ir žinojo, kad galiu būti ūmus ir aikštingas ir kad įgeidžiai neduoda man ramybės. Todėl pasakė:

– Keliauk, jei trūks plyš įsigeidei, juk gerai žinai, kad nenoriu atimti iš tavęs džiaugsmų. Vis dėlto neužmiršk, ką sakiau, neiškrisk iš traukinio ir nesusiskaldyk galvos, kaip kad sykiais nutikdavo, nors ir pats gerai žinai, kad tikrai nedidelis būtų nuostolis. Vis dėlto tavo galva brangi tiek mudviejų dukteriai, tiek man, tad prašau tavęs – kaip įmanydamas saugokis kelyje ir, kai reikės, avėk kaliošus.

Nudžiugau galėsiąs leistis į kelionę, užmiršau savo egiptiečius ir uoliai laikiausi žmonos patarimų saugoti sveikatą. Ilgai nesvarstęs iškeliavau į savo jaunystės miestą[7], kur mano širdis kitados sukėlė daug nerimo ir padarė žalos tiek man, tiek kitiems, nors iškeliaudamas šito jau neprisiminiau, nes būdamas vinių prekiju labai sušiurkštėjau, be to, kaip ir diduma vyrų tokiais atvejais, tapau trumpos atminties. Prisiminiau tik tiek, kad per tą miestą sruvena žalsva upė su senais medžiais pakrantėje, kad vakarais katedros bokšte dinda sidabro varpai, kad to miesto meno muziejus prigrūstas įvairiausių rūpestingai atrinktų ir vertingų paveikslų, kurie džiugina akį, kad už miesto kyla pasakiškai baugūs senos pilies mūrai ir kad vieną vasarą dervinių deglų nušviestame pilies kieme žiūrėjau dviejų jaunų veroniečių nuotykius, pats dar būdamas jaunas ir stipriai įsimylėjęs. Šitai prisiminiau, bet nė nepagalvojau, kad upė kol kas užšalusi ir medžiai be lapų, bažnyčia apgriuvusi, pilis apdegusi, suodina, o mano

jaunystė jau prabėgo. Ne, tai visai užmiršau, nes mano širdis įsityžus ginė mane pirmyn, todėl pakeliui girdėjau tik nekantrų traukinio ratų dundesį. Labiausiai kaltinu savo širdį dėl to, kas man nutiko, todėl prašau visų su atida sekti mano širdies elgseną, kad paskui galėtų paskelbti jai nuosprendį, kaip kad aš istorijos pabaigoje skelbsiu jai griežtą nuosprendį.

Tačiau nusigavęs tenai, viešbutyje išsivalęs dantis ir pamatęs, kad upę dar aptraukęs melsvas ledas, medžiai pakrantėse šlapi ir juodi, o saulėlydis anapus suodinų pilies mūrų slogiai rūškanas, pasijutau esąs senas, nuplikęs, nutukęs, ir vaikščiodamas labai dusau. Širdis šaipėsi iš manęs ir nepaprastai dygiai gėlė sakydama:

– Aha, tai gudriai pašokdinau tave, nagi pasistengsiu tau parodyti, kad verčiau jau būtum miręs.

Vis dėlto bemaž negirdėjau savo širdies pašaipos, nes per daugybę metų buvau pripratęs gyventi be amžino dirgaus jos kišimosi į mano pokalbius, rašymą ir mintis. Tiesą sakant, nuoliūdos valandėlę mieliau būčiau išsikeitęs ją į garbingą vinių prekijo širdį, bet šitaip daryti nederėjo, tad apsimečiau kurčias savo širdžiai ir, kaip reikalauja geras tonas, aplankiau svetimą vietos teatrą. Pasigėrėjau gražiu pastatu, puikiu vaidinimu, o po spektaklio pasilinksminau su draugais mėgaudamasis visu tuo, kuo jie mane vaišino, o vaišino daug kuo, tad galiausiai ir gražią aktorę pabučiavau, nes šito reikalauja geras tonas, be to, grožį mėgau visada – net tada, kai verčiausi vinių prekijo amatu.

Bet visa tai man nedaug džiaugsmo suteikė, nes sugrįžus į vienišą kambarį vienišame viešbutyje, kur vienatvė, ko gera, slogiausia – gal dar savo namuose ir savo lovoje, – ir vėl išsivalius dantis, gausiai nuskalavus vandeniu gerklę, degančią nuo visų gėrybių apsto, miegas vis tiek nelipdė akių, tik gulė-

jau nesudėdamas bluosto gilaus šulinio dugne, o aukštai, labai aukštai lėkė aukso paukščiai ir aš žinojau jų kaip gyvas jau nebepagausiąs, nes tai buvo mano jaunystės paukščiai, o aš buvau jau pavargęs, mano kūnas persisotinęs ir nepatenkintas. Užtat tik gulėjau šulinio dugne, neįstengdamas pakilti, kažin kas manyje graudžiai raudojo ir aš troškau, kad mano šuo saugotų miegą lovūgalyje, kad bent kas nors svetimas paimtų mane už rankos idant užmigčiau. Tačiau žmogus nenoriai ima svetimą už rankos, nors dažnai su malonumu bučiuoja kito lūpas. Bet, manau, ranka pasako daug daugiau nei lūpos, kurios yra visai nereikalingas ir greitai susitepantis įrankis – dar greičiau negu rankos.

Visa tai nutiko Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai dienos išvakarėse. Pabrėžiu tai, nes Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai diena visada man buvo svarbi ir atnešdavo man daug bloga. Užtat manau, kad ir mano širdis nemiegojo ir nekantriai laukė iki prablykš diena ruošdama man kalnus nemalonumų.

4

Tačiau metuose nėra nuostabesnės dienos už Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai dieną[8], nes kai pabudau, saulė spinduliavo skaisčiu ir dangus atrodė tartum mėliu nuplautas, o nuo stogų nuolydų be perstogės tiško žvilgūs lašai. Išėjusį iš kambario vėsumos mane apglėbė šiltas ir malonus oras, smelkėsi į mane ugniniu švelnumu nelyg puikus vynas ir man buvo lengva kvėpuoti, nes į mano jaunystės miestą pavasa-

ris atėjo anksčiau ir džiugiau nei į tą, kuriame gyvenau rimtą ir triūslų vinių prekijo gyvenimą.

Todėl man rodės, kad ant kūno pridygo sparnų, ir aš prisiminiau trikojį vyrą ir savo kelionės tikslą. Nežinodamas, kur kreiptis pagalbos, vaikštinėjau tižia gatve apsiavęs kaliošus, kaip gerai žmonos buvo patarta, kol priešais išvydau jaunyvą moterį, atkreipusią į mane ramių ir santūriai įdėmių akių žvilgsnį. Kai išvydau saulės skaistinamas jos akis, ūmai pašoko man širdis krūtinėje, nusitraukiau nuo galvos kepurę ir pasakiau:

– Atleiskite už sutrukdymą, bet nepažįstu jūsų miesto, tad gal galėtumėte pasakyti, kaip rasti dailininką, nutapiusį trikojį vyrą, mat norėčiau tą paveikslą nusipirkti, jei tik dailininkas jo dar nepardavė.

Moteris mandagiai stabtelėjo ir pažvelgė į mane šypsančiom akim, nors atidžiau įsižiūrėjęs pastebėjau, kad jos vaiskiai žydras akis temdo mąslus liūdesys, kaip tūlos išmintingos moters, kai žvelgia į svetimo vyro akis. Ji maloniai atsakė:

– Kreipėtės į reikiamą žmogų, nes iš tiesų galiu pasakyti, kaip rasti minėtąjį dailininką, nors kelias ilgas, ilgesnis, nei manote, mat dailininkas gyvena ąžuolyne už miesto ir, beje, yra labai protingas ir pakvaišęs, kaip daugis talentingų menininkų. Galiu palydėti jus iki aikštės ir parodyti automobilį, kuris greitai ir patogiai nugabens jus į reikiamą vietą, nes, manau, neketinate kulniuoti tokio tolimo kelio.

Tačiau aidint jos balsui širdis man krūtinėje pradėjo šokčioti, tiesiog klykti ir spardytis iš įniršio, baldė kumščiais šonkaulius budindama ir kreipdama į save dėmesį. Nes tos moters balsas pasirodė man pažįstamas, buvau jį girdėjęs anksčiau, nors prastai skiriu žmonių balsus, tačiau to balso nebuvau užmiršęs ir išmintingų santūrių akių nebuvau užmiršęs, tad suvokiau pažįstąs jas. Todėl paleidau iš rankos kepurę

ant plono ledo, ėmiau mikčioti, nepaprastai suglumau ir paklausiau:

– Atleiskite, miela ponia, bet ar mudu nesam pažįstami, ar mudu nebuvom anksčiau susitikę, aš net tariuosi pamenąs jūsų vardą, nors mano atmintis prasta, esu išsiblaškęs ir netrunku užmiršti vardus.

Ji vos vos linktelėjo dailią galvą su pūpsančia ant jos keista miela kepure, labai tinkama pavasarį ir Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai dieną. Linktelėjusi atsakė:

– Jūs teisus – mudu pažįstami: sykį sėdėjom už ilgo stalo šalimais ir valgėm tuos pačius valgius, tik tada buvom gerokai jaunesni, visai kitokie nei dabar ir, jei neklystu, jūs parašėt man trumpą eilėraštuką atminti vakarui, kurio tikrai neužmiršau, nes tuolaik buvau labai jauna ir retai sėsdavau prie vieno stalo su tokia daugybe kilmingų ir garbingų asmenų.

Ji smalsiai pažvelgė į mane ir net jos nugara mano akims pasirodė labai graži ir tiesi, kai tęsė klausdama:

– Atleiskite už smalsumą, bet ar gali būti, kad jūs čia ieškote trikojo vyro, juk jau seniai girdėjau jus tapus vinių prekiju ir net laikraščiuose skaičiau jus daug pasiekus toj srity. Kiek žinau, vinių prekijai menu nesidomi – na, gal kartais menu, kuris reikalingas mirusiems, bet mažiausiai juos domina menininkai, tapantys trikojus vyrus, – kiek aš pažįstu šio miesto vinių prekijus. Todėl minėtasis paveikslas tikrai išliko ir, tikiuosi, dailininkas jį mielai parduos, aš ir pati žaviuosi tuo paveikslu, nes jo spalvos nuosaikiai pilkos ir melsvos, o trikojis vyras nepaprastai savitas ir sukelia spiečius minčių.

Tačiau klausydamasis jos balso ir žiūrėdamas jai į akis, aš neapsakomai įsijaudrinau, pats nesuvokdamas, ko jaudrinuosi, ir atsakiau:

– Dabar viską prisimenu ir prisimenu, kad buvot gražiausia iš visų merginų, kurias sutikau būdamas palyginti dar jau-

nas. Todėl, galimas daiktas, net sapnuodavau jus ir tikėjausi vėl sutikti, nors gal būtų geriau, jei nebūčiau sutikęs, nes tais laikais buvau gana apmaudus žmogus, pažeisdavau viešąją tvarką ir baiminuosi, kad vinių prekijo gyvenimo būdas mano įpročių nepakeitė. Bet dideliai laiminu šią dieną, kurią vėl man pasirodėte, nes žiūrint į jus mano širdis jaunėja, ir pavasaris aplinkui sprogsta žiūrint į jus, ir jau regiu apšalusią gatvę pratrūkstant geltonais ir mėlynais žiedais. Tikrai laiminu atsitiktinumą, atvedusį jus į mano kelią kaip tik šią akimirką.

Bet ji labai rimtai ir drąsiai atsakė:

– Esu atvira ir nemėgstu melo, nors melas kartais būna malonus ir gražus. Nematau nė vieno geltono nei mėlyno žiedo aplinkui ir turiu prisipažinti jus sutikusi neatsitiktinai, nes puikiai žinojau, kad atvykot į miestą, ir panūdau susitikti, nes esu paprasta moteris ir mėgstu susitikti su išmintingais vyrais, idant pati tapčiau išmintingesnė.

Šitai išgirdęs nuspyriau savo kepurę ir atsisegiau visas žieminio palto sagas, nes man pasidarė karšta, ir garsiai sušukau:

– Dievaži, nesu išmintingas vyras, priešingai – niekada nesuaugsiu, manęs neužaugino net vinių prekijo amatas! Tačiau laiminu dėl to dangų, nes visai nenoriu suaugti, juk suaugusiųjų gyvenimas, manding, yra labai šaltas. Širdies gilumoje net manau, kad moterys suauga greičiau nei vyrai, ir išvydęs jus žinau, kad esate suaugusi ir mano akims bemaž brandi moteris, nors tai retas dalykas, ir neabejoju, kad išmintingi vyrai dosniai dalijasi su jumis išmintimi, nors dėl nepakenčiamos išminties moterys dažnai tampa nelyg dygliuoti krūmai, jų išmintis pasidaro nuodinga ir kandi. Aš tikrai laimingas sutikęs jus šitokią, nes anuolaik nebuvot tokia kaip dabar, aš irgi nebuvau toks kaip dabar ir, manau, mudu būtume kivirčijęsi dėl daugybės dalykų ir išsiskyrę kaip priešai. Bet šiandien aš tikiuosi mudu išsiskirsiant kaip drau-

gus, be to, dar neketinu išsiskirti, bet naudojuosi proga pražydint šį nuostabų miestą, nes žiūrint į jūsų kaklą, akis, lūpas ir liauną liemenį darosi taip karšta, kad tikiu upės ledą tuoj tuoj ištirpsiant, sniegą pradingsiant ir žemę žaluma prasprogsiant.

Tačiau man šitaip šnekant ji nusiminė ir tarė:

– Matyt, esate toks kaip anksčiau, o vyrai visi vienodi. Negaliu pakęsti savo akių, lūpų ir kaklo, nes visai nenoriu, kad išmintingiems vyrams būtų karšta šalia manęs, bet noriu, kad jiems būtų gera ir vėsu su manimi. Draugystė – retas ir brangus žodis, ir kaip tik vyro ir moters draugystė yra duži brangenybė, skylanti nuo karšto prisilietimo. Tačiau jūsų kalba apie trikojį vyrą mane taip sudomino, kad norėsiu sužinoti, ar gavote jį. Todėl kviečiu šįvakar į svečius – iškepsiu jums gardų pyragą, kartais man tai pavyksta, nors kitko bemaž nemoku gaminti. Be to, manau, mano vyras[9] paruoš gėrimų, kuriuos mėgsta vyrai ir kuriuos, girdėjau, jūs irgi labai mėgstat. Tad vakare visi pasišnekėsim apie trikojį vyrą, nes dabar skubu ir jūsų ilgiau trukdyti nenoriu, bet po šio vakaro mudu liksim priešais arba draugais – kaip bus lemta.

Šitai tarusi ji palydėjo mane iki aikštės ir stabtelėjo ten, iš kur turėjau išvažiuoti. Saulė spigino jai į akis ir ji man pasirodė labai išblyškusi, graži, ji vos vos šypsojo, tačiau akys švietė man švelniu liūdesiu ir saulės šviesoj atrodė tarytum melsvai padūmavusios. Užtat nieku gyvu nenorėjau su ja išsiskirti, tačiau ji įstūmė mane į automobilį ir pasakė vairuotojui, kad vežtų į ąžuolyną pas trikojį vyrą. Vairuotojas supratingai linktelėjo ir automobilis pajudėjo, tad staiga vėl atsidūriau šulinio dugne, nors švietė saulė ir miriadai žvilgių vandens lašų blizgėjo ant stogų nuolydų, o man pavymui žvelgė akys, tolimos ir liūdnos tarsi žvaigždės, mat žvaigždės liūdnos, nes jaučiasi vienišos ir šąla.

Užtat paklausiau vairuotojo:

– Ar kada esat gulėjęs šulinio dugne ir jautęs, kad gyvenimas negrįžtamai teka pro šalį, o jūs bergždžiai tiesiat rankas, jus galuoja troškulys, bet negalite jo numalšinti, pjauna alkis, bet joks valgis jūsų nepasotina.

Vairuotojas man atsakė:

– Taip, kadaise išgerdavau[10].

Jis vežė mane į ąžuolyną, kelio pakraščiuos žibėjo melsvas sniegas, o tolumoj kūpsojo sena kartuvių kalvelė. Ąžuolyne paraginęs mane išlipti iš automobilio jis parodė namą, kur turėjau ieškoti trikojo vyro.

5

Taigi įėjau vidun, ir dailininkas priėmė mane maloniai, ir jo žmona priėmė mane maloniai, mat, nors pas juos dažnai lankydavosi svečiai, dar niekada nebuvo apsilankęs toks, kuris norėtų pirkti trikojį vyrą.

Apžiūrinėjau dailininko paveikslus protingai su juo šnekučiuodamas ir pagaliau išvydau melsvai pilkšvų spalvų paveikslą su trikoju vyru ir dvikoju jo draugu, kurie kaip tik buvo išžengę anapus visa ko esamo ir delsiai žvalgėsi svarstydami, kur traukti toliau, nes aplink viskas jiems buvo neįprasta. Paveikslas man išsyk labai patiko, nes mane persmelkė jausmas, jog esu matęs jį anksčiau ir pažįstu jį – kaip dažnai nutinka išvydus ką nors puikaus ir verto meilės. Todėl mane apėmė savininkiškumo aistra, kaip kad savininkiškumo aistra anksčiau ar vėliau apima mylintįjį, ir aš džiaugiausi vis dar

turįs pinigų, uždirbtų prekiaujant vinimis, nors tas paveikslas buvo nuostabiai tobulas ir nepriekaištingas, todėl kėlė baugulį, kaip tobulybė kelia baugulį žmogui, gyvenimo įpratintam prie to, kas netobula, ydinga ir priekaištinga.

Dailininkas pasakė:

– Mano paveikslai – žmogaus kosminės vienatvės išraiška. Visatos stingdančioj vienatvėj man verias reginiai, o keliu, kuriuo einu, aš niekada negrįšiu, nes begalybėje susitinka visos tiesiosios ir net tiesiausia linija begalybėje išsilenkia. Galimas daiktas, mano paveikslai – tai tuščio ir neramaus laikotarpio romantizmas, bet jei taip, vadinasi, dar niekas pasaulyje nėra sukūręs tokios šaltos romantikos, ir žmonės sako, kad juos šiurpas krečia žiūrint į mano paveikslus. Taip sako tie, kurie šį tą supranta, tačiau kiti sako, kad esu pakvaišęs. Bet jei aš pakvaišęs ir pamišęs, tai pamišęs ir Einšteinas[11].

Manau, maždaug šitaip jis kalbėjo, nors neatidžiai klausiau. Bet kai nutilo, dar kartą peržvelgiau paveikslus ir tariau:

– Jūs teisus, manau, esat visiškai teisus ir aš su jumis nesiginčysiu.

Paskui susitarėme dėl paveikslo kainos, dailininkas susuko jį į stiprų vyniojamąjį popierių, pakišo man po pažasčia ir aš, neapsakomai suglumintas paveikslų, iškeliavau iš dailininko namų ir ąžuolyno. Vairuotojas vežė mane į miestą, aplink švytėjo skaidraus mėlio sniegas, o mane svilino kažin koks genialaus meno vienatvės ir tuštybės skaidris. Bet gal tai širdis many degė, o ne dailininko namų kosminės vienatvės skaidrybė, nes mano širdis labai gudri, ji mokėjo mane apgaudinėti.

Palikau trikojį vyrą viešbučio kambary neišvyniojęs, kad kambarinė neišsigąstų, nors norėjau ramiai sau vienas apžiūrėti paveikslą. Paskui išėjau iš viešbučio į šaltą vakarą ir, žvil-

giems vandens lašams stingstant ant stogų nuolydų, saulėlydis nusmukdė mane į šulinio dugną. Ledėjančios gatvės trakšėjo po žmonių kojom ir kiekvienas garselis sklido toli į begalybę. Šitoks buvo Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai dienos vakaras ir turbūt mano širdis pasirūpino, kad jo neužmirščiau, nes mano širdis – slogus ir grisus daiktas, netinkamas vinių prekijui.

Nuėjau pas draugę, kaip kviestas, ir ji buvo tokia pat, kokią pamačiau dieną, tik, manding, dar dailesnė. Ant jos stalo liepsnojo dideliausias raudonas gėlės žiedas ir toji gėlė buvo baisiai raudona, užtat mane pagavo nerimas[12] ir aš praspoksojau į ją visą vakarą springčiodamas pyrago kąsniais. Draugės vyras, kaip ir spėjau, buvo drąsus ir visokeriopai puikus žmogus. Todėl mudu puikiai sutarėme ir gėrėme gėrimus, kurie greitai trenkia į galvą ir nurausvina skruostus. Bet mano draugė su mumis negėrė, o pasakė:

– Negaliu pakęsti gėrimų, kurie drumsčia minčių tyrumą, nes noriu išlikti tyra. Šiuo požiūriu esu prasta žmona, nes vičviena taurė suglumina ir sudrumsčia man protą, todėl prikrečiu kvailysčių ir kitądien pati savęs gėdijuosi.

Tačiau mane jos žodžiai suerzino ir aš pasakiau:

– Žmogui nėra ko gėdytis iškrėstų kvailysčių, nes jis nepataisomas ir niekuomet nesikeičia. Jei visi vyrai vienodi, tai, be abejonės, ir visos moterys vienodos, ir aš jomis netikiu, nes moters širdis tiek pat miglina kaip ir vyro, tiek pat prigrūsta kankinančių mįslių ir godi kaip krokodilas.

Rimtom akim ramiai pažvelgusi į mane ji atsakė:

– Neabejoju, kad pažįsti visokių moterų ir gerai išstudijavai jų mįsles. Mane taip pat vadina paslaptinga ir laiko labai šaltakraujiška – šitai gali paliudyti mano vyras, – bet turbūt ne krokodilų giminės, mat ne vienas sakė visaip siekęs, tačiau niekuomet manęs nepasiekęs, nes aplink mane esą išky-

la mūrai. Taip, jie sakė nepasiekę manęs, nors pabučiavę – šitaip yra nutikę, – nes ir rami moteris išgyvena silpnumo akimirkų. Vis dėlto aš gyvenu santarvėj su savim, mano kūnas puikiai sutaria su siela, nes mano širdis tyra, ir aš didžiuojuosi, kad išsaugojau ją tyrą. Užtat tas, kuris nori matyti, permato mane kiaurai lyg tyrą vandenį, tačiau vyrai šito nesupranta ir kaip tik dėl tyrumo tariasi įžvelgią manyje tai, ko tikrai neturiu.

Tačiau aš ja nepatikėjau, nes gyvenime dar nebuvau sutikęs perdėm tyros širdies moters. Ir mano besotė, pavydi ir miglina širdis aršiai prieštaravo jos žodžiams. Todėl aš jaudinausi ir, kaip papratęs, gėriau visokius gerus gėrimus, kol graudžiai pravirkęs pasakiau:

– Pavydžiu tau, tu turi tyrą širdį, bet mano širdis tartum gyvačių sugelta, tartum juoda pragarmė many, o mano vienystė krankia tartum varnas tyruose. Ir per tuos metus, kai prekiavau vinimis, manon esybėn priplūdo tiek kartėlio, kad jis sprangina mane, gaižuliu kyla ligi gerklės ir aš žagsiu vien nuo kartėlio. Gelbėk mane nuo to kartėlio, tyroji širdie, jei gali, nors aš tuo netikiu, nes tai turbūt neįmanu, o ir pasaulyje nėra tyrų širdžių – yra tik vilkų ir avių širdys, ėdikai ir ėdamieji, tačiau mano širdis yra keista mišrūnė, kuri be atvangos man kelia rūpesčių ir skausmą.

Šitai išgirdusi mano draugė atgalia ranka švelniai palytėjo man skruostą ir labai pagailėjo manęs, užtat dar graudžiau pravirkau. Tačiau jos vyras tarė:

– Svečias pavargo nuo mūsų vaišių gausybės, turbūt reikėtų jį paguldyti, nes savo kojom jis iki viešbučio nenusigaus, mūsų miesto plėšikai atims iš jo laikrodį, paltą, kaliošus ir asmens pažymėjimą, tad bus sunku pargrįžti į gimtąjį miestą. Matyt, nevertėjo jam išvažiuoti iš savo miesto, nes jis, atrodo, silpnas vyras ir svaigalų nepakelia.

Taigi draugė nuvedė mane į savo kambarį, kur aš karštai ją pabučiavau sumaišęs su raudonąja gėle ant stalo, nes, po teisybei, ketinau pabučiuoti tą gėlę, mat išgėrusį mane suima aistra bučiuoti gėles. Tačiau jos lūpų nuo tos raudonos gėlės aš niekaip neatskyriau ir tariausi bučiuojąs gėlę, nes jos lūpos palaimingai sutirpo manosiose ir ji nė kiek neišsigando. Paskui ji atsargiai paguldė mane savo lovon ir aš, skruostu tvirtai prigludęs prie jos pagalvės, karštai paprašiau jos atsigulti šalia patikindamas, kad visada labiausiai troškau miegoti su ja. Tačiau ji man maloniai nusišypsojo, užgesino šviesą ir išėjo, tad tamsos gaubiamas, skruostu tvirtai prigludęs prie jos pagalvės kietai miegojau penkias minutes.

Tada pabudau, nes skruostą man degino ugnimi, ir atsisėdau lovoje. Galva buvo išsiblaiviusi ir aš gerai žinojau, kur esu, nors kambary buvo tamsu. Pažvelgiau į savo draugės pagalvę, o ten ji piršto galiuku nematomomis raidėmis buvo parašiusi[13]: „Laimę patiriame tik sapne". Tos raidės tebedegino man skruostą ir aš nusiminiau, nes tada supratau, kad ji lygiai kaip ir aš vieniša, nors nusipelnė geresnio gyvenimo, nes jos širdis tyra, o ne miglina ir tamsi, kaip manoji netikėlė. Bet gal jau dieną jos akyse mačiau, kad ji lygiai kaip aš vieniša, o gal perskaičiau jos spindinčiose dūmų spalvos akyse, kai aikštėje stovėjo šalimais. Gal jau tuomet pamačiau, bet suvokiau tik tą valandėlę, ir labai sutrikau, nes pajutau, kad man atsitiko kažkas negera, nepakeičiama, o aš tam visai nesubrendęs.

Todėl skubinai atsikėliau ir nuėjau į apšviestą kambarį atsisveikinti su šeimininkais ir jų svečiais, nes buvau ne vienintelis svečias. Atsiprašiau už savo elgesį ir greitosiomis išėjau, neužmiršęs kaliošų ir šaliko, bet ankstyvą kitos dienos rytą iškeliavau iš miesto ir į savo geruosius namus sugrįžau su trikoju vyru ir nepaprastai skaudamom kepenim, kaip ir sa-

kė mano žmona. Dėl manęs lemtingoji Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai diena galėjo pasibaigti, bet taip nenutiko, mat, nepaisant manęs paties ir mano valios, aš jau buvau susaistytas su viskuo, kas man turėjo nutikti, ir dėl to kalta buvo vien tik gudri ir grisi mano širdis.

6

Mat vėl gulėdamas savo lovoje, sopamas kepenis vaistydamas ledo gabalėliais, kurių duktė paslaugiai pririnko nuosauliame kiemo pasienyje, ir šuniui lovūgaly sergstint mano poilsį, staiga pasijutau keistai tuščias, be gyvasties, ir jau tariausi žemės vargus baigsiąs. Įsiklausęs į save ūmai suvokiau, kad krūtinėje kažko trūksta, ir iš tikrųjų nutiko kaip tik taip, kaip sakė mano žmona: per išsiblaškymą ir nerūpestingumą aš, aišku, kažkur pamečiau savo širdį ir neilgai sukau galvą, kur ji galėjo nukristi ar nuslysti. Be jokios abejonės, kur nors prie mano draugės rašomojo stalo, po kilimu, už krėslo pagalvėlės, o gal pasirito po jos lova. Mat kai buvau vinių prekijas, ilgai gyvenau be širdies, nes mano žmona rūpestingai saugojo ją komodos stalčiuje po baltiniais, tad susigrąžinęs jau nemokėjau jos saugoti ir deramai rūpintis ja, netgi visai nesaugojau. Laimei, mano žmona nieko nepastebėjo, nes būtų labai nesmagu prisipažinti, kad vos iškėlęs koją iš namų pradanginau širdį, nors tai buvo susidėvėjęs ir netikęs daiktas. Ir, kaip kad vyrai pratę, nieku gyvu nenorėjau jai pasakotis, nes ir šiaip ji pernelyg dažnai būdavo teisi vertindama mane ir mano poelgius. Iš teisybės, be širdies man buvo gerokai leng-

viau ir net kepenys greitai taisėsi, tačiau vėl atsistojęs ant kojų parašiau savo draugei paprastą kuklų laiškelį:

Brangi drauge!

Dėkui už vaišes ir atsiprašau, jei pasielgiau nederamai, bet aš visada elgiuosi nederamai, visi tai jau žino, jokia čia staigmena. Žinai, turbūt pas Tave palikau savo širdį. Gal ji užkrito už krėslo pagalvėlės, kur sėdėjau, o gal liko po Tavo priegalviu. Taip, veikiausiai liko po Tavo priegalviu, tad, būk gera, radusi ištrauk ją iš ten ir kol kas gali negrąžinti, bet dar palaikyk, nors tai labai sudėvėtas ir netikęs daiktas. Gal Tu turi daugiau širdžių, tad ji Tavęs labai neapsunkins, nes Tu gera šeimininkė ir esi pratusi prie tokių dalykų. Kada nors grąžinsi, jei jos nebenorėsi. Iš teisybės, man jos net nereikia ir, manau, pas Tave jai bus geriau. Egiptiečiai vėl mane persekioja taip rizgiai, kad, manau, netrukus pradėsiu apie juos rašyti, taigi verčiau mano širdis tebūna atstu ir tenetrikdo rimto literatūrinio darbo.

Linkėjimų ir labų dienų nuo
Tavo ištikimo draugo

P. S. Ji gana didelė, raudona, sykiais paburksta – jei rasi. Jei ne – menkas nuostolis, nes puikiausiai apsieisiu be jos.

Praėjo ilgokas laiko tarpas iki balandžio mėnesio ir tuolaik egiptiečiai persekiojo mane dar aršiau, tad galų gale supratau, kad jų atsikratysiu tik rašydamas. Ypač įkyrėjo Sinuhė. Labai apmaudavau, nes esu tingus ir vengiu pastangių darbų. Šiaip ar taip, nusipirkau kalną popieriaus, įsidėjau į rašomąją mašinėlę naują juostelę ir segtuko smaigaliu išsivaliau klavišų raideles. Mano šuo be perstogės urzgė ir niršiai rodė dantis, nes žinojo požymius ir nujautė mano dvasios būseną – seni protingi šunys, ir net maži šuneliai, puikiai nujaučia tai,

kas kitiems nematoma. Manau, tuomet jis tiesiog pamilo egiptietį Sinuhę, kuris parėmęs delnu skruostą vis rymodavo ant mano rašomojo stalo įprašinėdamas pradėti darbą. Taigi galų gale atėjo diena, kai apsisprendžiau ir žmonai tariau:

– Puikiai žinai, kad vyras turi palikti žmoną ir vaikus ir eiti paskui savo žvaigždę, jei rengiasi tapti tikru rašytoju. Mane apniko jausmas, kad žvaigždė ves mane į girią, ir aš privalau nedvejodamas sekti paskui ją, idant pagaliau atsikratyčiau tų prakeiktų egiptiečių, nors mane klaikiai gąsdina vienatvė girioj, kur naktimis kaukia žvėrys ir šlapios šakos drasko namo stogą. Be to, ilgėsiuosi tavo akių, dailių tavo rankų, gardžių pietų, trikojo vyro ir mudviejų dukters ilgėsiuos, bet šunį pasiimsiu, nes man jo reikia egiptiečiams drausminti.

Žmona atsakė:

– Jau sudėjau tavo daiktus į lagaminą, įdėjau šlepetes, kalną vilnonių kojinių ir šiltų apatinių ir, dėkui Dievui, pagaliau mudu tiek pažengėm, kad tu tikrai iškeliauji, nes gyvenimas su tavimi išties vis sunkiau pakenčiamas, – tu be perstojo taukši apie savo egiptiečius ir neklausai, ką sakau aš, o valgydamas įsibedi stiklinėm akim priešais save sakytum kvailys. Taigi keliauk prie girios ežero pas močiutę, ten palėpės kambarėlis laukia tavęs jau pašiltintas – pasirūpinau tuo, kol tu čia bergždžiai dvejojai. Tiesa, turėsi maitintis žuvimi, kurios pats prisižvejosi ežere, bet, manau, tai tau bus į naudą, be to, neabejoju, močiutė tau labai dažnai keps pyragus, tad nieko netrūks. O žvėrių tikrai nesibaimink, ten gyvena tik kelios laukinės katės ir vieniša lapė, manau, kad miegosi gerai, jei, kaip dera garbingam žmogui, stropiai dirbsi.

Su nuoširdžiu palengvėjimu ji pabučiavo mane, padavė lagaminą ir duktė meiliai mane pabučiavo, o trikojis vyras geraširdiškai žvilgtelėjo iš paveikslo virš mano rašomojo stalo. Bet tą akimirką girgžtelėjo pašto langelis ir ant grindų nu-

krito laiškas iš mano jaunystės miesto. Jis buvo trumputis, štai kas jame buvo rašoma:

Brangus buv. Vinių prekijau!

Širdį radau dar prieš Tavo laišką ir baisiai apstulbau. Ji gulėjo po mano lova ir dėl to aš dar labiau apstulbau, laimei, niekas jos nepamatė, nes, dievaži, tai nederamas radinys, – ir pats turbūt tai suvoki. Aš iškart supratau, kad ji Tavo, nes keistesnio daikto dar nesu laikiusi rankose, nors kol kas ji elgėsi labai padoriai ir nedrumstė ramybės. Kaip prašei, kol kas paglobosiu ją, kad netrukdytų Tau sunkaus darbo, nors man tokia atsakomybė turėtų būti nemaloni. Bet dėl tam tikrų priežasčių nėra nemaloni, nors, be abejonės, negerai darau taip įžūliai Tau prisipažindama.

Be to, Tu esi pirmas vyras, šitaip užmiršęs pas mane savo širdį. Man dėl to kiek nesmagu.

Lik sveikas ir sėkmės darbe.

Tavo draugė

Sujaudintas iki tuščių širdies gelmių perskaičiau laišką prie savo didelio rašomojo stalo, ir kiekvienas jo žodis man rodės nuostabus, o mano kambarys ūmai nušvito. Ant stalo stovėjo pamerktos kelios gėlės ir aš staiga išvydau, kaip jos lėtai suglaudė žiedlapius ir bemat vėl juos atvėrė nulenkdamos prieš mane galvas[14]. Nustebęs užsimerkiau, bet atsimerkus regėjimas nepradingo – tulpės ant stalo iš tiesų man lenkėsi ir mane pagavo neapsakomas džiaugsmas, nes žinojau, kad darbas bus vykęs.

Taigi iškeliavau į girią vedinas šunimi, nešinas rašomąja mašinėle ir kalnu popieriaus ir keliaudamas jau nebeprisiminiau, kad daugybę metų verčiausi vinių prekijo amatu. Mat mano atmintis, kaip visų vyrų, labai trumpa.

ANTRASIS SAULĖLYDIS

1

Atkakau į girią vieną balandžio vakarą, kai visur buvo tyku, miškas aplinkui juodavo, o dieną patižusiam kely ratai muro, todėl aš baisiai išsigandau manydamas įklimpsiąs tame žliugiame miško kelyje. Bet ratus traukė Riulis[1] – ramus ir išmintingas senukas, papratęs tempti vežimą su pieno bidonais ir tokiais nenaudingais keleiviais kaip aš, nes nebedirbo sunkesnių darbų. Taigi jis žingsniavo atsargiai, tarytum su pačiūžom, grimzliu keliu iki šviesaus močiutės namo, o močiutė buvo prikepusi, pričirškinusi žuvų, atitvaromis prigaudytų ant aptirpusio ežero kranto – visai kaip spėjo mano žmona, – tad pas ją man buvo gera ir sotu.

Taigi mano kūnui buvo gera ir sotu, tačiau siela nerimo, akys nerimo, o galvoje grūdosi daugybė klausimų, kai rytą žvelgdavau į tirpstantį, melzganą, baugų ir gražų ežero ledą. Tačiau turėjau išsitraukti rašomąją mašinėlę ir išsitraukiau, o ji įsibedė į mane juodais ir baltais klavišais, kaip visada godi ir reikli, tad mane suerzino jos įžūli kliautis. Palėpės kambarėly egiptiečiai aplink mane įsikūrė stovyklą, leduotas ežeras už lango atrodė didelis ir baugus, o mirtinai nublyškę beržų kamienai stovėjo iškėlę belapes šakas. Ant savo margojo kilimo Sinuhė sėdėjo parėmęs smakrą, o jo veidą, kai pradėjo man pasakoti savo gyvenimą, niaukė amžius ir patirtis. Taigi

pradėjau rašyti jo diktuojamas, nes jei jau žmogus rengiasi parašyti knygą, tai jam nieko kita nelieka, kaip tik pradėti ją rašyti. Kiek žinau, tai vienintelis būdas rašyti knygas, bet jei kas nors žino geresnį, norėčiau tai sužinoti.

Taigi pradėjau rašyti[2], kai nyki balandžio saulė švitino melsvą ledų plynumą, ledas tirpo, trapėjo ir pilko man prieš akis, ir tarp krantų ir ledo ėmė pliuškenti juodas vanduo. Pradėjau rašyti ir rašymas man jau nekėlė liūdesio, neatrodė sunkus ir kankinantis kaip anksčiau, bet teikė džiaugsmą ir visa many džiūgavo rašant, tad visai nebeatpažinau savęs, bet galvojau, kad vis dėlto vinių prekijo patirtis man išėjo labai į naudą, nes džiaugiausi galėdamas vėl rašyti – kaip kad pats norėjau. Nemanau, kad tą džiaugsmą kėlė tai, kad nebeslėgė prekyba vinimis, manau, buvo kitokios, gilesnės, priežastys.

Šitaip prabėgo kelios dienos ir staiga ledai ežere pajudėjo, vėjas stumdė ledus ir paskutinieji jų akimirksniu ištirpo man prieš akis. Vėjas braukė per platų dangų, aplink ėmė sprogti pavasaris, o aš rašydamas visas pleškėjau, degiau jausdamas galvoje palaimingą švelnų karštį, kaip ir kitados, darbui pajudėjus. Taip, mano galva iš tikrųjų buvo tartum nedidelė krosnelė, pilna žerplėjančių anglių, tačiau šios anglys ne degino, o dilgė, teikdamos malonų skausmą, mano nerimastis išsisklaidė ir aš jau nebijojau rašyti, bet kiauras dienas nuo ryto ligi vakaro šnekučiuodavausi su savo egiptiečiais, gyvenusiais seniai seniai prieš mane, o dabar pažintais iš arčiau, tad keletą jų aš tiesiog pamilau. Ir Sinuhė, kuris anksčiau atrodė toks atgrasus ir apmaudus, gerokai pataisė mudviejų santykius tapęs man artimesnis, nors nebuvo atsikratęs daugybės bruožų, kurių aš nepermaniau ir niekada nemėgau.

Tačiau pavakare, saulei leidžiantis, eidavau į pieninę parsinešti pieno arba šnekučiuodavausi ant trobos laiptų su sa-

vo šuniu, kuris turėjo gana daug darbų ir rūpesčių, nes vėl turėjo saugoti visą namą ir stebėti žiurkes, tykinančias po daržinę. Taigi mano šuo dabar mažai bendravo su manimi, jam nerūpėjo egiptiečiai, kurie puikiai įsigyveno mano palėpės kambarėlyje ir apie namą neslankiojo, taigi šuo tik rytais mane pasveikindavo smagiai nusišiepdamas, o vakarais kiek palydėdavo, jei jam būdavo pakeliui. Tačiau aš nenorėjau klausytis kvailokų šuns postringavimų, nes pavakare, saulei leidžiantis, sukirbėdavo apmirusio miško ir leduotos pakrantės slapus gyvenimas, ir, jei tik sustodavau pasiklausyti, apsiausdavo mane nepaliaujamu švykštimu, šnypštimu, šnibždesiais ir pliuškenimu. Ypač smarkiai šurmuliuodavo iškyšulio varlės, pliuškendavo vandenį ir triukšmaudavo, nors jų muzikinės pratybos, manding, rodė veikiau gerą valią nei išmanią savikritiką. Vis dėlto negaliu jų vertinti kompetentingai, nes pats nesu muzikalus, ir mano žmona su dukteria tikina, kad neturiu klausos.

Šitaip prabėgo daugybė gegužės dienų ir aš jaučiausi visokeriopai laimingas, nes žarijos manyje žioravo palaimingu skausmu, nėmaž neslopdamos ir neblėsdamos. Bet ilgainiui mane apniko miglotas liūdesys ir aš ėmiau ilgėtis savo širdies, nūsdamas dalytis su ja savo džiaugsmu ir liūdesiu, nes maloniomis akimirkomis prisimindavau tik gerus savo širdies bruožus, šaunią ilgametę draugystę, užmiršau piktumą, pagiežą ir grasumą, kurį sukeldavo širdis, kai gyvenom kartu. Taip pat prisiminiau didelę tamsraudonę gėlę, išsiskleidusią ant kavos stalelio svetimame mieste, – įstabiai augią, paslaptingą – ir mane apėmė noras paaiškinti tolimajai draugei, kodėl elgiausi nederamai. Todėl parašiau jai laišką aiškindamas, kad žmogui, kuris metų metais plačiais gyvenimo laiptais žengia žemyn – tik žemyn, – nelabai rūpi, iš kokio šulinio[3] teks gerti, jis malšina troškulį bet kur. Taigi pasipasakojau jau gė-

ręs iš daugybės šulinių – didelių ir mažų, nedengtų ir apmūrytų, sūrių ir saldžių, papasakojau gėręs net iš nešvarių šulinių.

Bet kai išsiunčiau laišką, mane pagavo keistas jaudulys ir nusiminęs sykiais užsižiūrėdavau į musinukių porelę, kuri bruzdžiai suko lizdą po mano langu ant rąstgalio, prie pat prieangio laiptų. Džiugiai rinkdami vatos pluoštelius, kuriuos iš ryto skusdamasis barzdą išmesdavau pro langą, paukšteliai stebėjosi ir žavėjosi nepaprastu žmogaus turtingumu. O kai močiutė išnešdavo į kiemą pavėdinti mano dukters žaislinius šuniukus, musinukės pasinaudodavo proga pasipešioti švelnios vilnos nuovėlų iš didžiausiojo šuns kaktos, tad ta paliko visai plika, o močiutė labai supyko už tokias begėdystes. Vis dėlto tai buvo nedidelis nuostolis, nes tas žaislinis šuo jau seniai buvo pametęs akis ir niekam nerūpėjo jas prisiūti. Taigi musinukės žmogaus turtais minkštai ir magiai išklojo lizdą, nepaprastai šlovindamos žmogaus turtus ir dosnumą. Tačiau poniai musinukei vis tiek atrodė, kad reikia iškamšyti lizdą švelniais pūkeliais, kurių atsargiai prisipešiojo iš savo krūtinėlės, ir aš supratau, kad ji rengiasi pirmajam perėjimui, jos širdelė dar nėra labai įdiržusi, ji pernelyg brangina perėsimus kiaušinėlius, tardama juos būsiant labai dužius.

Šiaip ar taip, nekantriai laukiau atsakymo į savo laišką, tikriausiai mano draugė turėjo daug vargo ir rūpesčio jį rašydama, nes gilinosi į literatūrą apie šulinius ir pateikė daug ištraukų ir citatų, pagrįsdama savo mintis apie šulinius. Ji rėmėsi poete, kurios manymu, mes patys turime atrasti savo šulinį ir žolės kupstą – kad ir miesto akmenynėje. Taip pat pabrėžė savo mylimą poetę esant narsiausią iš visų, nes šioji rašė pati išsikasusi kiekvieną šulinį, kurio vandeniu malšino troškulį. Ji subtiliai užsiminė ir apie tai, kad šulinių gylis, skaičius ar išgerto vandens kiekis nėra svarbiausi dalykai malšinant troškulį, tik gal reikėtų paisyti ir vandens kokybės bei

tyrumo. Tačiau dėl šulinių ji nieku gyvu nenorėjo manęs teisti, nes negalėjo suvokti, kad atkakliai trokštantis žmogus yra geresnis už žmogų, malšinantį troškulį.

Jos laiškas ir išmintis mane labai sužavėjo, tad atsakiau jai, o ji ir vėl man atrašė, taigi retkarčiais mudu susirašydavom laiškais ir mintimis. Su kiekvienu laišku jos tyra siela atkeliaudavo pas mane, kol, savo nuostabai, pajutau, kad juodas kartėlis tirpsta, leidžiasi, galop ir visai prapuola. Taip, atėjo metas, kai senu papratimu ketinau nuryti savąjį kartėlį, bet gaižulio burnoje nepajutau, nes kartėlio neliko. Vis dėlto spėjau, kad šitaip nutiko veikiausiai todėl, kad man sekėsi dirbti, o visai ne dėl jos laiškų. Taigi rytais ir vakarais su močiute irstydavomės tamsiomis ežero pakrantėmis, apaugusiomis šiugždančiais pageltusiais pernykščiais meldais, ir močiutė kėlė iš atitvarų didžiules lydekas, kurios nuožmiai žiopčiojo žiomenimis, tačiau močiutė drąsiai daužydavo joms galvas lazda, o mano šuo tupėdamas valties pirmagalyje smalsiai iškeldavo snukį ir uostinėdavo ežero kvapus.

Kartkartėm pavakariais nuo iškyšulio atsklisdavo virpulingas karvelio ulduko burkavimas ir naktys atvėso. Kartkartėm pagiry niršiai ginčydavosi kėkštas ir maži geneliai uoliai stuksendavo medžių kamienus. Bet kai sušilo gegužis ir tarp pernykščių lapų išsiskleidė didžiulės violetinės žibuoklės, pilkomis naktimis atlėkdavo keistas didžiulis paukštis prie mano lango ir sidabro fleitos garsais nutvieksdavo naktį, o tada visa manyje sutirpdavo, sudegdavo lig pelenų, kūnas kankinamai sudirgdavo ir aš neįstengdavau sumerkti akių naktims tolydžio blankstant.

Bet didžiausią lydeką močiutė iškepė pietums, nes močiutė buvo sena, išmintinga ir žinojo, kad nėra pasaulyje tokios juodos nuoliūdos ar ilgesio, kurio neįstengtų numalšinti gardi kepta lydeka su miežinių kruopų, kiaušinių ir slyvų įdaru

pilve[4]. Paskui dienos sušilo, po liūčių sušvito saulė ir močiutė ėmė tvarkyti tinklus karšiams, nes šie turėdami rimtų ketinimų jau kilo iš ežero pragarmės į seklius krantus.

2

Šitaip karšta gegužio naktis pasiekė birželį ir ta šeštadienio naktis vilnos pilkuma nusidriekė už mano lango, o sulapojusi beržo šakelė pradėjo virpėti, kai gulėjau lovoje įkaitęs, negalėdamas sudėti bluosto. Blyškioj nakties pilkumoj išsisklaidė dūmai daugybės cigarečių, šios sugurdavo į pelenus kiek pažioravusios tarp neramių mano pirštų, bet miegas akių nemerkė. Tačiau seklų įlankėlės užtakį buvo užplūdę karšiai. Kaip kad pratę vasaros pradžioj, jie suplūdo didžiuliais būriais iš ežero gelmių į seklų, saulės sušildytą vandenį leisti ikrų.

Gulėdamas lovos karštybėj mačiau visus karšius sekliame šiltame vandenyje – jie trynė dumblinus, pieniais aplipusius pilvus į seklų dugną ir jų uodegų pliaukšėjimas atsklisdavo iki manęs pro atvirą langą, už kurio švytėjo skaisčialapė beržo šaka. Manau, tą pačią dieną pratrūko žydėti ievos, nes rūkalų nupilkintame kambary iš nakties ir mano šnerves pasiekdavo salsvas, erzinantis ievų kvapsnis, o aš iš savo lovos žiūrėjau į laimingus karšius apvaliomis tuščiomis akimis, kurie judindami plačias žiaunas trynė pilvus į seklų dumblingą užtakio dugną.

Mano širdies vietoje vėl dilgėjo tuštuma ir aš vėl po ilgoko laiko tarpo tysojau sustingęs tarytum šulinio dugne ir spoksojau į karšius. Jaudrus mano kūnas karštą naktį labai pavy-

dėjo išmintingiems karšiams, nes jų goslumas buvo lėkštas, paprastas ir jų neslėgė, jų kraujas buvo žuviškai šaltas, jie nemokėjo kalbėti. Tačiau už mano lango plastėjo skaisti beržo šakelė ir aš negalėjau nurimti, bet troškau išplaukti iš gyvenimo seklaus dumblino vandens į gilius tyrus vandenis. Karštoj nakty buvau labai vienišas, vienystė mane smaugė kaip niekada ir aš jaučiau baisią panieką šaltam karšių goslumui, sekliam vandeniui ir dumblinam dugnui, nors puikiai suvokiau, kad mano gyvenimas jau seniai įgrimzdęs į seklų dumblą, o mano geismas maža kuo skiriasi nuo paprasto ir lėkšto karšių goslumo.

Todėl galų gale įsiutau ir aistringai sušukau karšiams:

– Pasakykit galų gale, ar tai verta gyvenimo? Kodėl šakelės plasta man prieš akis? Kodėl salsvas ievų kvapas taip dirgiai kutena šnerves? Kodėl mano kūnas dega karščiau už karštą naktį, kodėl jis neturi ramybės? Broliai karšiai, patarkite man, kaip vėl nunerti į tyro vandens gelmę, o gal mirtis yra gili tyra gelmė ?

Ramiai trindami pieniais aplipusius pilvus į seklų dugną karšiai man atsakė:

– Mūsų nugarkauliai tvirti, uodegos plačios, o mūsų kūnai dailiai lėkšti. Pamėgink suploti savo varganą kūną paplokščiai – kaip mūsų, ir tau gal bus gera, ir vičvienu uodegos atostūmiu nugrimsi giliai giliai į tyrą vandenį. Gal tu užsiversk ant savęs didelį plokščią akmenį, kad susiplotum, nes mes gerai žinom, jog žmonės, įsigiežę netobulo, netikusio ir ydingo savo pavidalo, leidžiasi palaidojami giliose duobėse ir užsidengia duobes paplokščiais akmenimis, idant supanašėtų su karšiais.

Iš šitokios kvailos jų šnekos supratau, kad karšiai yra baisūs savimylos ir kad jie labai neteisingai ir keistai supranta žmogaus gyvenimą ir kilnius siekius. Užtat man nusibodo su

jais ginčytis, uždariau langą, sugrįžau į savo lovą, šaka už lango jau nebeplastėjo ir aš kietai užmigau, o kitądien močiutė patikrino karšiams skirtus tinklus ir mes daugel dienų valgėm keptus karšius, virtus karšius ir sūdytus karšius, tad karšiai neliko man skolingi, ir aš nelikau skolingas karšiams, bet buvom atsiskaitę. Bet nuo tol karšiai man atrodo labai baugios žuvys, todėl, norėdamas jų atsikratyti, parašiau apie juos eilėraštį ir nusiunčiau savo gražiajai draugei.

Paskui kuriam laikui nurimau ir stropiai dirbau toliau, Sinuhė mano akyse atjaunėjo ir aš pradėjau jį suprasti geriau nei anksčiau, ir jo avišką širdį pradėjau suprasti, nors jis tikriausiai būtų niekam tikęs vinių prekijas. Šiaip ar taip, aplink namus beržai prasprogo skaisčia žaluma, jų kamienai droviai nubalo ir gal ievos tik tada pražydo, nes kas vakarą, kai nešdavausi iš pieninės pieną, kely į mane tvoksteldavo slogus ievų kvapsnis, o mano šuo pasidarė neramus ir vakarais graudžiai virkavo ant laiptų gailestaudamas prabėgusios jaunystės.

Tad sykį, baigęs dienos darbą ir įkurdinęs savo egiptiečius palėpės kampuose, atsisėdau prie savo šuns ant namo laiptų, perbraukiau per gaurus ir norėdamas nuraminti pasekiau pasaką.

– Mielas, geruti šuneli, – tariau jam švelniai. – Pameni, kartą gyveno mažas juodas šuniukas, turėjo jis mielus namučius, mylimą šeimininkę ir nepaprastai patogų, jaukų krepšį, kuriame miegodavo, ir visokių sultingų kaulų, kuriuos slapstydavo po krėslų pagalvėlėm ir kilimu. Šio šuns gyvenimui ir patogumams nieko negalėjai prikišti ir kai kurie žmonės pavydžiai sakydavo: „Kad taip man to šuns gyvenimą!" Bent jau mano draugas Turas šitaip sakydavo, nors jis jau miręs, todėl laimingas. Bet ar tas mažas šunelis buvo patenkintas? Ne! Būdavo akimirkų, kai jį apnikdavo juodas ilgesys, jis imdavo patyliukais inkšti ir negalėdamas perveikti liūdesio nu-

trūkdavo nuo pavadėlio ir sprukdavo iš namų. O, kaip jam buvo smagu ir kokią džiugią laisvę jis jausdavo, bėgdamas žaliuojančiom pievom, šokinėdamas per griovius ir be perstogės lakstydamas tarp geltonų pienių. Jis merkdavo leteną į kiekvieną balą, neatsispyręs magiems kvapams vartaliojosi po visus šiukšlynus, trindavosi į visokias gaišenas, kol sušlapdavo, išsipurvindavo, susiveldavo ir bjauriai perdvisdavo. Bet atslinkdavo naktis ir jis likdavo vienas, šaldavo šlapias, purvinas, imdavo skaudžiai gailėtis pabėgęs ir galų gale parklupinėdavo namo pas gerąją šeimininkę nuolankiai nulenkęs galvą. Žinoma, šeimininkė įkrėsdavo jam beržinės košės, bet paskui išprausdavo, nutrindavo sprandą, kad nedvoktų bjauriai, ir, nušluosčiusi keliais rankšluosčiais, paguldydavo į krepšį, tad galų gale mažasis šunelis palaimingai šniurkščiodamas susivyniodavo į skudurą ir užmigdavo savo krepšy pas gerąją šeimininkę.

Šuo nepatikliai žvilgtelėjo į mane ir atsakė:

– Nesuprantu, kam kapstai iš prisiminimų šiukšlyno visokius senus ir nemalonius dalykus. Aš jau senas, išmintingas ir jei kartkartėm pradedu sau patyliukais ungzti, tai niekam neturi rūpėti, nes aš unzgiu labai tyliai ir tik todėl, kad per pavasario saulėlydžius man baisiai norisi ungzti. Ir kiek pamenu, po gaišenas voliojausi tik pereitą vasarą, nes puikiai žinau, jog kaipmat būsiu išpraustas, jei smarkiai dvoksiu, be to, sauna – baisi vieta, nes karšto vandens garai degina man akis, muiluoto vandens[5] pribėga į šnerves ir ausis, tad galiu uždusti ir apkursti. Nesuprantu, kodėl geroji mūsų šeimininkė šitaip žiauriai elgiasi su manimi dėl vos suuodžiamo kvapelio, bet ji apskritai dažnai nesuprantama ir keista, užtat nusileidžiu jos tvirtai valiai ir iš tolo apeinu visas magias dvėsenas.

Tiesa, pastebėjau, kad pokalbio tema nelabai patinka ma-

no šuniui, jis, matyt, vis mėgindavo apgauti save ir buvo savo vaizdinių vergas, bet aš šnekėjau toliau ir pasakiau:

– Šiomis savaitėmis dažnai prisimindavau tą mažą šunelį ir, manau, jį kamuodavo suvis nenuveikiamas ilgesys, jei net švelnumas, meilė ir prieglоba jo nesulaikydavo, jis turėdavo sprukti, o paskui sugrįžti šlapias, purvinas ir apdraskytas, nes kiekvieną sykį jis galiausiai sugrįždavo nusižeminęs ir šniurkščiodavo laimingas, kai jam vėl užsegdavo puikų kaklasaitį.

Mano šuo baisiai susierzino ir atrėžė:

– Ar negirdi, gerasis šeimininke, kad po laiptais žiurkė patyliukais krebžda? Kaip tik žiūriu, kada ji iškiš bjaurius ūsus iš po laiptų ir aš galėsiu ją pulti. Tuščiais pliauškalais trukdai man vykdyti pareigas, be to, aš nepaprastai ilgiuosi brangiosios savo šeimininkės, kai prabyli apie ją, tad gal jau laikas jai atkakti čia mumis pasirūpinti? Gerbiu močiutę, bet kai mažas ilgėdavaus savo mamos, kurią jau seniai užmiršau, tai padėdavau snukį ant savo šeimininkės bato nosies, nors buvau toks mažytis, kad tekdavo nepatogiai išriesti sprandą, idant snukis pasiektų bato noselę. Nuo tol visada ilgiuosi šeimininkės, kai išvyksta, ir neturiu ramybės, kol tvirtai nepriglaudžiu snukio prie jos blauzdos ar minkšto pilvo žinodamas, kad jai niekas negresia ir galiu ją apsaugoti.

Tačiau aš puikiai suvokiau, kad jis mėgina nukreipti kalbą kitur, labai gėdydamasis savo pabėgimų ir jaunystės nuovylių. Todėl negailestingai pasakiau:

– Taigi kodėl, kai buvai jaunesnis, bėgdavai nuo savo šeimininkės prie dvėsenų?

Mano šuo pagiežingai suurzgė be jokio šypsenos šešėlio parodydamas baltus sveikus dantis ir atsakė:

– Pats daug dažniau pareidavai namo purvinas, sykiais – net kruvina galva, nežiūrėdamas kuri valanda ir dvokdamas bjauriau nei ta klaiki naminė, kurią tavo draugai garbstyda-

vo, prilygindami daniškai kadaginei, kai parduotuves uždarydavo ir jie nieko geresnio negaudavo.

Vis dėlto nepanorau prisiminti tokių dalykų, o šuns žodžiai mane labai įskaudino. Todėl skubinai žengiau vidun, palikęs jį ant laiptų laukti žiurkės. Tačiau močiutės namie nebuvo, saulėlydis atrodė šaltas ir blausus, radijas grojo baisiai liūdnai ir aš galiausiai sugrįžau pas savo šunį ant laiptų, pasirėmiau galvą rankom ir tariau:

– Nesiginčykim dėl praeities ir dėl bereikšmių dalykų, kuriuos mudviem abiem verčiau užmiršti, nors mūsų šeimininkė turbūt kaip gyva jų neužmirš, nes moterys įtartinai gerai prisimena daugybę dalykų. Betgi ir žmonės dažnai tyliai inkščia, žiūrėdami į besileidžiančią saulę, o aš maža nuo jų skiriuosi, nors daugel metų buvau geras ir verslus vinių prekijas. Dažnas tariasi jaučiąs Dievo artumą, kai visa aplinkui nuščiūva, saulė leidžiasi ir užslenka galinga šalta naktis. Ką tu apie tai manai, ištikimas ir protingas šunie?

Tačiau šuo žvilgtelėjo į mane, stačiom ausim klausydamas tylaus žiurkės graužimo po laiptais, nėmaž nesupratęs, ką noriu pasakyti.

– Juk aš turiu šeimininkę, – nustebęs atsakė jis. – Kam man ilgėtis kito Dievo? Ji menkiau suprantama ir užgaidesnė, stipresnė ir švelnesnė už visus žmonių sugalvotus dievus ir aš neįsivaizduoju didesnės palaimos nei kietas miegas padėjus snukį ant jos minkšto pilvo. Nejau užmiršai, gerasis šeimininke, kaip seniai seniai, nuostabiaisiais Sulosario laikais, aš puldavau nuo aukšto tilto vandenin klykdamas: „Be šeimininkės nėr gyvenimo!" Turiu galvoje tuos kartus, kai bausdavotės palikti mane vieną ant kranto, ir tu išplukdydavai šeimininkę ta prakeikta pukšinčia motorine valtimi, kurią per karą galų gale prapuldė svetimi, uch-uch!

Mano šuo tiesiog turėjo atsistoti, pasipurtyti ir užpakaline

letena atsainiai pasikasyti ausį, tad spėjau, kad jis prisiminė tas liūdnas bombardavimo naktis, kai mūsų namo rūsyje jis pūškavo iš baimės garsiau už mane ir švintant tarė gausiąs nuo šaltų grindų sausgėlą. Mat mūsų šuo tikrai nebuvo narsuolis, perkūnija drebantį jį nuvydavo po sofa ir, nors jis iš-ties kartais puldavo nuo tilto vandenin paskui šeimininkę, spėju, jog tvirčiausiai tikėdavo, kad išjungsiu variklį ir sugrį-šiu traukti jo iš vandens, kaip kad ir nutikdavo tomis puikiomis praeities dienomis, iki aš tapau vinių prekiju ir kartėlis pradėjo mane spranginti.

Kadangi mano šuo gebėjo gvildenti didingus teologijos klausimus tik pagal savo žemą lygį, nepanorau tęsti pokalbio, tik pagalvojau, kad gyvenimas ir vinių prekijo potyriai tarytum atitolino mane nuo Dievo, ir saulėlydžio tylybėj aš Jo artumo nejaučiu, negirdžiu Jo vėjo ūžesy, o ilgiuosi tik tyros žmogaus širdies, idant nebūčiau visai vienas. Sužvarbau ant laiptų nuo savo vienatvės ir įėjau vidun. Užslinkus prieblandai, sugrįžo į vidų ir mano šuo, šoko į savąjį sofos kampą ir mudu drauge klausėmės liūdnų garsų per radiją iki sugrį-žo močiutė, uždegė šviesą ir įpylė kavos, kuri maloniai sutirpdė mano vienumą ir liūdesį.

3

Pasibaigus mokslo metams, į girią atvažiavo ir mano duktė su savo triušiais, o su ja ir mano žmona, ir tai nepaprastai pradžiugino mano šunį ir mane. Du mano dukters triušiai buvo dideli belgiški, pilkai rusvi, su ausim, it kasos nulėpu-

siom ant vieno šono. Kiti du triušiai buvo balti, guvūs, plepūs ir dažnai ištrūkdavo iš savo narvelio, užtat dukteriai tekdavo sugaudyti juos graibštu, o narvelyje jie vis lipdavo dukteriai ant rankų ir meiliai kramtydavo jos kaspinėlius. Manau, duktė su jais kalbėdavo apie daugybę dalykų, bet su manimi triušiai šnekėjo mažai ir, manding, tai buvo paiki ir kvaili padarai, tad apie visatos mįsles aš su jais nesišnekėjau. Tiedu belgai visai nekalbėjo, tik uoliai kramsnojo be perstogės, o baigę ėsti pasitrindavo priekinėmis letenėlėmis putnius snukučius ir vėl pradėdavo ėsti, ir aš manau, kad jie kramsnodavo net miegodami, nes niekada nemačiau jų darant ką kita – kad ir kokiu paros metu ateičiau pažiūrėti. Taigi bergždžia būtų su jais šnekėtis, bet ir mano šuo liovėsi šnekėjęs su manimi ir rodė man neapsakomą panieką vėl atgavęs šeimininkę; jis leisdavo laiką prie nuogų šeimininkės blauzdų, jei tik nekapstė kurmių iš gėlynų ir nebandė sutrukdyti žiurkėms krėsti daržinėj niekšybes.

Mano dienotvarkė tuolaik susispaudė dar griežčiau ir aš gyvenau savo gyvenimą palėpės kambarėlyje, nors mano kūnas nulipdavo žemyn pavalgyti, o vakarais sėsdavo į krėslą skaityti laikraščių ir parūkyti. Mat palėpės kambarėlyje draugiją man sudarydavo egiptiečiai ir dažnai nutikdavo, kad nežinodavau, ar kalbu su seniai seniai mirusiu savo draugu Sinuhe ar su savo žmona, ar dukteria, ir šitai, žinoma, jas labai erzino. Dar jos tvirtino, kad kalbėdamas aš žvelgiu per jas kiaurai ir neklausau, ką jos sako, tik mesteliu atsainiai: „Hm... mat kaip... tikrai... ak, šitaip“. Vis dėlto, manau, jos perdėjo šaipydamosi iš mano išsiblaškymo, nes labai dažnai puikiai girdėdavau, ką jos kalba, aiškiausiai girdėdavau, kaip tariasi, ką ruošti pietums ir ar užteks sirupo grietininiam pyragui.

Be to, namuose atsirado daugiau įnamių, nes iš pieninės kažkas parnešė tris mažus gaidžiukus, kurie lig tol gyveno

virtuvėje prie šiltos viryklės. Jie ėmėsi įnirtingai triūsti apie namus narsiai puldinėdami riebius sliekus, kapstydami skiedrynus ir piepsėdami silpnais balseliais. Taip pat į namus buvo atgabentas kalakutas Hamletas ir jo pati Ofelija, aš dar nebuvau matęs, kad kas apkėstų svetimus namus taip kaip kalakutas Hamletas, nes nuo pat pradžių jis jautėsi esąs svarbiausias namuose ir, pamatęs ką nors judant kelyje ar priėjus prie vartelių, imdavo kraupiai burnoti. Nuo pat ankstyvo ryto jis plūsdavosi ir bardavosi, todėl močiutė smarkiai užpyko ir pagrasino jį išvyti.

Išties turėčiau daugiau papasakoti apie kalakutą Hamletą, nes išdidesnio pabaisos kaip gyvas nebuvau matęs – jis nesiliaudavo kraipęs uodegą, nukoręs sparnus dailiai sukdavo lankstus apie savo droviąją pačią ir patyliukais kimiai šnypšdavo gerkliniu balsu. Baisūs nukarę jo pakarūklai pritvinkdavo kraujo, pilkas išsipūtęs sprandas pamėldavo nelyg metalas[6], jis šėldavo, rėkdavo kieme taip šiurpiai, kad mano šuo galų gale sumanė pulti ir išpešti jam iš uodegos porą plunksnų, nes negalėjo apsikęsti su antru viršininku viename kieme. Jis tikrai turėjo teisę šitaip elgtis, nes kalakutas įžūliai lindo lesti iš jo puodelio ir, nors mano šuniui nemagėjo košė ir, pabrukęs uodegą, jis lenkdavosi savo dubenėlio kaip įmanydamas rodydamas pasibjaurėjimą, bet ir kalakutui neleido liesti košės, nes tai buvo šuns dubuo, ir, be abejonės, juridiškai jis buvo visiškai teisus. Parodęs, kas namuose viršininkas, šuo vangstėsi kalakuto, ir kalakutas jo vangstėsi, tad šiaip jau jiedu sugyveno viename kieme, nors, manau, amžinas slogus kalakuto burbuliavimas baisiai draskė jautrius mano šuns nervus.

Turiu prisipažinti, kad man, kaip vyrui, buvo tiesiog gėda dėl kalakuto Hamleto tokio elgesio, nes kas rytą jis elgdavosi kaip senas, išpurtęs ponas, kuris vėlią naktį pareina namo iš klubo, rytą pabunda pagiringas, iki mėlynumo įraudusiu

sprandu ir pakabučiais, ir pirmiausia išplūsta ir išbara savo droviąją žmoną. Vis dėlto ponios Ofelijos garbei turiu pasakyti, kad ji nėmaž nepaisė savo paties priepročių, tik droviai lesiodavo pilkšva ir tyli ir neklausė savo vyro, o retsykiais padėjusi didelį kiaušinį, neteikdavo tam didelės reikšmės, kaip daro daugis žmonų. Tikrai, vyras Hamletas jai tebuvo tuščia vieta ir aš nepaprastai gerbiau ponią Ofeliją už šaltakraujiškumą ir ramią tvirtybę.

O musinukės, susisukusios lizdą, laiko veltui neleido, nes vieną rytą lizde jau žiopčiojo saujelė mažylių, tad motinėlė plušo be atvangos nešiodama jiems valgį, o tėvas, tupėdamas ant beržo šakos, čirškavo patenkintas, tardamas, kad šitaip jis geriausiai atlieka savo priedermes ūmai padidėjusiai šeimai. Tiesa, buvo keletas stiprių šeimyninių sankirčių dėl tėvo musinuko elgesio ir, manau, jis tikrai nusipelnė pylos už savo tingumą. Taip sulaukiau vasaros paties įkarščio ir pelėda, kuri dar gegužės mėnesį kelis sykius šildėsi prie kamino, suvisam išskrido į savo vasarnamį. Ji buvo labai miegūsta, tyli, ir jos buvimo ar būties bemaž nejusdavai, nes pamatydavai tik sykiais ankstų rytą ar vėlų vakarą prie kamino, ir aš visai su ja nepabendravau, nors mielai būčiau pasišnekėjęs. Užtat įsidėjau į galvą, kad privalau pabendrauti rudenį, kai ji sugrįš užėjus šalčiams, jei tik varnos duos jai ramybę, nes tos aršiai nekentė pelėdos, o pamačiusios karksėdavo ir rėkalojo kaip pašėlusios, tad gerai supratau, kodėl naktims nublyškus ji nusprendė verčiau pasitraukti į tolimą vasarnamį.

Nes naktys jau buvo visai baltos, ežero paviršius jų baltumoj visai nutykdavo, o meldai sekliuose krantuose stiebėsi grakštūs, žali, ir jau nebebuvo didelio skirtumo tarp nakties ir dienos, bet jau ir naktį, ir dieną mane kaitino karštis ir aš parašiau daug žodžių baltame švelniame popieriuje. Tiesa, tikriausiai parašiau ir daug bergždžių žodžių, bet tariant, kad

žodžiai apskritai yra bergždi ir rašyti bergždžia, verčiau mesti rašius ir baigti amžių kaip vinių prekijui. Ir tai tikrai nėra kvailiausias sprendimas, nes vinių prekijas nepatiria tiek liūdesio ir nuovylio, taip pat kančios ir ilgesio, jam netenka kęsti užgaulių ar jausti amžiną nepasitenkinimą savimi kivirčijantis su širdim ir kūnu, jis gali gyventi ramų ir sotų gyvenimą, ypač jei gamina karstų vinis.

Šitaip atėjo Joninių naktis ir aš atsitiktinai sutikau rudą laukinę katę[7], kurią mano šuo porą sykių buvo drąsiai įvijęs į medį, kai toji pasaliai ieškojo aplink namus žuvų galvų. Susitikome kelio posūkyje ir nepaprastai nustebome staiga pažvelgę vienas kitam stačiai į akis, nes tą akimirką aš negalvojau apie laukines kates, bet traukiau skinti septynių skirtingų gėlių, kad paskui, surišęs jų puokštę septyniais skirtingais siūlais, sapnuočiau daugiau ir margesnių sapnų, mat buvo įgrisę nuobodūs baltųjų naktų sapnai. Troškau susapnuoti mėlynas akis, kurios skaisčioj saulėkaitoj pilkėdavo, todėl Joninių naktį man reikėjo gėlių. O gal ir musmirių paragauti norėjau Joninių naktį, nes mano kūnas buvo suniuręs, siela drumzlina, pats sau buvau baisiai įsigiežęs, kaip kad sykiais nutinka kelias savaites atkakliai rašius bergždžius žodžius tuščiame lape.

Tačiau Joninių naktį kelyje sutikta ruda laukinė katė baugiai sušnypštė, išpūtė uodegą ir spjovė į mane baltoj nakty žaliai degančiom klaikiom akim. Užkalbinau ją ir ėmiau tikinti turįs vien gerų siekių, iki jos uodega nusileido ir akių liepsna priblėso, ji atsitūpė ant kelio priešais mane uodega gražiai apvydama priekines letenėles ir tarė:

– Tikrai tikiuosi, kad atgrasaus ir bjauraus pono šuns čia nėra, kad jis toli, nes nuo veriamo jo skalijimo man skauda ausis ir visai nepatinka jo balti žibantys dantys, nors tai labai kvailas šuo, kurį kiekviena save gerbianti katė per pusę minutės nuklaidintų krūmynan. Tikrai, tas šuo mane nuolat mau-

dija ir aš jau negaliu ramiai vaikštinėti po savo mišką, o norėčiau pasirinkti jūsų sąvartyne žuvies kąsnelių ir kitokių gardžių atliekų, kaip papratau daryti žiemą. Nors gyvenu miške kaip laukinė ir neturiu namų, vis dėlto esu padori ir žiūriu savo garbės, o mano garbė sumenksta, kai šuo kaukdamas staugdamas įveja mane į medį, nes man skauda nagus ir, velniai griebtų, apynagės pradeda kraujuoti, kai kybau medyje drebėdama dėl gyvasties, kai tas nepakenčiamas jūsų šuo taip kaukia po medžiu, kad ausų būgneliai gali sprogti. Visai nenoriu pasakyti, kad bijau mažo juodo nevidono, bet labiau baiminuosi dėl savęs – kad išlipusi iš medžio išdraskysiu jam akis, nuplėšiu ausis ir perbrauksiu per snukį savo baisiaisiais nagais padarydama didelės žalos, nes kaime girdėjau, kad jūsų šuo kainuoja tiek kiek karvė ir jo tėvai kilmingi. Todėl perspėju jus, pone, laikykit savo šunį, pririškit, uždarykit namie, nes negaliu laiduoti už save, juolab kad mano vargana padėtis, aibė išgyventų kančių ir nepaliaujamas persekiojimas pavertė mane laukine, tad įniršusi tikrai neatsakau už savo veiksmus.

Laukinė katė tupėdama ant kelio priešais mane ir šitaip įžūliai ir begėdiškai kalbėdama atstatė krūtinę, bet aš tuo metu žiūrėjau į ją ir mačiau, kad ji maža, ruda ir susivėlusi, ūsai liūdnai nukarę, akys apdraskytos ir alkanos. Ji iš tiesų buvo labai liesa, susivėlusi ir liūdna, bet aš, prisiminęs visas jos piktadarystes, sušiurkštinau širdį ir griežtai išrėžiau:

– Girdėjau apie tave negražių šnekų, o rytais kieme rasdavom mažų paukštelių kruvinų plunksnų. Ir jų lizdelį išdraskei, be to, žinau tave glūdinus apie mano dukters triušių narvelius tikintis surasti juose angą. Tu tikrai esi begėdė plėšikė, kiaušinių daužytoja, net į ančių lizdus kišai leteną! Todėl mano šuo teisingai daro vydamas tave iš kiemo ir galėtų negyvai užtąsyti tavo apgailėtiną kūną, nes tu tik niokoji ir eibes kreti, niekingoji.

Bet laukinė katė sumurkė meiliai ir nuolankiai atsakė:

– Ponas tikriausiai nepatikės, jei pasakysiu, kad tai tik šmeižtas, pavydas ir pikti dergsmai, nes skurdžium ir liesu niekas netiki, tik stipriais ir įkūniais tiki. Nėmaž neneigiu, kad turiu laukinio kraujo, retsykiais įsigeidžiu minkštos mėsytės ir susitepu snukelį kiaušinių tryniais, bet nereikėtų jums priminti, pone, kad pats su pasigardžiavimu kertat šiltos avelės mėsą, su džiaugsmu leidžiat žudyti nekaltą veršelį kepsniui, imat ponios kalakutės brangius kiaušinius pusryčiams, tad jos širdis turbūt plyštų iš širdgėlos, jei ji nebūtų tokia kvaila ir mokėtų suskaičiuoti bent iki dviejų. Jei mano nagai įkūnija mirtį, tai mirtį įkūnija ir peilis su šakute, kuriais jūs taip gražiai išsvarinat lėkštes. Taigi šiuo požiūriu mes esam visiškai lygūs ir, jei neklystu, jūsų kraują taip pat tirština lašelis laukinės katės kraujo, nuo kurio jūsų kūnas nerimsta ir siela amžinai nepatenkinta. Vis dėlto jūs, pone, neturit laukinės katės įžūlumo ir ištvermės ir nedrįstat pabėgti į mišką, o tenkinatės gyvenimu patogiame name ir valgiu iš švarutėlių lėkščių. Taigi nemanau, kad esu jums skolinga, bet kadangi esat bailus, jūs skolingas man keletą karšių gardžių galvų, ir už šlakelį pieno tikrai atiduočiau laukinės katės laimę. Gal tai mane nuramdytų ir ne visada trokščiau suleisti nagus, kad pajusčiau šiltą mėsą, tad prašau prisiminti šiuos mano žodžius, apsvarstyti ir elgtis prilygstamai, jei esate malonus ponas, kaip spėju iš jūsų gražių šnekų.

Supratau, kad laukinė katė kalba teisingai ir išmintingai, ir numaniau ją pažįstant visas girios paslaptis – net tų vietų, kur kvepia baltasis pelkių gailis. Todėl pasakiau:

– Užmirškim visas mandagybes ir pasišnekėkim atvirai. Manau turįs savy girios sakų ir pelkių gailio, manau turįs pakalnučių ir vilkauogių nuodų, nes šią baltą Joninių naktį mane galuoja toks liūdesys, kad trokštu mirti. Tad nuvesk mane

ten, kur auga stipri musmirė, ak, laukine kate, nes man tikrai pakyrėjo visokios glebios gėlės ir jų švelnios spalvos. Nuvesk mane ten, kur auga musmirės, ir parodyk man čigonų laužavietę, kur žydi drignė, nes net mirdamas norėčiau paragauti musmirės ir iščiulpti drignės syvus, kad galėčiau skraidyti. Bet kur ketinu skristi – negaliu pasakyti, nes tai ne vien mano paslaptis, ji svarbi dar vienam – tam, kuris turi žiūrėti savo garbės. Todėl teprašau tavęs patikėti, kad man visa tai nepaprastai svarbu.

Tačiau laukinė katė išsigando mano žodžių, baugščiai apsižvalgė ir atsakė:

– Ponas kreipiasi ne į tą esybę, aš ničnieko nežinau apie bedieviškas miško paslaptis, nors esu vargšė ir susivėlusi, vis dėlto išlikau dievobaiminga ir neužmiršau savo motinėlės mokymų. Bet jei kas nors nuo šiol padėtų karšių galvas ir kaulus nurodyton vieton už gyvulėlių aptvaro ir kartkartėm paliktų puodelį su šlakeliu šilto pieno ir... taip, ak, taip... nuostabų kąsnelį riebios kiaulienos, tai gal kiek palydėčiau tave, bet aš, žinoma, negaliu užtikrinti, jog rasi, ko ieškai. Vis dėlto manau, kad rasi, nes aš puikiai pažįstu šias apylinkes ir žinau tokių vietų, kur miškų žinovai dar nesikapstė, žinau vietų, kur per amžius joks šuo neprabėgo.

Nemaniau, kad laukinės katės žodžiais ir pažadais reikia tvirtai tikėti, nes vargas ir skurdi būtis ją pavertė veidmaine, juk visos katės meluoja, vis dėlto pažadėjau pasirūpinti, kad ji gautų karšių galvų ir kiaulienos, mat mane magino miško paslaptys ir Joninių naktis kraują įdūkino. Taigi laukinė katė vedė mane į dumsų mišką prie didelių eglių, bet pati tipeno pirma kaip niekur nieko, tik vis atsigręždama pažiūrėti, ar atsilieku nuo jos, nes nenorėjo išsiduoti miškui, kad rodo man kelią, mat baiminosi girios keršto, jei šioji suprastų ją nuvedus žmogų prie bedieviškų miško paslapčių ištakų.

Aš nemėgstu klampoti po mišką, eglių spygliai piktai čaižė man veidą, be to, pamečiau kepurę ir kojos sušlapo slaptinguose samanotuose paversmiuose, tad toji kelionė man gerokai įbjuro ir aš jau baudžiausi gręžtis atgalios. Bet pajutusi pelkės ir gailio kvapą, laukinė katė įsiaudrino ir parodė man daugybę tamsraudonių musmirių kepurių su baugiai baltais taškais. Laukinė katė dar parodė man čigonų stovyklos laužavietę ir augalą, dvokiantį gaišena[8], ir pati užuodusi to augalo dvoką sudirgo, ėmė šokčioti ir šnypšti degančiom akim, kol neatsispyrusi pagundai atsikando musmirės ir iškėlusi uodegą šoko eglės kamienu aukštyn, rebždindama nagais sukietėjusius gyvasakius, lėkdama vis šaukė rėkė.

Įsidėjau musmirę į kišenę, nes klampojimas po mišką išblėsino mano užsidegimą ir tuosyk jos nebenorėjau ragauti, bet atsidėjau ateičiai. Gaišena dvokiantis augalas dar nežydėjo, todėl įsidėmėjęs vietą nusprendžiau sugrįžti vėliau, kai augalo sėklos subręs, nes nenorėjau, kad laukinė katė žinotų tamsiąsias mano užmačias. Ir sąžinė mane baisiai graužė dėl to, ką darau, bet aš nuslopinau ją. O laukinė katė, atsikandusi musmirės, kaip pašėlusi lakstė medžių viršūnėm, šaukė rėkė, o pas mane nusileido jau nei vargšė, nei ligota ir pasakė:

– Ponas turbūt tyrinėjo raganų paslaptis, nors tai grėslios paslaptys, ir aš maniau, kad jos seniai užmirštos, nors trobelės griuvėsiuose, pietrytiniame šiaurrytiniame žalčialunkio krūme, po akmeniu tebeguli juoda knyga tošiniais lapais, ir raganystės joje surašytos žmogaus krauju. Tik ant tos knygos tolydžio lyja, sninga, tirpdamas sniegas išgraužė jos raides, ir man maža smagumo iš jos, nes nemoku skaityti, nors žinau, kad tai trobelės senio galybės knyga. Dar Kiaulės Santros gali paklausinėti, pone, jei tave tokie dalykai domina. Paklausk Kiaulės Santros, paklausk Kiaulės Santros, tik negaliu užtikrinti, kad ji tau ką nors pasakys!

Laukinė katė šnypšdama taip šoko draskyti eglės luobą, kad pasirodė baltas požievis, bet aš ją nuraminau:

– Senoji išmintis išties jau užmiršta, bet su blogom žiniom išnyko ir gerosios, tačiau žmogus sukūrė naujas, sudėtingesnes žinių sistemas, pavyzdžiui, psichoanalizę, siurrealizmą, parapsichologiją ir reliatyvumo teoriją, kurios aprėpia tuos pačius dalykus. Žmogus vietoj gaišena dvokiančios gėlės, drignės ir musmirės išrado daugybę piktesnių nuodų, pavyzdžiui, morfiną, alkoholį, nikotiną ir kofeiną, kurių kiekvienas atsirenka vartotoją pagal būdą ir prigimtį ir pakylėja žmogų skristi, iki šis šliopteli žemėn susikruvindamas nosį.

Tačiau laukinė katė neklausė mano postringavimų, bet dar labiau įsikarščiavo ir vėl lyg pašėlusi pasileido eglių viršūnėmis šaukdama:

– Gilgamešai[9], Gilgamešai, kur gyvasties žolė? Suvalgyčiau ją dabar, prikiščiau snukį prie jos dabar, nors ši nudegins jį man taip, kaip nudegina žmonėms rankas!

Kraupiai šaukdama Gilgamešą laukinė katė dingo iš akių prapuldama girioje, ir aš ją tiek temačiau, tad parklampojau namo peršlapęs kojas grimzliuose girios paversmiuose.

Jau plieskė raudona saulė, kai sugrįžau namo, ir mano žmona pabudusi nusisuko nuo manęs, labai skaudžiai papriekaištavusi už šlaistymąsi Joninių naktį, nes buvo pastebėjusi, kad prieš išeidamas skinti gėlių nugėriau pusę butelio konjako, kurį buvau pasilikęs neva kaip vaistą nuo gyvatės įgėlimo. Visi žino, kad tikras konjakas – geriausias vaistas nuo gyvatės įgėlimo, o liūdesys mane buvo sugėlęs pikčiau už gyvatę, todėl gėriau konjaką kaip vaistą nuo liūdesio, nes buvo Joninių naktis. Bet sugrįžęs namo jaučiau burnoje musmirės skonį ir konjakas leido gyvatišką geluonį ligi širdies gelmių. Vis dėlto reikia suprasti, kad suaugęs vyras ir buvęs vinių prekijas Joninių naktį negali eiti skinti gėlių neišgėręs žvali-

nančio konjako, ir mano žmona turėjo šitai suprasti, tad mažai paisiau jos priekaištų, bet išsyk užmigau ir miegojau kietai.

Rytmetį, kai pabudau, po mano langu silpnais balseliais piepsėjo gaidžiukai Adolfas, Pėteris ir Gustavas, kalakutas Hamletas šiurkščiai keikėsi, o abu triušiai belgai uoliai malė snukeliais dobilus, tad pamaniau sapnavęs sapną. Bet ne viską susapnavau, nes po kelių dienų, kai mano šuo miegojo po pietų grožio miegu, vėl sutikau laukinę katę už gyvulėlių aptvaro. Ši iš tolo dėbsojo į mane baisiausiai susigėdusi dėl savo elgesio Joninių naktį ir netarė man nė žodžio, todėl palikau jai karšių galvų, gabalėlį gardžios kiaulienos ir puodelį šilto pieno, nes noriu būti sąžiningas ir tesėti pažadus, nors laukinė katė apgavo mane ir paliko vieną girioje, užtat tik per didelį vargą parsiradau namo.

Pamaniau, kad reikėtų pasišnekėti ir su šuniu, ir paklausiau jo, kodėl jis, iš teisybės, taip apmaudžiai neapkenčia kačių, ypač laukinių – mažų, suvargusių ir gąslių padarų, kurie atsikandę musmirės spigiai šaukia Gilgamešą.

– Išties nežinau, kodėl neapkenčiu kačių, – nuoširdžiai atsakė šuo. – Bet, matyt, kažkas manyje ir aukščiau už mane įžiebė amžiną neapykantą katėms, užtat vos tik išvystu ar suuodžiu katę, išsyk pagauna klaikus tūžmas. Tuomet nieko negirdžiu, nematau ir puolu ją, nors turiu pripažinti, jog dar niekada nepasisekė sugriebti jos dantimis, ir bemaž viską atiduočiau, kad tik galėčiau sugriebti ir iš širdies pakratyti. Bet stipresnis už mane patį glūdi many įsakymas vyti katę į medį, kad ir kur ją pamatyčiau, ir aš negaliu pasipriešinti tam įsakymui, bet turiu nuolankiai jam paklusti. Pats žinai, šeimininke, esu geras, švelnaus būdo šuo, esu lipšnios širdies, tačiau katės kvapas man atima regą, katės kvapas man atima klausą, nuo katės kvapo man panyžta dantys.

Ir aš nesistebėjau šuns žodžiais, nes jau buvau pažinęs dau-

gybę žmonių, ir ne tik vinių prekijų, bet ir gerų, minkštaširdžių, kuriems koks nors žodis atimdavo regą ir klausą, ir juos pagaudavo baisus nirštas, jie pavirsdavo kraugeriais, nors kačių ir neminėdavo, o vartodavo kitokius žodžius, kurių čia nesakysiu, nes kiekvienas pats gali atkasti tokių žodžių savoj atminty, be to, nenoriu veltis į ideologinius ginčus[10].

4

Tuolaik vėl gavau nuo savo draugės laišką, parašytą braškiuotais pirštais, ir jos akys švytėjo man tarp laiško eilučių, tad nepaprastai apsidžiaugiau išvydęs ją tame laiške. Ji man rašė štai ką:

Brangus drauge!

Tavo širdis labai keista ir rami, ir dar nesukėlė man nė menkiausio nepatogumo, todėl manau, kad labai perdedi tikindamas, jog Tavo širdis man trukdo. Tiesa, ji išsipučia, ištinsta ir ima knirkčioti kaskart, kai paėmusi į delnus smalsiai apžiūrinėju, bet daugiau tikrai nieko ypatinga, nors laiške gąsdinai mane. Susidomėjusi seku Tavąją egiptiečių istoriją, rašomą netoli musinukių lizdo, taip pat linkiu Tavo šuniui viso geriausio. Gali būti, kad kūnas ir siela yra viena, ir gali būti, kad siela su kūnu suauga tūkstančiais šaknų, taip, galbūt siela ir kūnas yra viena, kaip rašei, bet aš pridursiu: gaila, nes jeigu taip yra, tai net mano vargšė siela nėra mano. Bet taip pat nereikėtų užmiršti, kad yra spalvų, kurių mūsų akys neįžvelgia, ir garsų, kurių mūsų ausys negirdi, ir, gali-

mas daiktas, aš įskaitau Tavo laiškuose tai, ko Tu neparašai, todėl man Tavo laiškai patinka. Mano pirštai braškiuoti, nes aš dabar valgiau braškes.

Tavo draugė

Gal užmiršau parašyti, jog kaskart atėjus paštininkui aš laukiu Tavo laiško.

Šitaip ji rašė man ir mane jos laiškas sujaudino, pasijutau nepaprastai lengvas ir vaikiškas. Bet rašydama apie tai, ko akys nemato ir ausys negirdi, ji buvo visiškai teisi, nes nuo bet kokio spektro galų ultramėlynieji[11] ir infraraudonieji spinduliai sklinda be pabaigos, o ir mano šuo, net kiečiausiai įmigęs, per kelias sienas girdi, kaip močiutė galanda peilį ir pjausto mėsą kepsniui, nors net jautriausia žmogaus ausis per šitiek sienų neišgirsta nė garselio. O mano šuo iš savojo sofos kampo šoka prie virtuvės durų ir veriamai surinka: „Atidarykit duris, gerieji žmonės, atidarykit duris! Nejau negirdit, kad močiutė pjausto mėsą?!"

Skaitydamas laišką tarytum išgirdau peilių galąstojo žingsnius už durų ir šis girdėjimas šiurpu nukrėtė ir nepaprastai sujaudino mane. Todėl parašiau savo draugei gana paiką ir ramų laišką, bet rašant šį laišką visi mano jausmai kunkuliavo, todėl su laišku nusiunčiau jai savo akis, ausis, nosį ir savo pirštus, ir net lūpas, taigi ji turėjo susimąstyti skaitydama tokį nekantrų, dirgų ir grasų laišką. Ji atsakė man labai mandagiai, paaiškindama štai ką:

Brangus pone!

Išmintis, talentas ir grožis – tai dovanos, kurių negalima pakabinti ant šiaudo, ir gal verčiau nekabink ant šiaudo to-

kių dovanų. Visą gyvenimą mane trikdė ir kamavo supratimas, kad galėčiau lengvai pelnyti – kad ir trumpam – išmintingų, protingų, net talentingų žmonių draugystę, jei tik savo ruožtu suteikčiau tai, kas galbūt yra niekinga, bet tada aš pati save pažeminčiau. Pavyzdžiui, prisimenu galvotą, net dvasingą poetą, su kuriuo būčiau mielai pasišnekėjusi, bet jis buvo pernelyg jaunas – net iš jo žodžių gali tai suprasti, – nes pasakė: „Aš neturiu laiko šnekėtis, bet leiskite jus paglamonėti, pabučiuoti ir paglostyti jūsų krūtis, o tada aš šnekėsiuosi su jumis kiek panorėsite". Šito prastai išauklėto vaikino tiesmukumas paakino mane pastebėti daugybę dalykų, apie kuriuos lig tol nepagalvodavau, ir privertė mane apsistatyti mūrais ir jau niekas tų mūrų nepramušė. Tikiuosi, šitoks mano pačios tiesmukumas nelabai užgavo Tavo jautrią sielą ir Tu gebėsi man atleisti.

Vis dėlto geros kloties linki
Tavo draugė

Perskaitęs šį laišką labai suglumau, pradėjau abejoti savimi ir visa ko tikslu, laimei, turėjau egiptiečius, ir senstantis Sinuhė užkrėtė mane dvasios ramybe. Todėl, kiek pakovojęs su tamsiuoju savimi, parašiau jai ir nuoširdžiai patikinau kaip gyvas nenorėjęs prašyti to, ko ji nenori man duoti, kad mudviejų draugystė brangesnė man už visus lūpų, akių ir pirštų džiaugsmus ir kad niekada nenorėjau drumsti tyro jos šaltinio vandens.

Po šito laiško jos dūmų spalvos akys dažnai pasirodydavo man sapne švelnios ir atlaidžios, aš miegojau ramiai ir košmarai manęs jau netrikdė. Mat sapnuose man dažnai pasirodydavo vaikystės karvės, kurias mažas gainiodavau po didelį mišką ir skaudžiai šniorydavau botagu, nes jos manęs ne-

klausė. Dabar jos pasirodydavo man sapnuose ir žiūrėdavo į mane priekaištingais liūdnais žvilgsniais, iš didelių akių liedamos ašaras per plaukuotas prusnas, todėl pabusdavau pats apsiverkęs, nors buvau suaugęs vyras ir buvęs vinių prekijas. Tačiau draugystė išginė priekaištingas karves iš mano sapnų, aš kurį laiką vėl ramiai miegojau, stropiai dirbau darbą ir mano nepasotinama rašomoji mašinėlė rijo popieriaus lapus vieną po kito.

Bet vieną vakarą, lovoj lūkuriuojant palaimingo miego, suplastėjo už mano lango mažytis, pilkas paukštelis[12]. Jis ėmė švilpčioti švelnioje it vilna naktyje ir man bei mano draugei pagiedojo sidabriniu balsu giesmę apie amžinybę. Štai ką jis švilpčiojo:

Gana tik tyro žvilgsnio, lūpų šypsnio,
ir gražiausias pavasaris aplinkui pražysta,
kartėlis tirpsta tarsi vaškas,
tu jau nesi bjaurus nei piktas,
ir įstabus pasaulis tau vienam priklauso.
O, tu tyra kaip perlas, puikioji amžinybe!

Šitaip giedojo už lango mažytis pilkas paukštelis ir giedojo kasnakt vis ugningiau, kol visa manyje sutirpo, dienomis mane kaitino karštis dirbti, o vakarais aš jausdavaus tarytum žiburiuojančiam sapne. Šitaip dirbau iki liepos mėnesio, bet žmogus amžiais yra nepatenkintas, ir nepasotinama širdis sukurstė mane ieškoti regimybių. Gal dėl to buvo kaltas ir aitraus geltonumo mėnulis. Užtat vos prisimenu aitraus geltonumo mėnulį, mane supurto šiurpas ir turiu, sulaukęs kito saulėlydžio, pasakoti toliau.

TREČIASIS SAULĖLYDIS

1

Liepos mėnesį naktys pamažu pradėjo tamsėti, o vakarais pievas drėkindavo rasa. Mano duktė sode ant suolelio valgydavo ridikėlius, stropiai skainiodavo dobilėlius savo triušiams, kas rytą, man pradedant darbą tarp egiptiečių, atlėkdavo iš meldyno į pakrantę tukli didžioji antis ir, kraipydama iškeltą uodegą, plačiu snapu skabydavo nuo ežero dugno meldų šaknis ir kitokius gardėsius. Antys krykdavo meldyne, retsykiais nuskrisdavo kokia mąsli senyva varna nuo vieno įlankėlės kyšulio ant kito, tikėdamasi užtikti pasiklydusį ančiuką ar vėlyvų kiaušinių paukščio lizde, o mano dienos bėgo skaisčios ir debesuotos, vėjuotos ir ramutėlės. Rytą vakarą drėgna žemė ir miškas alsavo visokiausiais barbariškais žolių ir miško kvapais.

Paskutinės blandys jau buvo seniai nužydėjusios ir svaigiai palaiminga jų trauka manęs jau netrikdė. Bet kai liepą dangaus pakrašty pasirodė aitraus geltonumo mėnulis, mano žmoną su dukteria apniko kelionių nerimas ir jos nusprendė keliaudamos traukiniais, automobiliais ir laivais aplankyti giminaičius, nors puikiai žinojo, kad visi traukiniai, automobiliai ir laivai sausakimši, o pas giminaičius vargu ar bus kur miegoti, todėl suprantama – jos įsimanė keliaudamos patirti visokių nuotykių.

Išleidau jas ramia širdimi ir nelabai jų ilgėjausi, nes ir pats dėl savęs ir dėl savo darbo turėjau ganėtinai rūpesčių. Mat rašymas yra nuožmus, žiaurus darbas, kuris sukietina žmogaus širdį, norą bendrauti paversdamas vienatvės troškuliu, menkus džiaugsmus paversdamas kančiomis. Bet man vis tiek tuolaik didžiausią džiaugsmą teikė rašymas, na, gal dar prisiminimas tyrų dūmų spalvos akių, kurios saugojo mano sapnus.

Tačiau vieną vakarą, ežerui sutemus, iškilo iš už jo didelis aitraus geltonumo mėnulis ir aš jau nebeturėjau ramybės, nes mane apniko neapsakomai siutingas nerimas. Kitądien slapčia išpėdinau į mišką, nors nemėgau to daryti, bet mieliau avėdavau batus eidamas lygiais keliais ir ištryptais takeliais. Miške susiradau vietą, kurią silpnumo akimirką man buvo parodžiusi laukinė katė, ir tikra tiesa: baisusis čigonų augalas jau buvo nužydėjęs, o jo nešvarūs žiedai virtę bręstančiais sėklalizdžiais. Ir bjaurus dvėsenos dvokas buvo nusislopęs, tad ji, man rodės, dvelkia kalviniško lemties mokymu, nors supratau, kad tai bedieviškas girios gundymas.

Šiaip ar taip, nusiskyniau bręstantį augalą ir sugrįžęs namo įkišau tą šiukšlę į butelį puikiausio konjako[1], kurio dar turėjau pasilikęs, kaip pasakojau, pusę butelio. Dariau tai slapta, atsargiai, tačiau ausyse visąlaik gaudė baugūs varpai, rodės, girdžiu tykinant aplink namą peilių galąstoją ir gerklę man graužė aitrūs dūmai daugybės laužų, ant kurių neatmenamais laikais degino raganas. Ir čia prisiminiau studijavęs ne tik teorinę filosofiją, bet ir psichoanalizę ir parapsichologiją, ir siurrealizmas man nėra visai nežinomas – šitai, be abejonės, parodo pasakojimas apie trikojį vyrą. Todėl, maniau, senosios girios paslaptys ir raganiški vaistai, lyginant su žalingu mano pažinimu, tėra nebent nepavojingas vaikų žaidimas.

Pamatęs kylant virš ežero nuodingai geltoną mėnulį ir šikšnosparniams sušiurenus minkštais sparneliais tarp pamėkliškai baltų beržų, gurkštelėjau to pragarinio skystimėlio ir, manding, jis buvo visai neblogo skonio, nes stipriausiai jaučiau gerą ir labai svaiginantį konjaką. Panorau dainuoti, nors esu visai nemuzikalus, ir mėnulis man jau neatrodė aitrus, veikiau panėšėjo į pernokusį apelsiną, pakabintą tarp dangaus ir vandens. Tiesa, mano palyginimas nėra labai taiklus, nes nebuvau matęs apelsino keletą karo metų, bet, šiaip ar taip, mėnulis man atrodė nepaprastai goslus.

Toliau klausiausi neramaus ir tamsaus savo kūno, bet nerimastis išnyko ir mane apėmė malonus stingulys. Todėl išėjau pasivaikščioti ir pasižiūrėti gėlių, nes neapsakomai mėgstu grožį, o paragavus gero konjako mane suima nenugalimas noras pažiūrėti gėlių. Šikšnosparniai tyliai skraidžiojo aplink gyvulėlių aptvarą, šuo jau kietai miegojo sofos kampe, o mėnulis it koks žibintas švietė virš juodo miško. Pamačiau laukinę katę, draskančią persigandusį tetervino jauniklį, kažkur nakties tolybėj girdėjosi čiurlenimas ir šnabždesys. Žiūrėjau į gėles – našlaites, baltus karklelius ir aguonas, o musmirė kuteno man kūną ir čigonų raganiška gėlė peršėjo manyje, kol staiga pajutau gebėsiąs skristi, jei tik panorėsiąs.

Bet nepanorau skristi, nes kažin kas sulaikė mano kūną, ir tą akimirką pastebėjau, kad man artėjant gėlės tarp ežių dailiai suglaudžia žiedlapius, o kai priėjau prie pat, nulenkė galvas tarsi žavingos koketės, paskui vėl pakėlė galveles ir išskleidė man visus žiedlapius. Tariausi suklydęs, tačiau mano akys liudijo, kad tai, ką regiu, yra tikra, ir aš visai neklystu, bet mano akys yra gyvastingesnės ir skvarbesnės nei kada nors gyvenime. Mane vėl pagavo neapsakomas džiaugsmas išvydus gėles lenkiantis ir malonūs jų ilgų eilių nusilenkimai sužadino manyje valdovišką švelnumą, todėl saugojausi jas

sužaloti, bet vis ėjau ir ėjau pažiūrėti tamsiažiedžių našlaičių, baltų karklelių ir fosforinių aguonų lenkimosi.

Puikiai supratau gėles norint pagerbti mane už svarbų darbą ir už egiptiečius, tad mielai priėmiau jų nuoširdžius palankumo ir žavesio ženklus. Tačiau liepos nakty tryško lediniai šaltiniai, rasa nejučia sušlapino man kojas ir aš kelis kartus nusičiaudėjau. Šitaip kūnui persergėjus dėl galimo peršalimo palikau gėles, šikšnosparnius ir stačiais laiptais užkopiau į palėpės kambarėlį, kur manieji egiptiečiai jau miegojo ir nebetrikdė manęs, nors kartais jie neramūs slampindavo pernakt aplinkui, timpčiodavo už alkūnės, kumščiuodavo pagalvę kreipdami mano dėmesį, tad per juos neturėdavau ramybės.

Taigi nors kartą ramiai atsisėdau prie stalo ir įsistebeilijau į mėnulį, kuris staiga vėl tapo aitriai geltonas ir baugus. Todėl nemąstydamas gurkštelėjau dar šlakelį raganų viralo, tačiau jis jau buvo kartesnis ir aitresnis nei pirmą sykį, ir supurtė mane visą. Vos po kelių akimirkų baisus karštis išmušė mane ir, pažvelgęs pro langą, išvydau nakties vėją švelniai siūbuojant grakščias, tamsias pakrantės meldų gretas. Mačiau nakties vėją švelniai siūbuojant meldus pakrantėje, tačiau tai jau nebuvo žali, paprasti meldai, kaip dieną, bet man akyse jie virto grakščiomis, nuogomis mergelėmis vėjo plazdenamais žalvariniais plaukais, kurios buvo ligi juosmens įsibridusios į šiltą naktingą vandenį[2].

Pasitryniau akis, tačiau regėjimas nepranyko, būdamas varžlus mėginau nusukti akis nuo nederamo vaizdo. Tačiau musmirė degino, o raganų gėlės syvai purtė kūną, kai nuogos meldų mergelės mėnesienoje brido per tamsų vandenį – jaunos ir grakščios. Neapsakoma karštinė krėtė mane, tad pavydžiai žiūrėjau į vėsų vandenį, ir vidur nakties mane suėmė didelis noras išsimaudyti, nors jau nebuvau jaunas, plaukai

ant pakaušio retėjo, o lipdamas laiptais uždusdavau. Prisiminiau, jog valiūkiškais jaunystės metais naktimis be vargo nuplaukdavau toli toli, ir supratau, kad plaukti būtų lengva, nes jau buvau nusirengęs, ir prieš šokant į vandenį tereikėjo nusiplėšti pižamą. Galvoje kilo perspėjimai neprarasti proto ir padorumo, tačiau trečiąkart paragavęs musmirės lengvai juos atmečiau, be to, aitraus geltonumo mėnulio šviesoj man jau neliko nieko draudžiama nei pavojinga.

Taip jau nutiko, kad nepakilau nuo žemės, kaip buvau sumanęs, bet baugioj mėnesienoj nutykinau į krantą basas, idant nepažadinčiau šuns, ir atsidūriau pamėkliškai baltų beržų kamienų apsupty. Mėnulio nupliekstoj pakrantėj dar greičiau įsitikinau, kad akys manęs neapgauna – seklų įlankėlės užtakį buvo užplūdusios jaunos merginos, kurios, įsibridusios lig juostos vandenin, vėjavaikiškai braukė sau plaukus ir siūbavo grakščiais kūnais. Šis reginys perpildė mano dvasios ramybės taurę ir aš, užmiršęs nusivilkti pižamą, tiesiog tėškiausi vandenin. Kojos klimpo į dumblą, o aštrūs akmenys žaizdojo kojas, kai kliuvinėdamas puoliau gaudyti nuogų merginų vandeny.

Mat mane suėmė beprotiškas noras apglėbti vieną jų, nes mėnesiena ir musmirė man viską leido, ir jaučiau, kad apglėbus bent vieną meldų mergelę man niekuomet nieko netrūks, aš niekuomet nealksiu ir netrokšiu, bet, visas mįsles įminęs, gausiu ramybę. Todėl kliuvinėjau vandeny klimpdamas į dumblą, šlapios pižamos klešnės lipo prie blauzdų, tačiau tylios, šypsančios merginos mėnesienoj juodai žvilgančiom akim grakščiai išsilenkdavo goslių mano rankų ir aš apglėbdavau tik meldus. Štai kas man nutiko: tik raižūs meldai palikdavo glėby ir aštriai it peiliai sužaizdojo delnus ir pirštus man juos bergždžiai skyniojant. Ir kojų pirštus susižeidžiau į briaunotus dumblingo dugno akmenis, nors tą valandėlę dar

nejaučiau nemalonių žaizdelių keliamo skausmo. Įsibridęs ligi juostos vandenin, kliuvinėjau šen ir ten dumblina pižama ir, glėbiuodamas meldus, drumsčiau užtakio vandenį, taškydamasis taip smarkiai, kad antys krykdamos pakilo iš lizdų ir paukštis naras nuo sietuvos šoko melsti, kad atgailaučiau.

Galų gale aš pavargau ir pamačiau, kad meldai tėra tik meldai ir kad po tamsiu tviskančiu vandeniu – tik seklus dugnas, o dugne – dumblas ir nuogrimzdos. Aitresnis už mėnesieną nuovylis persmelkė mane ir žaizdoti pirštai pradėjo degti, peršėti, pėdos kraujavo. Peršlapęs, dumblinas ir sušalęs parslinkau į savąjį palėpės kambarėlį puikiai žinodamas, jog jau nesu jaunas. Tačiau pargrįžus į saugią, nors tuosyk miegūstą egiptiečių draugiją, mane apėmė neįveikiamas noras ligi dugno išgerti kartų raganų skystimą. Mat jau suvokiau, kad raganų gėrimas apdūmė man akis ir tikino vaizdiniais, bet norėjau sužinoti, ką dar jis gali man parodyti, nes nuo jo man lenkėsi visos gėlės ir meldai pavirto nuostabiom nuogom merginom. Dar sykį drąsiai truktelėjau raganų gėrimo ir truktelėjau nemažai, tad jis ugnimi nusruveno šąlančiu ir nelaimingu mano kūnu. Bet turbūt buvau silpnas ir stiprus raganų gėrimas man buvo nepakeliamas, nes paskutinis gurkšnis bemat parvertė mane į lovą ir aš, akimoju užmigęs, išmiegojau it negyvas iki vėlaus ryto, o pabudau nuo klaikiausio gyvenime troškulio.

Atsikėliau susiėmęs galvą ir nušiurpau supratęs, kad musmirė tebėra manyje, nes miegas neišsklaidė raganiškų reginių, tik viskas apsivertė kitaip – liepos ryto skaisčioje šviesoje visa, kas nakčia teikė magią palaimą, malonumą ir šilumą, rytą atrodė nyku ir gaižu. Musinukių lizdas ant rąstgalio po mano langu buvo ištuštėjęs, paukščiukai išskridę. Gaidžiukai Adolfas, Pėteris ir Gustavas vaikštinėjo čirpsėdami po skiedrynus, o jų uodegų plunksnos jau buvo ūgtelėjusios, sil-

pnais balseliais jie mokėsi giedoti ir, atidžiai įsiklausęs, išgirdau juos giedant šiurpią giesmę, nors anksčiau jie piepsėdavo vien švelnybes. Štai ką giedojo gaidžiukai Adolfas, Pėteris ir Gustavas, kai aš, kamuojamas baisaus troškulio, persisvėriau per langą:

Bergždžia žemę kapstyti,
giedoti ir kudakuoti.
Žemė šalta, nes ruduo jau čia pat,
ir močiutė jau peilį galanda.
Adolfai, Pėteri, Gustavai,
neužmirškite juodojo puodo!
Sparnais neplastena tas,
kas neturi galvos!
Ore jau tvyro kraujo garas,
nes ruduo jau čia pat, nes ruduo jau čia pat,
ir močiutė jau puodą šveičia.

Šitaip giedojo silpnais balseliais gaidžiukai kapstydamiesi po skiedrynus tarp pamėkliškai baltų beržų. Pirmas geltonas lapas nusklendė pro mano akis ir aš žinojau, kad gaidžiukai teisūs: ateina ruduo ir ore tvyro kraujo kvapas. Tačiau storžieviui kalakutui Hamletui nėmaž nerūpėjo niaurios rudens nuojautos – šnypšdamas, melzganai įraudus sprandui jis brėžė išskleistais sparnais smėly ratus apie savo švelniąją pačią.

Visą dieną gyvenau gaisrų ūžesy ir faraono sargybiniai mėtė nuo Tėbų prieplaukų žmones krokodilams, tad vakare jaučiausi visiškas ligonis ir apmaudžiai keikiau Sinuhę, kuris pripasakojo tokių klaikių nutikimų, nors jau buvo senas, suvargęs ir baisiai surūgęs dėl tuštybės, regėtos po dangumi.

2

Parašiau savo draugei ir papasakojau viską, kas man nutiko, vis dėlto neminėdamas laukinės katės ir čigonų stovyklos laužavietės, papasakojau, kaip man lenkėsi gėlės, kaip meldai akyse pavirto į nuogas mergeles. Ji man atrašė ir laiške susirūpinusi spėjo, jog konjakas tikriausiai neišėjo man į sveikatą, jei regėjau tokius negerus reginius, todėl paragino tvirtai užkimšti konjako butelį ir paslėpti jį už spintelės. Jos susirūpinimas mane labai sujaudino ir aš lengvai išpildžiau jos prašymą, nes pastebėjau, kad raganų gėrimo butely liko vos tik šlakelis, kurį tikrai ramia sąžine galėjau laikyti kaip vaistą nuo gyvatės įgėlimo[3]. Juk buvau matęs daržo takelyje gyvatę, nors toji su tingiu pasitenkinimu tik dryksojo įsikandusi pelę, tad manęs nėmaž nesujaudino.

Bet, kaip minėjau, draugės rūpestis mane labai sujaudino ir aš spėjau, kad ten, jai iš tolo, patinku, nes linki man gero. Mat puikiai žinojau: jei moteriai vyras patinka ir ji linki jam gero, tai pirmiausia jam ką nors uždraudžia, idant galėtų pajusti savo valdžią. Tai neginčytinas ženklas, anksčiau mane tai labai erzino, tačiau šįkart, mano nuostabai, buvo nepaprastai malonu, tad visai sutirpau ir man vėl pasidarė gera, raganiški reginiai išsisklaidė ir akys pradėjo regėti tik protingus dalykus. Todėl galėjau drąsiai nerti į visokiausius siaubus, graudžius nutikimus ir piktadarystes, kurias Sinuhė man pasakojo taip atkakliai, kad sykiais priešgynumo valandėlėmis pamanydavau jį stačiai mėgaujantis savo pasakojimais.

Šitaip įveikiau girios pagundas ir nusprendžiau, atsikratęs Sinuhės, išsitraukti anksčiau parašytą pjesę apie raganas ir perrašyti grindžiant savais potyriais ir surinkta rimta medžiaga. Užtat ieškojau laukinės katės minėtos raganos knygos, tačiau net suradęs lūšnelės griuvėsius, kur žėlė sulaukėjusios avietės ir įsaulyje ant slenksčio akmens šildėsi driežai, nepaprastai patenkinti sava būtimi, neaptikau jokios tošinės raganų knygos, parašytos krauju, kaip kad sakė laukinė katė. Atverčiau keletą plokščių akmenų, bet po jais raitėsi tik balti kirminai, ir, nors prie sutrešusio stogo sijos suradau kelias sudžiūvusias tošis, niekaip neįžiūrėjau jose nei raidžių, nei juodųjų žinių. Žinoma, gal pats buvau kaltas, o ir mano akys, bet spėjau, kad laukinė katė suklydo ar užmiršo. Labai apgailestavau, nes suradęs būčiau mielai padovanojęs tą raganų knygą Itahiamės muziejui, tačiau pamąstęs, kad laukinė katė galbūt tik pasišaipė iš manęs ar vedžiojo už nosies, liepiau savo šuniui įvyti ją į medį ir šuo mielai ir negailėdamas jėgų tai padarė. Laukinė katė dėl to labai įniršo ir aš ilgai jos nemačiau.

Taip bėgo dienos, savaitės, bėgo spindulingos tartum sapnas, tad paskui nė neprisimindavau, kas kurią dieną nutiko, ar iš tiesų kas nors nutiko. Žmona su dukteria jau buvo seniai grįžusios iš kelionių, nors aš šito bemaž nepastebėjau, jos daug pasakojo apie savo keliones, nors iš tų pasakojimų aš supratau tik tiek, kad pajudėjęs jų laivas nusiplukdė podraug pusę prieplaukos. Bet kodėl, niekad nesužinojau, nes buvau labai išsiblaškęs, o net geriausia žmona ar duktė nepajėgia dešimtkart tą patį pasakoti vyrui, kuris stebeilija kiaurai sienų, cukraus gabalėlį meta peleninėn ar užsigalvojęs pakelia grietinėlės ąsotį prie lūpų, tardamas keliąs kavos puodelį. Taigi šitai amžiams paliko man mįslė, bet turiu prisipažinti, manęs tai beveik nejaudino – apsiėjau nesužinojęs, nes tikrai turėjau apie ką galvoti.

Kuo toliau dirbau, tuo labiau įsitraukiau į darbą ir, manau, tomis rugpjūčio savaitėmis gyvenau veikiau su egiptiečiais nei su savo šeima ir nelabai daug žiūrėjau, ką valgau, ką geriu, jei tik sykiais gaudavau troškinio ir rūgpienio. Bet šitaip sočiai ir laimingai gyvenant kartkartėm mane sakytum alkis imdavo galuoti, nors jokio žemiško valgio netroškau, retsykiais pjaudavo troškulys ir net tyriausias vanduo to troškulio nenumalšindavo, ką jau kalbėti apie rūgpienį.

Todėl susidraugavau su savo dukters triušiais, jie jau buvo užaugę dideli, riebūs ir be perstogės ėdė krutindami snukelius, nors buvo gana kvaili padarai, todėl net nenoriu prisiminti jų vardų. Švelniai šnekučiuodamas su jais pasakiau:

– O, triušiai, jūs laimingi, jūsų dalia pavydėtina, nes jums nerūpi rytdiena, o retsykiais išsmukę iš narvo, greitai sugrįžtat atgal, nes jums gera tik saugiame narvelyje, juk visą gyvenimą nugyvenot maloniame, švariame narvelyje. Tikrai esat laimingi ir aš labai jums pavydžiu – pavydžiu baltų kailių, dienų dienom švarėjančių ir vis gražiau žvilgančių, pavydžiu didelių dailių ausų, nukarusių per nugaras tarytum kasos. Taip pat pavydžiu triušiškų džiaugsmų – tai ne vien ėdimas – ir šitai aš supratau tik dabar, mat jūsų džiaugsmas paprastas ir vėliau nėmaž jūsų neslegia nei sąžinę graužia, o mano džiaugsmas pasibaigęs gelia skaudžiau už gyvatę ir bet koks pasisekimas, draugystė, malonumas ar laimėjimas apnuodytas karčiais liūdesio lašais.

Tačiau triušiai sutartinai man atsakė apmaudžiai virpindami snukelius:

– Kvailas žmogau, pats paragauk dobilų, kurių ganėtinai priskinti tinginė tavo duktė niekad neturi kantrybės, ir paragavęs vienąkart suprasi, kas yra kartumas. Avižų kruopos priplėkusios, o morkoms visad trūksta saldumo, jas kramtom sakytum kokį medį. Ir vandens dubenėlis visuomet nešva-

rus, nes atliekam į jį savo reikalus rodydami didžiausią panieką šitokiai tvarkai, mums visai nepatinka narveliuose, nors kartais pabėgę vėl grįžtame, bet tik todėl, kad nenorime pernelyg skaudinti netikėlės tavo dukters. Pats matai, didumą pašaro turim sutrypti, nes jis nieko vertas, tad nešnekėk apie alkį ir troškulį, nes nežinai, kas yra tikras alkis ir tikras troškulys, kuris mus nuolat galuoja, tad mes kaip gyvi sočiai nepriėsim, užtat iš visos širdies niekinam šį vergišką gyvenimą.

Iš tos šnekos supratau, kad triušiai – kvaili ir nedėkingi padarai, bet nesiryžau šito pasakyti dukteriai, nes ji karštai mylėjo savo triušius, be to, nemanau, kad būtų patikėjusi, nes meilė dažnai būna akla.

Šiaip ar taip, nugyvenom iki rudens, ir rytai vis vėso, termometro gyvsidabris vakarais nusekdavo, mano duktė piktai trankydamasi pradėjo krauti stirton vadovėlius[4], o žmona adėsi paskutinę kojinių porą, nes buvo atsigabenusi jų maišą ir per vasarą visas suadė, nors, mano galva, tai buvo bergždžiausias darbas. Ir atėjo diena, kai baigiau savo darbą, mano rašomoji mašinėlė išmetė iš juodo glėbio paskutinį lapą ir aš palikau Sinuhę tremtyje ant Raudonosios jūros kranto žiūrėti vieną jūron, nors nuo to žiūrėjimo jam paskausdavo galvą. Mano egiptiečiai vienas po kito dingo iš palėpės kambarėlio, bet Sinuhę galėjau ramiausiai palikti likimo valiai ant jūros kranto, nors jis buvo mano draugas, gal iš visų geriausias, nes labai priminė mane patį ir aš įžvelgiau jame nemaža savo paties ydų ir silpnybių, nors jis gyveno daugiau nei prieš tris tūkstančius metų. Ramia širdimi galėjau palikti jį ant jūros kranto, nes jam jau buvo įgrisusi gyvenimo tuštybė, liūdesys ir visi bergždi žmogaus darbai, ir jo išorinei gerovei nieko netrūko, juk pasistengiau pasirūpinti viskuo, kad pagaliau galėčiau palikti jį vieną ir atsikratyti jo. Mat širdies gilumoje kirbėjo jausmas, kad karti Sinuhės išmintis man išėjo į gera,

bet taip pat, kad dar yra kažkas, ko Sinuhė nerado, ir aš turėsiu rasti iki būsiu pasirengęs.

Tačiau žodis „pasirengęs" baugus, nes jis reiškia, kad žmogus jau subrendęs mirčiai. Todėl jaučiausi patenkintas supratęs, kad dar nesu pasirengęs ir nesu atlikęs darbo tobulai, kad dar daug ko trūksta ir kad mano knygoje daug kas netikslu, silpna, netobula, nors rašymas man teikė didelį džiaugsmą. Baisu suvokti, kad esi pasirengęs ir jau subrendęs – žinoti neturįs nieko taisytina ir nebematyti gyvenime nieko siektina. Manau, žmogus miršta tą akimirką, kai jaučiasi pasirengęs, nors kūnas miršta vėliau. Todėl sutikęs žmogų, tvirtai įsitikinusį savo reikalo ir pažiūrų teisingumu, visokeriopai apsisprendusį ir nusistačiusį, tarsi pajuntu keistą mirties dvelksmą. Bet gal tai tik pavydas, nes pats dar nebuvau niekuo tvirtai įsitikinęs, nesutikau nieko neabejotina ir daug kas many yra sakytum nesunokę, nebrandu ir neužbaigta. Turiu prisipažinti, kad, net būdamas vinių prekiju, nemaniau, jog sugebu dirbti puikiai ir nepriekaištingai, bet gal dėl to mečiau vinių prekijo verslą, kad man jis lyg ir sekėsi, tačiau sykiais jausdavau ištiksiant nesėkmę ir sužlugsiąs. Bet gali būti, kad mano nepasitenkinimas ir sielos skausmas yra tik triušiškas nepasitenkinimas. Turiu tai prisipažinti, nes iš tikrųjų nesu įsitikinęs savo darbo gerumu.

Galbūt mano pasakojimo skaitytojas nusistebės, kam kaišioju tokias keistas mintis uždengęs rašomąją mašinėlę po trukaus darbo ir ramiai paleidęs Sinuhę. Bet tokios buvo pavargusio ir laimingo darbininko mintys, kurių neverta labai paisyti, nes jos kilo įkaitusioj galvoj, kai žerplėjančios anglys galų gale pradėjo juosti ir pilkti. Tokios buvo mano mintys baigus tą svarbų darbą, todėl ir įvėliau jas į savo pasakojimą.

Iš tuščio palėpės kambarėlio pagaliau nulipęs į pirmą aukštą ir apsižvalgęs protingomis akimis, nusistebėjau spengiančia tyla

kieme. Lyg ir užuodžiau kraujo garą, kaip pranašavo gaidžiukai, nors žalias miškas tebežvelgė į mane daugybe auksu nutaškytų akių. Beržų žalumu ir aukso akim žvelgė miškas į mane mirtinoj tyloj, o kojos nuvedė į malkinę, kur aš išvydau gėdingai už kojų pakabintą kalakutą Hamletą, be galvos ir pastirusiom plunksnom, praradusį plunksnų žvilgumą ir visą savo žemišką gražumą. Tačiau droviajai pačiai Ofelijai mirties dieną jis rūpėjo lygiai tiek kiek gyvas – ji tik kapstė kieme smėlį, tokia pat žvilgiai pilka, kukli ir tyli kaip anksčiau.

Ir gaidžiukų Adolfo, Pėterio ir Gustavo nebuvo, o kai išvydau ant viryklės verdant juodą puodą, tarp aštrių peilių ir stiklainių, visą mane nupurtė šaltis ir aš supratau, kad neišvengiamai atėjo ruduo ir laimingiausia mano gyvenimo vasara baigėsi. Užtat miškas auksu nutaškuotom akim į mane žiūrėjo toks stingus, užtat vanduo pakrantėje alsavo juoda vėsuma, užtat meldai buvo nugeltę.

Tačiau mano šeimyna stropiai dėdama į stiklainius konservavo[5] gaidžiukus ir nekalto veršelio mėsą, o mano šuo, gavęs savo dalį ir netekęs nuovokos nuo šitokio turto, įsikandęs nešiojo kruvinus kaulus po kiemą. Su kaulu dantyse gręžiodamasis atgal, jis susiieškodavo saugią vietą, o paskui užkonservuodavo kaulą žemėje, podraug juodoje gauruotoje galvoje dėliodamas ditirambus rudeniui. Neabejoju, šuo laikė rudenį geriausiu ir šlovingiausiu metų laiku, nors ieškodamas slaptaviečių jis pasidarė labai mįslingas ir piktas.

Šitaip gaidžiukai Adolfas, Pėteris ir Gustavas pradėjo savo ilgą kelionę stiklainiais į miestą, o draugiją jiems sudarė kalakutas Hamletas, kurio mėsa buvo balta, gardi ir riebi, nors aš, rodės, jutau sieros kvapą, sukeltą nepaliaujamų keiksmų, kurių teko klausytis kiaurą vasarą. Mano duktė pradėjo lankyti mokyklą ir žmona, susakiusi man daugybę gyvenimiškų patarimų ir nurodymų, palydėdavo ją, ir jos abi buvo gražios,

įdegusios ir grakščios, o duktė tą vasarą paūgėjo per pusę galvos, tad jau nebuvo mažoji mano dukrelė, bet didelė dukra, kuri šitai puikiai žinojo ir elgėsi tinkamai, užtat joms išėjus aš jausdavaus labai vienišas.

Tačiau mano palėpės kambarėlyje kabėjo gražus atvaizdas[6], iš kurio melsvos dūmų spalvos akys žvelgė į tolį nematydamos visų bergždžių dalykų, gražios lūpos vos vos šypsojo, o baltą kaklą dengė šešėliai, meniškai sukurti išmoningo fotografo. Tą nuotrauką auksine adatėle buvau prismeigęs ant sienos virš knygų ir žiūrint į ją mane suimdavo alkis, nors būdavau pavalgęs sočius pietus, žiūrint į ją suimdavo troškulys, nors ant stalo stovėjo ąsotis, sklidinas gaivaus vandens, kuriuo galėjau kaipmat numalšinti troškulį. Mat žmogus niekuomet nebūna patenkintas tuo, ką turi, bet visados geidžia daugiau, o jei jam gera, įsimano sudaužyti savo laimę, jis niekuomet nepasitenkina savo dalia, bet visomis išgalėmis ieško sau širdgėlos ir sankirčių, kad galėtų jaudintis, nerimauti ir šitaip jaustis gyvenąs įprastą gyvenimą. Šitaip nutiko ir man žiūrint į gražų draugės atvaizdą, pritvirtintą auksine adatėle prie sienos apmušalo, bet dėl visko buvo kalta tik klystanti, niekam tikusi mano širdis, tikrai ne aš pats – tinginys, mėgstantis patogumą ir dvasios ramybę.

Kas nors gali nusistebėti, kuo čia dėta mano širdis, juk ją prižiūrėjo mano draugė, kuriai ji nepridarė didelių nemalonumų. Sunku paaiškinti, bet, matyt, tuščia mano širdies ertmė sudirgo, kai užbaigiau darbą ir mano mintys vėl išsilaisvino iš darbo grandinių. Gal tas reiškinys many tebuvo fizinis – tas pats, apie kurį mokėmės mokykloje ir kurio mokslinis pavadinimas *horror vacui*.

Šiaip ar taip, niūrėjančiomis naktimis lietus brazdindavo stogą ir kraupiai juodos šakos draskydavo jo skardas man virš galvos. Tuolaik mane ėmė smelkti neapsakomas jaudu-

lys, tuščia ertmė krūtinėje degė, peršėjo, miegas nemerkdavo man akių, geros knygos manęs nesmagino ir net prastos nesmagino, aš tik gulėdavau lovoj spoksodamas į sieną slogioms mintims galvoje siaučiant. Mane smelkė tokia baisi kančia, kad jau griebiausi paskutinio raganiško skystimo šlakelio, tik sveika atsarga sulaikė, užtat įsigeidžiau susigrąžinti širdį. Įsigeidžiau susigrąžinti širdį krūtinėn taip karštai, kad net pradėjau jaudintis dėl jos. Mat jaučiau, kad jai jau negera ir kažin kas labai liūdna nutiko. Todėl parašiau savo draugei ir perspėjau paragindamas rūpestingai laikyti mano širdį šaltam vandeny, antraip ji padegs visa aplinkui, pelenais pavers jos labą, o aš šito visai nenorėjau. Mano širdis buvo pavojinga, bauginanti, jei šitaip atsitiko, nors ji lig tol stengėsi neparodyti draugei savo negerų bruožų. Turbūt reikėjo susigrąžinti širdį, kol šioji nepridarė draugei didelės žalos. Galėjau paprašyti jos atsiųsti širdį registruotu laišku, tačiau tais laikais laiškai dažnai prapuldavo. Be to, liaudies tarnyba sykiais juos tikrindavo ir būtų palaikiusi mano širdį draudžiamu mėsos siuntiniu, perdavusi viešojon prekybon, o aš šito visai nenorėjau, nes esu užgaidus ir staiga širdis man pasidarė labai svarbi ir brangi, nors labai ilgai aš kuo puikiausiai apsiėjau be jos.

Taigi juodoms šakoms naktimis draskant skardinį stogą virš galvos aš toliau nekantriai laukiau draugės atsakymo. Taip pat nekantriai troškau, kad sugrįžtų pelėda iš savo vasarvietės miške, norėjau su ja pasišnekėti ir paklausti jos patarimo, kaip spręsti iškilusius klausimus, nes mano paties žinių tam nepakako. Ūmai prisiminiau ir Kiaulę Santrą, kurią minėjo laukinė katė, bet nesiryžau tam tyčia susitikti su ja dėl tokių nemalonių dalykų, nes aš jos nepažinojau, nors ją gerai pažinojo mano duktė, mat Kiaulė Santra rūpinosi dvaro kiaulėmis, užtat ir buvo praminta tokiu retu vardu.

Ilgai laukiau, vanduo už mano lango vis labiau vėso, o lietus teršė ir naikino tuščiame musinukių lizde švelniausius motinos musinukės pūkelius, kurių ji buvo pripešiojusi iš savo krūtinėlės sukdama lizdą ir dar nenujausdama, kad jos mažyliai užaugs baisūs storžieviai – vos išskleidę sparnus nuskris savais keliais ir niekuo nebenudžiugins savo mamos. O aš nekantriai laukiau pargrįžtant savo širdį, nors tikrai nežinojau, ar ji suteiks man smagumo ir džiaugsmo. Mat mano atmintis trumpa ir aš greitai viską atleidžiu. Todėl buvau seniai sėkmingai užmiršęs, kad mano širdis kitados man ir kitiems tolydžio vis sukeldavo apmaudą, kančias ir liūdesį. Pats dėl savęs lyg ir nesigraužiau, bet, žinoma, turėjau galvoti apie kitus ir saugoti juos nuo savo širdies kankynių. Vis dėlto galvojau tik apie save, nes gyvenau vienas tamsiame miške ir daugiausia galvodavau tik apie save, šiuo požiūriu bemaž nesiskirdamas nuo kitų.

3

Tačiau mano šuo tuolaik sublogo, jo gaurai susivėlė ir, nors ruduo jam atnešė didelių turtų, buvo nusiminęs, nes jį be perstogės graužė nerimas dėl pasislėptų brangenybių ir jis nė valandėlės ramiai nenusnūsdavo patogiame sofos kampe, bet turėjo nuolat keltis ir vogčiom gręžiodamasis atgal sargiai apeiti vieną slaptavietę po kitos. Jis baiminosi, kad laukinė katė ar atklydusi klastinga lapė suras jo sultingus kaulus, kuriuos užsikasė iškyšuly ir rūpestingai užkapstė žemėm. Toji nesugrąžinamų nuostolių baimė kamavo jį be atvangos, tad

jis jau neturėjo ramios akimirkos ir net naktimis kankinamai inkšdavo ir vaitodavo, o per miegus šaižiai lodavo, matyt, sapnuodamas baisius košmarus su lapėmis ir katėmis, velkančiomis iš slaptaviečių jo brangiuosius kaulus.

Taigi jis neramus vaikštinėjo iš vienos vietos į kitą snukiu braukdamas žemę, sykiais pasidžiaugdamas gardžiu pasislėptų kaulų kvapu, kol jį vėl persmelkdavo baisus įtarimas, ir vėl skubinai viską apeidavo, kad įsitikintų, jog kaulai tebeguli kur palikti. Iš teisybės, mano šuo net man – savo šeimininkui – neatleisdavo, jei netyčia pastatydavau koją prie kokios jo slaptavietės, bet piktai šiepė dantis įsitikinęs, kad aš paslapčia gviešiuosi sultingųjų jo kaulų.

Labiausiai jį galavo klaiki baimė, kad užmiršo kokią slaptavietę, mat kaulų staiga atsirado daug ir visokių – net veršio uodegikaulis. Jį kankino mintis, kad puikus sultingas kaulas perniek tręšta todėl, kad pats per skubėjimą užmiršo, kur jį užkasęs. Tad jis tūpdavo vakarais ant trobos laiptų, nors lauke kando pagela ir ledinė laiptų pakopa bjauriai šaldė jo jautrų pasturgalį. Jis liūdnai stebeilydavo į raudoną saulėlydį, viena ausimi klausydamas žiurkės čiužėjimo po laiptais ir akies kertele žiūrėdamas laukinės katės, kuri, galimas daiktas, kaip tik sukinėjasi krūmyne. Sykiais išgirsdavau jį dainuojant, o dainuodavo jis pats sau tylutėliai, liūdnai spoksodamas į raudoną saulėlydį:

Turtas neša vien sunkumus –
viską reikia žemėn kasti.
Tik rūpesčių krūva užgriūva
ir tenka man liūdėti dėl kaulo, dėl sultingojo.[7]

Jo elgesys parodė man neregimą žemiškojo turto pusę ir rūpesčių apstybę dėl žemiškosios nuosavybės priežiūros. Ma-

no šuo maža kuo skyrėsi nuo daugybės žmonių, kurie nuolat bėdoja ir skundžiasi dėl užsikastų kaulų, ir aš, pasižiūrėjęs į savo šunį, lioviausi skųstis sunkiais mokesčiais, bet džiaugiausi jais, nes jie paprastai ir lengvai išvaduodavo iš daugelio rūpesčių, susijusių su mano, vinių prekijo, uždirbtų pinigų taupymu ir saugojimu.

Tačiau vakarui užslinkus sužibdavo juodoj žolėj melzganom akelėm jonvabaliai, o kažin kur toli kartu su prabėgusia vasara nuščiūdavo švelnus, palaimingas nakties paukštelio švilpčiojimas. Vieną lietingą vakarą galų gale sulaukiau draugės atsakymo ir štai ką ji man savo laiške parašė:

Brangus drauge!

Puikiai suprantu, kad jau prisireikei širdies ir jau be jos nebetveri. Tad grąžinsiu ją Tau, kai vėl atvyksi į miestą, nors, iš teisybės, nenoriu jos netekti, nes ji man sudarė draugiją, be to, ji nedaug skiriasi nuo mažo švelnaus kačiuko ir aš galiu laikyti ją glėby ir, man atrodo, kad jai tai patinka.

Kai buvau visai mažytė, gyveno katytė, kurią negeros mergaitės kankino, tad ji pabėgo iš namų ir nesugrįžo visą dieną, nors suaugusieji jos ieškojo. Bet vakarui atėjus, suaugusieji jau nebenorėjo jos ieškoti. Tada ieškoti išėjau aš, nors buvau visai mažytė, ir ieškodama tylutėliai šaukiau: „Katyte, katyte!" Žolė buvo rasota, aukštesnė už mane ir toli miško pakraštу katytė galų gale pribėgo prie manęs su skaudama letenėle, mat buvo nuskriausta. Katytė liūdnai miauksėjo, kai paėmiau ją ant rankų, ir turbūt gerai, kad aš ją suradau, nes buvo dar labai mažytė ir letenėlę jai skaudėjo.

Tavo širdis man panėšėjo į tą mažytę katę ant mano rankų. Bet jos kojelė turbūt jau pagijo ir, atrodo, iš jos minkštų letenėlių pradėjo augti draskūs nageliai. Tad išties bus geriausia, jei grąžinsiu Tau širdį, kol ji nesudraskė mano sofos

pagalvėlės, nenutraukė staltiesės ant grindų ir nesudaužė gražiosios mano vazos. Tad iki pasimatymo!

Laukiu, Tavo draugė.

Tikrai nemalonu, kai laukinė, didelė širdis lyginama su sergančiu kačiuku, bet tada aš šito nesupratau, nes buvau visai aklas. Tik nepaprastai džiaugiausi sužinojęs, kad netrukus susitiksiu su savo drauge, nes mudu tikrai turėjom apie ką pasišnekėti, be to, galėjom pasikalbėti apie knygas, paveikslus ir apie grožį. Šitaip aš mąsčiau ir kaitau prisiminęs, kad greit atgausiu savo širdį, ir nesuvokiau, kaip Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai dieną užmiršau ją po svetimu priegalviu – tokia reikalinga man dabar atrodė širdis. Išties kaitau galvodamas, kad greit atgausiu savo širdį, ir norėdamas atsivėsinti galvą išėjau pasivaikščioti žliuginu keliu. Vaikštinėjau žliuginu keliu vėjui pučiant, šalti lašai krito ant veido, prie batų lipo šlapi lapai, o miškas pavakare švytėjo mirties geltoniu ir melzganu gaisru.

Bet vaikštinėjant man galvoje skambėjo žodžiai, perskaityti ant jos priegalvio, nors buvo parašiusi juos nematomomis raidėmis. Ir jos akyse perskaičiau tuos pačius žodžius, nors tos tyros, dūmų melsvumo akys šypsojo man. Laimę patiriame tik sapne, – skambėjo man ausyse ir aš pajutau neapsakomą tuštumą, staiga vėl nukritau į šulinio dugną ir kažkur aukštybėse prošal lėkė aukso paukščiai, kurių aš niekuomet nepagaudavau. Todėl pamaniau, kad labai kvailai pasielgsiu, jei iš tamsaus miško iškeliausiu į žiburiuojantį miestą susigrąžinti savo širdies. Turbūt labai kvailai padarysiu, nes pernelyg skaisčios šviesos apžilpina akis, pripratusias prie tamsos, ir mano draugė turbūt ne tokia, kokią prisimenu, o visiškai kitokia – tokia kaip visos draugės, kurias kartais bučiuodavau, idant skaudžiausiai pajusčiau, kokio gilaus šuli-

nio dugne aš vienišas guliu. Nes tik jausdamas kito kūną šalimais žmogus geriausiai pajunta savo vienišumą, o jo vienišumas gal toks kaip to trikojo vyro melzganai pilkam paveiksle, kurį Apreiškimo Mergelei Marijai dieną nusipirkau savo jaunystės mieste.

Taigi vaikštinėjau neramus žliuginu keliu, aplink grasiai gaudė rudeniškas miškas ir staiga kažin kur toliese išgirdau trenksmingą šratinio šautuvo šūvį ir grakštūs šunys nulekavo mirties pėdsakais per mišką. Paspartinau žingsnius, bet vis tiek tarytum girdėjau įpėdžiui peilių galąstojo žingsnius[8] ir niekaip negalėjau jų atsikratyti. Peilių galąstojas atkakliai sekė įkandin, nes buvau tik žmogus ir, nepaisydamas proto įspėjimų, džiaugiausi keliausiąs į miestą savo širdies.

Žingsniavau neramus, prakaito išpiltas ligi dvaro ir pakelėj pamačiau gromuliuojant didįjį juodrudį dvaro bulių. Išvydęs mane jis nunarino galvą ir ėmė kapstyti žemę kanopa, tačiau nuo šnervės grandies jį prie kuolo rišo tvirta grandinė, tad galėjau nebijoti jo šnarpavimo. Vis dėlto baisiai gąsdinausi to buliaus, nes jis buvo didžiulis, juodas ir šnarpavo mano pusėn, mat pasakodamas apie Sinuhę neapdairiai aprašiau Kretos jaučius ir neabejojau, kad tas bulius širsta ant manęs už tai, ką parašiau.

Bet sėkmingai praėjęs pro bulių, susitikau prie kiaulininko Kiaulę Santrą ir mandagiai pasisveikinau nukeldamas kepurę, nors tai tebuvo maža raukšlėta moterėlė su galvidės botais, galvą apsigobusi skarele, nešina prausiamu dubeniu su keliom sūdytom kuojom. Pasveikinau pagarbiai, nes duktė man buvo pasakojusi apie ją ir aš žinojau ją nepaprastai mylint kiaules ir rūpinantis jomis kaip savais vaikais. Ji tikrai neturėjo nieko brangesnio pasaulyje už kiaules, nes nemigdama per naktis maitindavo iš buteliuko mažus ligotus paršelius, o dideles kiaules gydė savotiškais būdais – tiesa, to-

kiais šiurkščiais, kad juos apsakęs įžeisčiau jautrias sielas, tačiau tie būdai būdavo paveikūs.

Taigi pagarbiai pasveikinau ją, bet tą akimirką mane persmelkė klaiki neviltis ir aš jos paklausiau:

– Kiaule Santra, pasakykite man, nejau pasaulyje nėra nieko negincytina ir tikra, nejau peilių galąstojas sėlina net paskui geriausias mano mintis, nejau tik sapne žmogus patiria laimę?

Kiaulė Santra atsakė man aiškiai ir paprastai:

– Brangus pone, pereitą naktį sapnavau velionį Oskarą ir mano sapne jis vėl buvo gyvų gyviausias – kriuksėjo, baksnojo mane savo knysle, todėl jaučiausi nuostabiai ir visą šią dieną esu neapsakomai laiminga, nes dar ir ponia davė šitų sūdytų kuojų iš auseklio.

Žinojau, kad Kiaulė Santra kalba apie dvaro kuilį, vardu Oskaras, kurį tikėjo nustipus iš bado ir dėl blogos priežiūros, kol jos nebuvo, mat sykį Kiaulei Santrai viskas pakyrėjo ir ji pabėgo iš dvaro. Vis dėlto ji neilgai tvėrė be savo kiaulių, bet kai sugrįžo, žala jau buvo padaryta, Oskaras nustipęs ir Santra sau niekada neatleido to. Ji dar pasakė:

– Liejau karštas ašaras prie velionio Oskaro, plekšnojau sulysusius jo šonus ir jo šeriai badė man delnus. Tokio gyvulio daugiau nebus, o šitas naujasis – nepalyginamas su juo, nes velionis Oskaras suprasdavo kiekvieną mano žodį ir jokiai moteriai vyras ar sutuoktinis nebuvo geresnis nei Oskaras. Jis kaip gyvas neištarė man pikto žodžio, bet aš tikiu kada nors danguje vėl jį sutiksianti, kaip sutikau jį praeitą naktį sapne, nors pastorius sako, kad kiaulėms dangaus nėra. Bet jei mano kiaulės nepakliūva į dangų, tai, velniai rautų, aš giedodama keliausiu paskui Oskarą pragaran. Šitai pastoriui aš tiesiai pasakiau, nors jis atsakė, kad tokia šneka yra bedieviška.

Kiaulė Santra šluostėsi ašaras, ašaros it rasos lašai ritosi jos

raukšlėtais skruostais ir man ji nepagelbėjo – neatsakė į mano klausimą, nors, sugriebusi mano rankovę, puolė pasakoti apie visokius velionio Oskaro pilvo skausmus, kuriuos ji gydė šviežiu dumblu ir mėšlu. Įtariau laukinę katę apgavus mane ir dėl Kiaulės Santros. Todėl mandagiai su ja atsisveikinau ir nuėjau, nors ji dar ilgai būtų pasakojusi apie kuilį Oskarą.

Taigi grįžau vakarėjančiu keliu į tamsų mišką, juodrudis bulius maurojo man nuo pakelės, o peilių galąstojas tykino įpėdžiui. Pelėda dar nebuvo parskridus iš miško tamsybių vasarvietės pasišildyt prie kamino, nors pasaulis aplink mane vėso, o mano šuo turėjo rūpintis užsikastais kaulais, tad aš, kankinamas slogių ir skausmingų minčių, neišgirdau jokio patarimo nei padrąsinimo.

Todėl kitądien iškeliavau į miestą parsivežti savo širdies, nes net alsuoti negalėjau nejausdamas krūtinės sunkulio ir skausmo.

KETVIRTASIS SAULĖLYDIS

1

Sugrįžau namo ir mano žmona maloniai mane sutiko. Ji vėl vilkėjo ir veidą buvo pasigražinus miestietiškai, todėl mano akims pasirodė neapsakomai graži ir patraukli ir mudu labai džiaugėmės vienas kitu. Duktė taip pat maloniai mane sutiko, klausinėjo apie savo triušius ir pasisakė pradėjusi jodinėti, nes mylėjo didelius gyvulius. Užtat nebenorėjo plautis rankų, idant magus arklio kvapas nenunyktų nuo rankų, ir aš neverčiau plautis, nes nemėgstu auklėti prievarta, bet mielai leidžiu kiekvienam savaip eiti laimėn, jei tik tai netrikdo mano gyvenimo ir neapdaužo mano paties laimės kampų.

Vėl galėjau pasižiūrėti į trikojį vyrą, kuris, tobulas ir nepriekaištingas, žengė savo horizontalaus pasaulio melzganai pilkoje erdvėje, nutolęs nuo žemiškos gyvenimo gėlos ir liūdesio. Kai atsižiūrėjau trikojo vyro, atvežė mano draugė širdį, kaip žadėjusi, ir mano žmona mandagiai paliko mudu, kad ramiai pasišnekėtume apie knygas, paveikslus, grožį ir mano širdį. Vis dėlto apie mano širdies reikalą žmona nežinojo, nes dar nebuvo pastebėjusi, kad mano širdžiai ko nors trūksta, ar bent jau išmintingai tai nutylėjo, pasitenkindama manimi tokiu, koks esu, nes pernelyg gerai mane pažinojo. Aš tuo buvau labai patenkintas, nes visuomet baiminausi nemalonių pasiaiškinimų ir vengdavau jų kaip įmanydamas.

Taigi vėl susitikau savo draugę ir, jai į mane pažvelgus, mane vėl apglėbė Apreiškimo Mergelei Marijai dienos skaistis, ant stogų nuolydų vėl sužibo žvilgūs lašai, nors jau niūrėjo vėlyvas ruduo ir lauke lijo. Manding, ji buvo dailesnė, nei aš ją prisiminiau, ir kažin kokia liūdna svajonė švytėjo jos melzganų akių gilumoj. Bet ji tučtuojau tylomis atidavė man širdį, o paskui mudu ramiai dalykiškai pasišnekėjom apie geras ir blogas knygas, pamišusius ir išmintingus dailininkus, apie grožį ir gerumą, tik apie žmogaus ilgesį ir vienatvę nesišnekėjom.

Mano širdis vėl spurdėjo krūtinėje ir, rodės, mano gyslomis teka naujas ir šiltas kraujas, nes kaskart, pažvelgęs į savo draugę, tvykstelėdavau ugniniu debesiu, o jos delnui palytėjus mano ranką, nugara nuo galvos iki kojų perbėgdavo virpulys. Iš tiesų, rodės, sėdžiu su ja karštoje vonioje, nors tai nederamas dalykas, bet žvelgiant į draugę mano smegenys sutirpo ir visa mano išmintis pavirto į sausą purvo grumstą. O mano širdis išsipūtusi džiūgavo ir šaipėsi iš manęs sakydama:

– Gal tiesa, kad pasauly nėra nieko pastovaus, bet tikra nesąmonė, kad laimę patiriame tik sapne, o tavo draugė – kūnas ir kraujas, kaip ir tu, ir aš neabejojam, – išsyk suvirpėjo nuo tavo prisilietimo, kaip kad jos prisilietimas purto tave nuo galvos iki kojų. Tu tikras avigalvis ir dar baisesnis negribša ištižėlis nei maniau, jei nesinaudoji proga ir negriebi laimės, kai ji tau siūlosi, nes kas užtikrins, kad tau kada nors pasitaikys kita proga, juk tu jau apsenęs, pliktelėjęs ir kopdamas laiptais bemat uždūsti. Gal jau tikrai daugiau nesusitiksi savo draugės.

Bet širdžiai mušant šitokius žodžius man į galvą, išgirdau prieškambaryje peilių galąstojo pasalūniškus žingsnius, susitvardžiau ir subariau savo širdį griežtai sakydamas:

– Nutilk, paika širdie, nekurstyk manęs neapgalvotiems poelgiams, nes nėra nieko silpnesnio ir dužesnio už žmogaus šir-

dį, o svajonė yra gražesnė už tikrovę. Taigi kam man daužyti savo gražią svajonę taip niauriai, kaip tu mane išmokei per tuos metus, kai mudu sykiu tempėm apmaudų gyvenimą?

Tačiau mano širdis krūtinėje išsipūtė, nusišaipė ir tarstelėjo:

– Tu, baikštus apsimetėli, juk nesiginčysi, kad tai tau labai patinka, – ir anksčiau nevengei gerti iš svetimų šulinių, esi gėręs ir iš daugybės nešvarių šulinių. Tiesą sakant, tik bijai ją atbaidyti savo palytėjimu ir beldimu į jos mūrus, bet nesirūpink, aš ją jau pažįstu, o tu puikiai žinai, kad aš niekuomet neklydau spręsdama apie moteris. Jos mūrai jau sugriuvę ir visai nesaugo, o jos šaltinio vanduo tyriausias, tad maloniai numalšinsi troškulį.

Tą akimirksnį mano draugė jaudriai šūktelėjo ir paklausė, kodėl aš staiga taip išblyškau. Gal iš tiesų išblyškau, nes sakytum žaibas trenkė prieš mane ir jo žilpuly aš viską suvokiau, bet tuščioje laiptinėje aidėjo peilių galąstojo žingsniai, kai aš virpančiu balsu pratariau:

– Brangioji, bijau, kad myliu tave, nes nedrįstu net pabučiuoti, mat bijau nubaidyti tave pabučiavimu.

Aš esu tik žmogus, tad pabučiavau ją, nors ji buvo mano draugė, ir mudu minutėlę atsidūrėme laikų pradžios rojaus sode, ir gyvatė sušnypštė mudviem apgaulingą pažadą: „Ne nuo *šito* mirsit". Tačiau, manau, nė vienas negirdėjom gyvatės, klausėm tik savo akių, lūpų ir pirštų ir ji man buvo labai graži, kai meiliai mane bučiavo.

Vis dėlto visada tvirtai laikiausi nuomonės, kad bučinio reikšmė labai perdedama ir kad jis maža kuo susaisto abi puses, tačiau diduma suaugusiųjų pratę bučiuotis, nes nesusigalvoja kitų užsiėmimų. Vieni bučiuojasi nesugalvoję pokalbio temos, kiti – vien tik iš draugiškumo, nūsdami pradžiuginti vienas kitą, ir tai nėra blogiausia priežastis.

Bet bučiuodamas savo draugę aš, rodės, bučiavau raudoną žiedą gėlės, kuri lūžta nuo mano lūpų prisilietimo, ir tai man kėlė susirūpinimą. Todėl pasakiau draugei:

– Brangioji, tu visai nepažįsti manęs, nepažįsti godžios, nepasotinamos mano širdies. Tad verčiau skubinai išeik, idant nelikčiau tau skolingas ir tu neliktum man skolinga, užmirštumėm vienas kitą, nes nieko nėra amžina, visa kada nors užsimiršta ir laiko smiltys užpila net pačias tyriausias svajones.

Bet prakeiktoji mano širdis užsidegusi ėmė šokčioti krūtinėje ir dygiai suriko:

– Gerai pasakyta, gudriai pasakyta, senas veidmaini! Vėl pradedi meluoti, juk tu jos tikrai neišleistum, jei mėgintų išeiti, bet sulaikytum jėga, kažin ką padarytum, kad ji liktų iki nusibos, kaip nusibodo visos kitos mielos moterys, kurias išstumdavau tavo kelin silpnumo akimirką.

Mano draugė atsakė:

– Šalia tavęs man gera, nors nedera šito sakyti. Vis dėlto žinau, kad niekada nepadarysi man nieko bloga, o tik gera.

Tuomet visa manyje sudužo, rodės, vėl likau vienas tamsiame miške, graudžiai pravirkau ir pasakiau:

– Tu manęs nepažįsti, aš visai kitoks nei manai, ir tavo tyra širdis nemato tamsos, glūdinčios many. Bet gal aš esu kaip ta kriauklė[1], visą gyvenimą užvėrusi kiautą ir turinti tik stiprų raumenį, kuris taip glaudžiai suveria kriauklės kiaukutus, kad juos tenka laužti aštriu peiliu. Kaip tik tokia kriauklė esu ir turbūt visais atžvilgiais esu panašus į minkštakūnį, ir neturiu nieko meilės verta – gal tik tvirtybę, su kuria visuomet laikau uždaręs kiaukutą. To kiaukuto tamsyje brandinu kiekvieną liūdesio smiltelę ir kančios aiženą, apaugindamas ją perlamutru, nors perlų kokybė ir didumas nuo kriauklės valios nepriklauso, o kriauklė iš liūdesio ir skausmo subrandina ir pigių, nelygių ir šlakuotų perlų. Tačiau tai kelia didžiulį skaus-

mą ir slogulį, todėl daug metų laikiau kiaukutą glaudžiai uždaręs, niekam neleisdamas į jį žvilgtelėti.

Tada mano draugė prigludo veidu prie manojo, tylutėlė, švelni ji prigludo, ir kriauklė manyje atsivėrė, keldama šiurpiai malonų skausmą, aš atlyžau ir gaivus, tyras vanduo išskalavo mano kriauklę, tad net šaipioji mano širdis tąsyk suvirpėjo iš nuostabos, nes nieko panašaus mano draugėje dar nebuvo patyrusi, nors tarėsi jau patyrusi viską, ką žmogaus širdis gali patirti. Mat, kaip ir mano, jos atmintis buvo trumpa, labai trumpa.

2

Kai lietus paliovė, išlydėjau savo draugę namo, o dangų bėrė skaisčios žvaigždės ir visa siaustė vasariška šiluma. Ir peilių galąstojas tikriausiai miegojo namuose, nes pasalingų žingsnių įpėdžiui jau negirdėjau. Nėmaž nesigėdydamas žmonių bučiavau savo draugę kiekviename gatvės kampe, idant vėl pamilčiau visas gatves, kurių neapkenčiau, prie kiekvieno medžio bučiavau ją, idant pamilčiau kiekvieną medį, kuris prasimušdavo gyventi akmeninių gatvių narvuose. Net mano draugės kepurė atrodė man mielai paika, nes turėjo žalumo ir spurgą, kaip mažų mergaičių kepurės, nors ji buvo suaugusi ir gebėjo atsakyti už savo veiksmus. Tąnakt žvaigždės žibėjo labai skaisčiai ir, nulydėjęs ją iki durų, kaip visada, paprastai paatviravau:

– Niekuomet iš tikrųjų netroškau mirties, tačiau dabar, prieš išsiskirdamas su tavimi, norėčiau numirti, nes visa, kas nu-

tiks paskui, bus neteisinga, negera, gal net nešvaru, o tai, kas vyksta dabar, – gera ir teisinga ir jau niekad nepasikartos. Todėl norėčiau numirti šią valandėlę, kai tu žiūri į mane skaisčiom it žvaigždės, ašarotom akimis. Paskui ateis tik geismas, liūdesys, nuovylis, užmarštis, o aš niekuomet nenorėčiau elgtis su tavimi niekšiškai.

Draugė padėkojo man už tuos žodžius ir patikino, kad tie žodžiai ją labai nudžiugino, o tada, palinkėję vienas kitam labos nakties, mudu išsiskyrėm. Žingsniavau atgal į namus mylėdamas akmeningą dykrą aplinkui, nes kiekviename gatvės kampe ir prie kiekvieno medžio man pratrūkdavo tyras šaltinis, mylėjau žvaigždes ir vienišus arklius, dirbančius nakčia. Ir dailią savo žmoną grįždamas namo mylėjau švelniai ir karštai ir maniau, kad myliu ją labiau, nei mylėjau daugelį metų, bet gal mane paprasčiausiai graužė sąžinė, nes jaučiausi tarytum pasivogęs gabalėlį dangaus šioj skurdžioj ir kenčiančioj žemėj.

Paskui susitikau su drauge jos namuose, o ji turėjo didelį gražų krėslą, patogų sėdėti, tačiau aš tam krėsle nenurimau ir jos gardi stipri kava manęs nenuramino, nes nepasotinama mano širdis apgavo mane, pergalėjo mano protą ir valią – apkabinau draugę aistriai, nors puikiai žinojau, kad nedorai elgiuosi su ja ir gal su kriaukle savyje. Tačiau netikėlė širdis apgavo mane ir draugė, nieko pikta nenujausdama, palaimingai glaudėsi mano glėbin – tiesiog su aitria palaima glaudėsi, kol staiga pasibaisėjusi pasičiupinėjo veidą, šūktelėjo ir šoko pažiūrėti savo atvaizdo veidrodyje.

Ir aš surikau iš siaubo išvydęs, kas atsitiko, nes nuo mano prisilietimo jos veidas susibjaurojo – jos gražią odą išmušė raudonos peršinčios dėmės[2a]. Ir jos dailų baltą kaklą mušė baugios dėmės, tad ji akimirksniu neteko viso gražumo. Tik tada supratau, kaip nedorai pasielgiau palietęs ją ir kaip bai-

siai atsilyginau jai už gerumą. Bjauri, išmušta dėmių, ji išgąstingai pakėlė akis į mane ir tik tos akys tebešvietė skaisčiai tarytum žvaigždės, mat ji jau manė, kad išsigandęs pabėgsiu nuo jos.

Tik dabar suvokiau, kokią baisią šunybę man iškrėtė žiaurioji mano širdis, nes, galimas daiktas, mano draugę ir mane išskyrė paslaptingi, baugūs raganiški kerai – idiosinkrazija, dėl kurios jos kūnas nepakėlė mano artumo, nors širdis pakėlė mano prisilietimą. Lygiai taip vieną išberia nuo braškių, o kitas nepakenčia šieno kvapo ir apserga šienlige, taigi lygiai taip mano draugę išsyk susargdino mano prisilietimas ir ji sirgo ne vieną dieną, iki oda pagijo ir kaklas vėl švariai nubalo.

Užtat suvokiau ir jau puikiai žinojau, kodėl laukinė katė, baugios kančios ir gašlos pagauta, šaukė Gilgamešą, nes dabar ir aš nusideginau lūpas į gyvasties žolę ir supratau praradęs nemirtingumą dėl blogų darbų ir nesutramdomos širdies. Tačiau prarasto nemirtingumo nelabai gailestavau – gerokai labiau liūdėjau dėl to, kad tyriausias šaltinis man buvo amžinai užgintas ir kad jį saugo angelas su liepsnojančiu kalaviju rankoje, tad jau kaip gyvas nebeįžengsiu į laikų pradžios rojų.

Po šitokios apgavystės mano širdis krūtinėje siutingai nusikvatojo džiūgaudama dėl savo išdaigos, o man pasaulis atšalo ir aš jau nelabai mylėjau nekenčiamas gatves ir džiūstančius miesto medžius. Bet nuostabiausia, kad po viskam kartėlio nebepajutau ir manoji išmintis neapkarto, bet jaučiausi laimingas dėl to, ką patyriau, nes maniau, kad maža kas šitai patyrė. O jei nusimindavau dėl to, kad niekuomet nebepatirsiu džiaugsmo, tai savimyla mano širdis paguosdavo ir neapsakomai išgarbstydavo slaptus raganystės srautus manyje, mat vien tik mano prisilietimas galėjo akimirksniu subjauroti ir išmušti dėmėm kitą žmogų.

Šiaip ar taip, kai mano draugė susiruošė grįžti į savo miestą, jos širdis tebebuvo tyra ir ji žvelgė į mane pilkšvomis dūmų spalvos akimis, nors nedrįso net mano rankos paliesti, kad vėl neišmuštų dėmėm, nes viešoje vietoje šitai galėjo patraukti nemalonius žvilgsnius ir sukelti bergždžių ir nepatogių klausimų. O man pakako jos žvilgsnio – pikta manyje sutirpo ir aš pasijutau nepaprastai laimingas. Ir jos kepurė man vis dar atrodė mielai paika, nes turėjo žalumo ir spurgą, kaip mažų mergaičių kepurės[2b].

Taigi mudu išsiskyrėm, aš vėl turėjau savo širdį, nors, iš teisybės, nelabai ja džiaugiausi, ir aš sugrįžau į rudenišką girią pabaigti pjesės apie raganą, nes dabar turėjau daugiau patirties. Tikrai nemanau, kad mano draugė buvo ragana, nes nuo mano prisilietimo ją išmušė dėmėm, bet jei ji buvo ragana, tai, manding, baltoji ir laikėsi arčiau dangaus, o ne pragaro. Manau, kerai buvo manyje, kaip ir kriauklė buvo manyje, ir kerai gal buvo mano širdyje, nes mano širdis buvo nepagydoma ir paliko drumsta, nors pats jaučiausi tyresnis nei anksčiau, ir gižus, aštrus kartėlis jau negraužė man gerklės, nes nuo jo saugojo dūmų melsvumo žvilgsnis.

3

Taigi iškeliavau atgal į girią, bet galiu pasakyti, kad žmogus kaip gyvas neturėtų šauktis mirties, nes ji yra apykurtė ir nelabai nuovoki. Savo draugei netyčia buvau išsitaręs, kad norėčiau numirti, ir tikrai norėjau numirti kaip tik tą valandėlę, kai švietė skaisčios žvaigždės ir, rodės, esu prie rojaus

vartų, bet jau buvau visai nurimęs ir jau nelabai norėjau mirti. Vis dėlto mirtis, galų gale suvokusi mano norą, įvertino jį rimtai, nors ir ilgai delsė jį pildyti. Mat kai pagaliau pasiekiau dvarą ir arklidės kieme sustojau laukti Riulio, kuris turėjo mane su manta nuvežti kelio galą lig girios, iššoko iš už kampo palaidas dvaro bulius[3] ir sustojo priešais mane šniokštuodamas ir pūsdamas garų stulpus pro milžiniškas šnerves, nes tai buvo išties baisiai didelis bulius.

Mat jis buvo kažin ko įsiutęs ir išsiplėšęs grandį iš rakinamos geležinės grandinės, nors tai jam tikriausiai sukėlė didelį skausmą. Spoksojau į žioruojančias buliaus akis neabejodamas, kad jis pyksta ant manęs už Kretos jaučius ir baudžiasi pasmeigti mane ant ragų, o aš ligi tol net nebuvau pastebėjęs, kokie aštrūs ir ilgi jo ragai. Baisus nerimas mane pagavo ir aš iškoneveikiau mirtį, kuri perdėm neskuba pildyti žmogaus norų, nes, stebeilydamas į akis didžiajam buliui, praradau menkiausią norą mirti – juk niekas šito nenori, jei mirtis pripuola staiga ir nelauktai. Dar dingtelėjo, kad buliaus ragai labai subjaurotų mano kūną. Šitai užgavo mano tuštybę, be to, pagailo ir gero žieminio palto. Tik vienas dalykas, dėl kurio išdidžiai džiūgavau spygsodamas į niršias buliaus akis: mano širdis krūtinėje susigūžė tylutėlė ir jau nebejaučiau užgaidžios ir šaipios savo širdies jungo manydamas, kad išmušė mano mirties valanda.

Vakarui blėstant stovėjau vičvienas juodame arklidės kieme, priešais mane bulius kapstė kanopa žemę, šniokštavo pūsdamas garų stulpus, o danguje dar nesimatė nė vienos žvaigždės ir nė vieno žmogaus aplink nesimatė, tad pamaniau, kad neverta šauktis pagalbos ir neverta duoti kojoms žinios, nes bulius vis tiek vikresnis už mane. Taigi kurį laiką stovėjome vienas priešais kitą ir mirtis, matyt, pamatė deramai įspėjusi mane nepuoselėt bergždžių vilčių, o gal ji viską užmiršo ir

nuskubėjo su kitais rūpesčiais, nesgi mirtis, kaip rodo daugis potyrių, yra labai išsiblaškiusi. Šiaip ar taip, bulius užmiršo mane ir puolė mano gerąjį kelioninį lagaminą, pasmeigė ragais ir išmetė iki pat arklidės stogo, sutrypė mano mantą kiemo mulvynėj ir, pastatęs uodegą, nudūmė galvidės linkui – galimas daiktas, spėdamas rasti ten šaunesnių pramogų nuobodžiam gyvenimui paįvairinti. Puikiai supratau jo dvasios būseną – turbūt nelabai smagu kiekvieną dieną nuo ryto ligi sutemų stovėti palei kelią su grandimi šnervėje ir žiaumojant vėpsoti į praeivius, nors visi mes turim šnervėse grandis, už kurių esam pririšti, tik daugis per visą gyvenimą nė nepastebi jas turį, bet tariasi esą laisvi ir darą tai, ką patys nori daryti.

Tačiau bulius nepastebėjo sirupo stiklainio, kurį vežiau močiutei, taigi šis liko sveikas ir aš labai nudžiugau, nes jei bulius būtų jį sudaužęs, tai tikriausiai būčiau labai įniršęs ir gal aptalžęs bulių lazda. Mat tais laikais sirupas buvo retas ir brangus daiktas, tad kai bulius nuplumpsėjo galvidės link, aš jau neabejojau, kad tuo atveju būčiau jį primušęs.

Bet turbūt gerai, kad nemušiau buliaus, nes, manding, žema mušti kitą padarą net dėl svarios priežasties. Šitaip mintijau Riuliui[4] vėl dardinant mane liuginu keliu žvaigždžių šviesoj, mintijau ir apie mirtį, aplenkusią mane buliaus pavidalu, nes dar nebuvo laikas mirti. Labai atsidėjęs mąsčiau apie mirtį žvaigždėms švytint ir tykiems medžiams stojant abipus kelio, ir gyvenimas man vėl pasirodė vertas gyventi, nors kartais skaudžią akimirką rimtai pagalvodavau, kad jis nelabai to vertas. Bet čia apgauli ir tuščiagarbė mano širdis šoko girtis ir aukštintis:

– Turbūt pastebėjai, kokia rami išlikau, kai iškilo pavojus, susipratau nekrutėti, kaip narsiai palaikiau tave ir nuslopinau tavo baikštumą grėslią akimirką. Jei nebūčiau narsi, tai

tikrai būčiau šokusi tau lig gerklės ar nusiritusi į kulnus ir pridariusi tau nemalonumų.

Bet karštos širdies pagyros išdavė, kad ji ir vėl jautėsi apsikvailinusi, o mane pagavo tykus, šiltas džiugulys, nes supratau nesąs savo širdžiai vien vergas.

Taigi dūsuojančio Riulio dėka vėl pasiekiau girią. Močiutė sutiko mane maloniai ir šuo labai nudžiugo mane išvydęs, nes jau buvo nurimęs ir užmiršęs kaulus, užsikastus žemėn, o gal jau buvo juos suėdęs. Tad vėl galėjo ramus drybsoti sofos kampe ir drybsojo – aukštielninkas, užvertęs kojas ir, neslėpdamas geros nuotaikos, juoda uodega dulkino sofą. Tačiau jo paakius jau balino šarma, nes buvo senas ir lipdamas laiptais duso labiau negu aš. Užtat su manim į palėpės kambarėlį kopdavo nenoromis, ir laiptais nenoromis lipdavo, nes pakopos jo trumpoms kojoms buvo per aukštos ir per stačios, ir jautrus pilvas už jų kliuvinėjo.

Vėl sugrįžau į kasdienį gyvenimą girioje ir giria dūsavo aplinkui rudens slogumu. Saulėtą dieną beržai aplink namą švietė ryškiu geltoniu, o nakčia juodos šakos draskė skardinį stogą man virš galvos, bet aš jų jau nebebijojau, nes jaučiausi tyresnis nei anksčiau. Todėl buvo lengva rašyti apie raganas – aš ir parašiau pjesę apie raganas, nors rašomoji mašinėlė jau pradėjo niurzgėti ir irzti, geidaudama poilsio.

Bet dienos bėgo vienodos ir nesugrąžinamos ir kažin kas paslapčia ėmė graužti mane – taip, kaip graužia koją akmenėlis ar vinis bate. Iš tikrųjų sielą man buvo pradrėskusi vinis ir vis nepaliovė graužusi, nors aš stengiausi ją įkalti ir išmušti tikindamas save, kad niekas manęs nekamuoja. Spėjau, kad mano širdis susijusi su ta slaptinga, dygia vinimi, nes dilgėjo kerštu už pažeminimą prieš didįjį bulių.

Kas vakarą užžiebus žiburius, pilki naktiniai drugiai iš naktėjančio vakaro puldavo plaktis į langus, nes aklinoj juodu-

moj juos traukė šviesa ir skaistumas. Tai buvo gražūs naktiniai drugiai, nors pirmąsyk jie man pasirodė blankiai pilki, tačiau, pažvelgęs pro stiklą iš arti, pamačiau, kad jų sparnai paženklinti šviesių skridinėlių – tarytum kokių akučių, o menininkas ant drugių sparnų būtų įžvelgęs šimtus ryškių ir dulsvų spalvų. Labai stebėjausi tais naktiniais drugiais[5], kurie atlėkdavo iš tamsaus miško, ir močiutė jais stebėjosi, nes anksčiau nebuvo jų mačiusi – tik tuomet, kai aš sugrįžau iš miesto. Stebėjausi, kol kažkas manyje suvirpėjo ir aš ūmai suvokiau, kad tai mintys, kurios atlekia skradžiai nakties, skradžiai tamsos ir rudens žvarbos. Kažkas vis dar prisiminė mane ir jo mintys atlėkdavo pas mane kaip gražūs peleniniai drugiai, jo akys žvelgdavo į mane nuo pilkų drugių sparnų ir drugių sparnuose aš išskaičiau liūdesį ir tyrą mintį: „Laimę patiriame tik sapne".

Tada kažkas manyje vėl ėmė tirpti, šilenti ir aš supratau, kad kriauklei manyje atsivėrus – idant tyras vanduo išplautų, – pakliuvo jon mažytė liūdesio smiltelė, kuri dabar grauš ir degins, iki padengsiu ją perlamutro sluoksniu. Ir man ji jau nekėlė nei skausmo, nei pykčio – kaip kitados nutikdavo, – nes buvo tingi ir labai suirzdavo, kai tekdavo skausmuose auginti perlą apie įslydusią smiltelę. Vis dėlto šįkart manoji kriauklė netingėjo ir neirzo, bet palaiminguose sopuliuose su vangiu gaišlumu pradėjo auginti perlamutrą apie liūdesio smiltelę. Kriauklė manyje iš tiesų visaip vilkino apvalkalo auginimą, nes skausmas jai virto malonumu, ji pamilo šią keistą, apgailėtinai menką liūdesio kruopelytę, kuri it aštriausios adatos smaigalys draskė jautriausią jos vietą.

Čia aš turbūt turiu priminti – jeigu skaitytojui pasirodys, kad esu kitoks nei visi, nes, sprendžiant iš mano pasakojimo, nešioju savy visą žvėryną, kriauklių ir kitų gyvių, – taigi turiu priminti, kad aš bemaž niekuo nesiskiriu iš kitų, nors ir

mečiau pelningą vinių prekijo amatą, be to, gali būti, kad kiekvienas žmogus turi savy kriauklę, o kitas gal tokią, kuri niekados neatsiveria ir, mirčiai atėjus, atgula į kapą kartu su žmogum. Pavyzdžiui, aš gerai žinau, kad mano žmona turi savy kriauklę nepaprastai kietu kiaukutu, ir mano duktė jau ėmė kurtis kriauklę savyje, taip pat galėčiau suminėti daug pažįstamų, kuriuos pastebėjau turint kriaukles, tik iš mandagumo nesakysiu čia jų vardų, nes pastebėjau, kad žmogui nepatinka, jei pasakai jį turint savy kriauklę, ir jis šoka griežtai tai neigti.

Šiaip ar taip, močiutė pastebėjo, kad aš vėl spoksau kiaurai sienų, be abejonės, ji pastebėjo, kad mane apnikęs miglus liūdesys, nes privirė man gardžiausių spurgų su obuoliene – tokių, kokias tik močiutė moka virti, ir aš su mielu noru jas valgiau. Mat močiutė buvo įsitikinusi, kad nėra tokio liūdesio, graužaties, nuovylio ar netekties, kurios nenumalšintų jos spurgos su obuoliene. Ši jos išmintis turi šiek tiek metėlės prieskonio, bet močiutė už mane vyresnė, daugiau išgyvenusi ir aš, užvalgęs jos spurgų su obuoliene, turėjau pripažinti, kad ta jos išmintis tikrai pagrįsta.

4

Bet dar turiu papasakoti apie paskutinį paklydimą, į kurį mane nuvedė niekinga mano širdis, nors pasakoti nenoriu, nes tai, be abejonės, apjuodins mane skaitytojo akyse. Vis dėlto šiuo nuoširdžiu pasakojimu siekiu tiesos, nes, man atrodo, kad rašyti išvis neverta, jei nenori pasakoti tiesos. Todėl dar

turiu atskleisti paskutinį slogų išgyvenimą, kai galėjau prarasti savo kriauklę, bet ją spėjo išgelbėti ištikimasis mano šuo.

Čia reikia prisiminti, kad butelyje, kurį pasislėpiau drabužių spintoje už kareiviškų batų, buvo dar likęs šlakelis raganiško skystimo. Tai atsiminiau stebėtinai puikiai ir, manau, man tai tolydžio primindavo prakeiktoji mano širdis, sunkią valandėlę dažnai paakindavusi mane žvilgtelėti į drabužių spintos duris. Neįstengiau užmiršti, kaip aistros ir baisios kančios suimta laukinė katė pasiutišku greitumu lėkė eglių viršūnėmis šaukdama Gilgamešą. Norėjau patirti tokią aistrą ir kančią, bet raganišką skystimą ir konjako likutį buvau ryžtingai palikęs gyvatės įgėlimui gydyti ir, žinoma, šio sprendimo negalėjau sulaužyti.

Bet juo labiau niuro ruduo, juo gailiau gelto beržai aplinkui, juo labiau juodo ežero vanduo ir juo nirčiau tamsios šakos draskė skardinį stogą virš mano galvos, tuo labiau jaudrinosi pagedusi mano širdis ir tuo dygiau ji šnekėjo su manimi ir pašiepė kriauklę manyje, kol galų gale mane užgulė slogi neviltis. Gal būčiau išvengęs širdies pagundos, jei vieną dieną nebūčiau vėl sutikęs laukinės katės, kai mano šuo miegojo grožio miegu sofos kampe. Laukinė katė išėjo iš už tvartelio išdidžiai atstačiusi ūsus. Buvo įmitusi nuo daugybės skerdienos atliekų, kailis žvilgėjo ir žengdama tvirtomis kojelėmis ji, kaip mano šuo, nepaprastai garbstė rudens turtus ir žmogaus dosnumą. Patyliukais ji dainavo niekingą dainelę, o jos žodžiai buvo tokie:

Nieko nereikia gailėti,
kad tik kąsnį turėtum ganėtiną,
– nei žemo, nei aukšto,
nei kilmingo, nei prasto,
kad tik kąsnį turėtum ganėtiną!

Tad valgykite mėsą
ir kraują gerkite,
o kąsnelius gardžiausius
man atneškite!

– Y-y-y, – suklykė ji ir dar sykį pakartojo dainelės priedainį:

Tad valgykite mėsą
ir kraują gerkite!
Nes kruvina mėsa
– juk ėdalas puikiausias!

Savo širdgėlai turiu pripažinti, kad nuo laukinės katės tikrai dvelktelėjo miško krūmine[6] ir ji nėmaž manęs nebijojo, bet rodė man neapsakomą panieką dėl mano šuns elgesio. Manau, ji dar mėgino man kažką pasakyti, tačiau žodžius sulaikė ilgas žagsulys ir ji, metusi į mane degantį žvilgsnį, šmurkštelėjo po daržine ieškoti žiurkių lizdų ir gal išmėginti triušių narvelių virbų tvirtumą.

Šitai išvydus man sukilo musmirės ir gaišena atsiduodančios gėlės prisiminimai, bet aš prisiminiau tik palaimingą tuštybę, patirtą vasaros nakty, kai gėlės lenkėsi man už darbą, dar prisiminiau grakščių ir magiai baltų meldų mergelių kūnų lingavimą vandenyje už lango. Ir visai neprisiminiau klaikaus pabudimo kitądien, nes mano atmintis trumpa, nors – šito nederėtų užmiršti – esu buvęs vinių prekiju.

Užtat kai pamačiau laukinę katę, mano širdis nepaprastai sudirgo ir paprašė manęs:

– Kokią prakeiktą prasmę turi nuolatinis sielvartingas kriauklės brandinimas? Smagi laukinės katės filosofija tavo kūnui daug mielesnė – pats prisimink sakęs, kad kūnas ir siela yra viena, jie susipynę tarp savęs daugybe neatpainiojamų

gijų. Vadinasi, tai, kas malonu tavo kūnui, malonu ir tavo sielai, ir šią drėgną, vėsią dieną tavo neviltį puikiai nuslopintų šlakelis raganiško skystimėlio. Velniai rautų, šlakelis raganiško skystimėlio šįvakar tau padėtų paveikiausiai ir tu net nenumanai, kokių nuostabių dalykų gali patirti, nors tariesi jau viską žinąs apie kerus.

Šitaip širdis zyzė, prašinėjo, barė ir keikė mane, kai vaikštinėjau po rudenišką mišką, lietaus lašams krintant ant veido nuo dilgiai geltonų beržų, kol akys man pradėjo degti, smilkiniai įkaito, stangrūs nervų lynai poškėdami sutrūkinėjo ir aš vėl staiga leidausi pavergiamas savo širdies. Nesvyruodamas sugrįžau vidun, išsitraukiau butelį iš už kareiviškų batų drabužių spintoje ir pateliūskavau skystimėlį tarp to stiklinio kalėjimo sienų šaukdamas:

– Eikit laisvėn, visos piktosios dvasios! Išleisiu jus iš kalėjimo dar sykį, bet tebūnie šis sykis paskutinis, nes aš daugiau kaip gyvas neberagausiu raganiško viralo!

Lengvai ištariau tuos žodžius, nes buvau savo širdies vergas, o aš niekada nesutikau melagės, aršesnės už mano širdį, nes melas liedavosi iš mano širdies sklandžiau nei alyva, ir tuos žodžius aš dažnai kartojau. Ypač dažnai kartojau tuos žodžius, kai buvau vinių prekijas.

Šiaip ar taip, susipyliau į raižytą taurę paskutinį šlakelį raganiško gėrimo ir susiverčiau į gerklę vienu sykiu. Vėl pajutau burnoje musmirių aitrumą ir dvėseną nuo čigonų stovyklos laužavietės, bet man tai nerūpėjo, nes ugnis nusruveno visu mano kūnu, pasijutau vėl jaunas ir raganiškas džiugulys jau pliūpsėjo manyje, todėl įsigeidžiau dainuoti, nors esu nemuzikalus. Todėl puoliau karštai bučiuoti paskutines rudens našlaites, o jos vyto ir gniužo nuo mano lūpų prisilietimo. Naktiniai drugiai spruko nuo mano lango, kai šokau jų gaudyti glėbin ir jų pilki sparneliai su skaisčiom dėmėm mirgu-

liavo man akyse. Bet kai ketinau pakilti ir skristi, kaip kad skraido raganos, mane ėmė slėgti neapsakomas sunkumas, raganiškas gėrimas užnuodijo visą kūną, atėmė liežuvį, tad nebeįstengiau pajudėti nei žodžio ištarti, bet nugrimzdau į siaubingus sapnus. Jie buvo tokie šiurpūs, jog negaliu papasakoti ir nemanau, kad reikėtų juos pasakoti, nes tai – tik sapnai, be to, blogi sapnai neatspindi tiesos, tik geri sapnai ją atspindi. Užtat turiu papasakoti, kas man nutiko pabudus ūkanotą rudens priešaušrį.

Mat mane vis dar slėgė mirtinas snaudulys ir aš gulėjau pakrantėje šlapias ir purvinas, nes nukritau ant žemės nuo raganų skujinės šluotos. Pižamos kelnės buvo suodinos, o mano kriauklė įkritus į vandenį ir net ištiesęs ranką aš negalėjau jos išgriebti. Bet nepajėgiau nė piršto pakrutinti, liežuvio dar nejutau, tad gulėjau ant kranto, klaikaus šiurpo smelkiamas, neabejodamas, kad po šio nuotykio gausiu plaučių uždegimą.

Tačiau gulėdamas ant kranto pamačiau ežere ribulius ir didelės ondatros galvą[7], skrodžiančią rudenišką vandenį. Ondatra panėrė ir sugrįžo į krantą, dantimis ir priekinėmis letenėlėmis laikydama kriauklę. Prie pat mano ausies ondatra ėmė noringai ją triauškinti – ilgais geltonais priekiniais dantimis lengvai perkrimsdavo kietą kriauklės kiaukutą, numesdavo tuščius kiautelius pakrantėj ir vėl nerdavo vandenin kriauklės. Tarsi girnų traškėjimą išgirdau ondatrą trupinant kriauklės kiaukutą visai prie ausies, tik tada dar buvau kvailas ir nieko pikta nenujaučiau, bet žiūrėjau smalsiai, ką ji daro, nes dar nebuvau matęs ondatros taip arti. Ji buvo glotnaus tamsrudžio ir gražaus kailio, smailiasnukė ir būtų buvus nepaprastai gražus padarėlis, jei ne jos akys graužiant kriaukles – bejausmės, stingios it pamišėlio.

Bet jai dar kartą grakščiai panirus į vandenį ir sugrįžus į

krantą su kriaukle, mane persmelkė toks siaubas, kokio anksčiau nebuvau patyręs, nes tąsyk ji ant dugno rado mano kriauklę, kuri įkrito, kai aš sapne jojau ant raganos skujinės šluotos, ir, be abejonės, jau baudėsi skaldyti kiaukutą savo geltonais ilgais dantimis, o paskui suryti. Tik tada suvokiau, koks šiurpus žvėris yra ondatra, kokie baisūs ir kraupūs jos dantys, ir užuodžiau bjaurų, aitrų jos šilkinio kūno dvoką.

Aš visas įsitempiau riksmui ir, rodės, mano gyvastis kovoja su amžinybe kūno kalėjime, idant vėl galėčiau pajudinti rankas, sušukti pagalbos ir, nuvijęs ondatrą, išgelbėti savo kriauklę, nes žinojau, kad praradęs ją, prarasiu visas gyvenimo vertybes, įgytas atsisakius vinių prekijo amato, ir suvisam prarasiu draugę, kuri žavėjosi mano kriaukle. Bet negalėjau pajudinti nei rankos, nei kojos ir liežuvis manęs neklausė, nes mane kaustė siaubingas raganiškas gėrimas.

Laimei, mano šuo buvo anksčiau nei paprastai išėjęs pasivaikščioti – manau, pajutęs pilve dujas po pernelyg gerų kaulų, nes tingiai kiūtino pakrantėn, vis krimsteldamas kokią gražią žolyno galvelę pilvo skausmams palengvinti. Šuo bidzeno, kaip visada, atsainiai uostinėdamas tai kankorėžį, tai beržo kamieną, bet, kad ir senas, jis turėjo klausias ausis ir jauslų snukį, todėl nudžiugau jį pamatęs. Išvydusi mano šunį, ondatra neapsakomai persigando, nes jiedviem reikėjo išsiaiškinti daugybę dalykų, ir mano šuo kiauras valandas bergždžiai tykodavo jos ant kranto, nūsdamas perimti tai, kas priklauso jam. Todėl ondatra akimirksniu užmiršo ir ėdesį, ir mano kriauklę. Tai išgelbėjo mane ir mano ateitį, nes kitą akimirką mano šuo, kauktelėjęs iš smagumo, puolė savo priešą, o ondatra, numetusi kriauklę, nėrė vandenin taip, kad purslai iškilo aukštai. Mano šuo buvo taip įsiutęs, kad nėrė iš paskos, užmiršęs savo branginamas ir jautrias ausis, į kurias greit pribėgdavo vandens, nes užsiplieskė pykčiu pa-

galiau užklupęs bjaurybę, kurios nekentė iš visos širdies. Tačiau puolis į vandenį, žinoma, nuėjo perniek, nes ondatra paspruko, o šuo iššoko iš ežero kiek susigėdęs ir nusipurtė šlapią kailį prie manęs. Gaivūs vandens lašai ūmai išsklaidė stingdantį raganiško gėrimo poveikį, aš vėl galėjau judėti ir akimoju čiupau savo kriauklę, tad ji vėl atsidūrė mano pasaugoj.

Šuo nustebęs pasižiūrėjo į mane ir apuostė mane taip suraukdamas snukį, kad dantys blykstelėjo. Tačiau jis buvo mandagus ir nepasakė nė žodžio, savo ruožtu ir aš nesišaipiau iš jo kvailo puolio vandenin paskui ondatrą, bet paglosčiau jį, išplekšnojau visą ir pagyriau kaip gerą šunį, drąsų šunį, kilnų šunį ir jis buvo labai patenkintas, nors nėmaž nenutuokė, už ką nusipelnė tų meilumų. Vis dėlto jis buvo įpratęs laikyti mane užgaidžiu ir kvailoku, tad per daug nesistebėjo, o toliau vaikštinėjo kąsnodamas žolynus ir viena ausimi klausydamas, ar ondatra neiškišo snukio iš meldyno. Bet ji buvo mirtinai įbūgusi – mano galva, labai pagrįstai – ir daugiau nepasirodė.

Kai žingsniavau namo vis dar apmiręs nuo raganiško gėrimo ir jausdamas galūnėse pirmuosius peršalimo požymius, išgirdau varnas rėkiant toli įlankėlės gale, jos rėkė taip šiurpiai, kad tikrai žinojau, jog pelėda[8] galų gale pargrįžo iš vasarvietės į žmonių kraštus ir aš ją greit pamatysiu. Nors atrodžiau apgailėtinai ir jaučiausi prastai, ši žinia užliejo mane neapsakomu džiaugsmu, nes tikėjausi išgirsti iš pelėdos gerų patarimų ateičiai, mat pelėda per amžius buvo laikoma išmintingu paukščiu, nors tie, kas nepakenčia išminties, pelėdos vardu prasivardžiuoja. Kriauklė manyje vėl buvo visiškai saugi, ji buvo tvirtai uždariusi kiaukutą, tad pagrįstai galėjau džiaugtis paskutinį akimirksnį išsigelbėjęs nuo baisių ondatros dantų. Taigi turėjau net dvi priežastis

džiaugtis tą siaubingą, blyškų rytą, bet, turiu pripažinti, nelabai džiūgavau, kai šlapias ir suodinas kopiau palėpės kambarėlin persirengti.

5

Nuklaidinusi varnas, pavakarinėj rudens prieblandoj atskrido pelėda pailsėti ir pasišildyti prie kamino ant stogo. Dieną močiutė kepė ir kaminas buvo šiltas, todėl tikėjausi, kad pelėda bus man palanki. Užtat uždariau šunį namuose, nepaisydamas griežtų jo prieštaravimų, palypėjau kopėčiom ir užkalbinau pelėdą sakydamas:

– O, mano drauge pelėda, išmintingiausioji iš paukščių! Seniai tavęs laukiau, nes pats ilgai klajojau po tamsų mišką ir širdis mane klaidino. Tad pamokyk mane savos išminties, žmonių išminties ir girios išminties. Pamokyk suprasti gyvenimą ir mirtį, pasakyk, ar reikia amžinai vergauti savo širdžiai ir savo kūnui, ir pasakyk man, kas yra nemirtingumas.

Tačiau pelėda nejudėdama spaudėsi prie kamino ir net nepasuko galvos, tik metė skvarbų geltonų akių žvilgsnį mano pusėn. Ilgai tylėjo, o paskui tarė:

– Atnešk man gyvą pelę.

Man toks atsakymas į didžiuosius gyvenimo ir mirties klausimus pasirodė keistas ir nieko nesakė apie nemirtingumą. Be to, neturėjau gyvos pelės. Vis dėlto atnešiau žalios mėsos gabalėlį ir padėjau ant stogo nuolydos. Ilgai mąsčiusi pelėda išrėžė:

– Pasitrauk atokiau!

Aš pasitraukiau atokiau ir po kurio laiko ji sukrutėjo ir išsyk nurijo visą gabalėlį, išleisdama iš gerklės tik tylų gurktelėjimą. Vėl priglaudusi šoną prie šilto kamino, pelėda riaugtelėjo ir poetiškai atsakė eilėmis:

Sapnuota karvė žemėje bergždžia,
sapnų pyragas laiškus ir sugedęs,
sapnuos gira bemat į galvą trenkia,
bet svaigulys sapnuotas – bergždžias.

Tačiau gili pelėdos mintis manęs nėmaž netenkino ir, manding, niekaip neatsakė į mano klausimus. Todėl ėmiau sukti pelėdai galvą gražiausiais žodžiais, kaulydamas atsakyti aiškiau. Saulė leidosi raudona, beržų lapeliai jos šviesoj nusidažė raudonom dėmėm ir aitriu geltoniu, o pelėdą turbūt nuo mėsos pagavo jausmai, nes galų gale paragino:

– Papasakok man viską. Bet papasakok viską nieko neslėpdamas ir nieko neišpūsk, papasakok man visą tiesą, tik tiesą ir nieko daugiau – tik tiesą, nors tiesa ir melas, susikibę rankomis, visuomet eina vienu plačiu keliu.

Pelėdos geranoriškumas mane pradžiugino, stovėdamas ant kopėčių, atsirėmiau alkūnėmis stogo nuolydos, parėmiau smakrą delnais ir, saulei leidžiantis, papasakojau pelėdai viską, kas man nutiko, ir papasakojau jai visą tiesą, tik tiesą, ir nieko daugiau – tik tiesą. Saulė leidosi, gulė prieblanda, o pelėda atidžiai klausėsi ir, galvos nepasukdama, retsykiais dėbtelėdavo į mane apvaliom geltonom akim. Pasakodamas susijaudinau, mano skruostai degė, ausyse gaudė, bet pelėda visai nesijaudino. Kai baigiau savo ilgą istoriją, pelėda pagailiai tarė:

– Vargšelis. Taigi tu įsivaizduoji, kad vėl įsimylėjai.

Aš raustelėjau, bet nuolankiai prisipažinau tikįs, kad vėl įsimylėjau. Pelėda švelniai man papriekaištavo tardama:

– Pats puikiai žinai, kad tai ne pirmas kartas, o tavo širdis puikiausiai žino, kad ne pirmas ir net ne paskutinis, bet šitaip tau nutiko jau tiek daug kartų, kad tavo širdis net neskaičiuoja kiek. Bet kaskart tu galiausiai susirgdavai iš nuovylio ir be reikalo imdavai barti savo širdį. Ar ne tiesą sakau?

Prieblandai juostant nukukinau galvą ir patvirtinau, jog tiesa. Bet sykiu many sukilo prieštara ir aš drąsiai išrėžiau:

– Tiesa, jau maniau, kad patyriau beveik viską, ką žmogus gali patirti, bet užtikrinu, kad šito dar niekada nepatyriau, nes ji kitokia nei visos tos moterys, kurias buvau sutikęs, o jos menkiausias prisilietimas suvirpina mane nuo galvos iki kojų, be to, ji supranta viską, ko aš neištariu lūpomis, tad pasaulyje nėra kito tokio žmogaus, kuris šitaip mane suprastų, ir niekada nebūčiau patikėjęs, kad pasaulyje yra toks žmogus, jeigu nebūčiau jos sutikęs.

Tai išgirdusi pelėda užmerkė akis ir ėmė tylomis sau linguoti. Bet paskui jai manęs pagailo, o gal dar ir gardus mėsos kąsnelis paskatino jos užuojautą, nes ji vėl dėbtelėjo į mane apvaliomis maloniomis akimis ir tyliai ištarė:

– Gal gyvenimas panašus į sapną, gal diena nuo nakties maža kuo skiriasi, o visos dienos vienodos, liūdesys vienąsyk išblėsta ir užmaršties smiltys užžeria prisiminimus. Gal tik pelė amžina – mažytė, saldi, minkštutėlė, maloni pilvui it plunksnų pagalvėlė.

Tačiau šitokios mintys, manding, menkino pelėdos garbę. Todėl įširdęs išrėžiau:

– Puikiai žinau niekuomet jos neužmiršiąs. Tiesa, ji gyvena toli, kitame mieste, ir aš net nežinau, ar dar sutiksiu ją, o susitikęs negalėsiu jos paliesti, nes nuo mano prisilietimo ją išmuša dėmėm, kaip pasakojau, bet vis tiek visa many sielvartingai šaukia, kad aš kaip gyvas neįstengsiu jos užmiršti.

– Kvaitulys, tik kvaitulys, – liūdnokai tarstelėjo pelėda. –

Verčiau sakyk, kad manaisi jos neužmiršiąs dėl to, kad ją palietus ir lig soties prisigėrus iš jos šulinio, tavo svaigas greitai praeis, perkentėsi sveikas pagirias ir kaipmat pagysi nuo savo negalios. Tikrai, jeigu judu padarytumėt tai, kas maloniausia dviem žmonėms, tai turbūt visai nurimtum ir nebedejuotum, ir nežinau, ar tau taip baisu, kad ją išmuš dėmėm nuo tavo prisilietimo, jei pats sakei ją esant suaugusią ir gerai žinančią, ką daro. Bet tu pats turbūt niekuomet nesuaugsi, nes nepaliauji kalbėt kaip kvailys ir vaikas.

Bet aš neklausiau pelėdos ir nekantriai kirtau:

– Nenoriu suaugti ir negalėsiu užmiršti!

Tą akimirką, žiburiuojant žvaigždėms, nuo tamsios eglės viršūnės paskutinį kartą atsklido mano vasaros nakties paukštelio palaimingas ulbavimas. Prieš naktį, rudenį, mirtį ir užmarštį sidabriniu balseliu pilkas mažytis paukštelis užgiedojo negrįžtamą vasarą:

Gana tik tyro žvilgsnio, lūpų šypsnio
ir rudenį pavasaris prasprogsta,
kartėlis tirpsta tartum vaškas,
jau tu nesi bjaurus nei piktas,
ir įstabus pasaulis tau vienam priklauso.
O, tu tyra tarytum perlas, dangiškoji am...

Pelėda riaugtelėjo: „Hik!" Sidabrinis balselis nutilo vidur žodžio, ir žiburiuojant žvaigždėms nuo eglės viršūnės pasigirdo šnypštimas, krebždesys, o paskui viskas nuščiuvo, bet po akimirkos iki manęs ant nuolydos atsklendė pilka kruvina plunksnelė. Tada nutilau, naktis nujuodo ir pelėdą galėjau įžiūrėti tik kaip dar juodesnį šešėlį šalia juodo kamino. Tamsumoj pelėda išdėstė man savo karčią išmintį ir ji buvo tokia:

Nėra jokios tikros tiesos
nei nenuginčijamo melo.
Galbūt tiesa tėra tiktai ėdri ondatra,
o gal troškimas vandenio vėsaus ir tyro,
to, kas ir paima, ir duoda.
Tad tu bergždžiai geidi nemirtingumo.
Tik juokdarys galėtų pasakyti: neužmiršiu niekados.
Tas žodis – tai drėgna žuvis bekaulė,
jau marios upių sutekėjo į prisiminimų mėšlą
ir, kaip žinai, dvokia bala paliko,
nors kąsnį tą sunku nuryti.
Todėl verčiau palaidok kvailą pažadą.

Tiesa, dažnai sapnuos vyrukai kumpius rūko,
ir meilę taip kaip paršą romija,
bet saugoti tai kvaila,
nesgi ondatra laiko vežime sugrauš,
o kaulą vieną dieną perims kitas.
Ir kailyje prisiminimų greitai įsiveis koks parazitas.

Sapnus gražiausius vėjas globia,
o meilė juk negali likt be kūno,
galąstoją ateinant jau girdžiu,
ir širdžiai mano paslapčia jau kito reikia,
juk kriauklė nebrandins nemirtingumo.
Manau, šiandien tave ji jau užmiršo,
galąstoją ateinant jau girdžiu.

Daugiau nieko man pelėda nepasakė, bet jos akis švietė man nuo kamino tarytum šaltas žibintas ir ji, įtraukusi galvą, glaudžiau prisispaudė prie šilto kamino. Rudens žvarbos krečiamas lipau nuo kopėčių, bet stabtelėjau, pažvelgiau į pilką,

kruviną plunksnelę delne, o mano širdis pašiepė mane dygiai geldama:

– Ar dabar tiki, kvailas šeimininke? Pelėda teisi. Nieko nėra amžina, žmonės visi mirtingi. Tu ją užmirši ir užmirši greičiau nei manai, ir už tave geresnis, gražesnis ir išmintingesnis draugas pergalės tave ir ji užmirš net tavo veidą, o gal pamačiusi kitą jau užmiršo.

Pažvelgiau į žvaigždes, pažvelgiau į kruviną plunksną delne, tačiau pelėda, prisiminusi gardų mėsos kąsnelį, už kurį pirkau jos išmintį, tamsoje dar sykį persisvėrė per pakraigę ir šiurkščiai sušuko:

Apmaudingas kelias bet kurį kūną
vienąkart nuves po žemėm.
Būti ar nebūti?
Atsakymas: + – b!

Pajutęs krušą pabirus ant sprando, greitai įbėgau vidun. Tačiau namie supliskus šviesoms, languose vėl pasirodė naktiniai drugiai ir jų sparnų graži pilkuma man buvo tarsi vaistas – tikėjau juose atpažįstąs savo draugės mintis iš toli toli ir žinojau, jog ji dar neužmiršo manęs, nors šitaip tvirtino apmaudingoji pelėda. Gal širdies gilumoje mano draugė jaučia ploną, smulkutį adatos smaigį, galvojau, ir taip galvojant mane pagavo tūžmi prieštara ir aš paprieštaravau savo širdžiai:

– Taigi tebūnie: nieko nėra amžina. Tebūnie: žmonės visi mirtingi. Vis tiek ketinu siekti nemirtingumo, kiek tai bus mano valioje, nors mano nemirtingumas – tik pragaišti mintis, užmarši šypsena, pilkėjantis popierius ir piktas priešgynumas. Mano kriauklė verčia siekti laikino nemirtingumo, net jei ondatra sugraužtų jį laiko vežime, o subrandintoji smiltelė kada nors pavirs dėmėtu, pilku ir pigiu perlu. Gyvenimas – tik švie-

sos žybsnis gūdžiame miške, prisiminimas – tik juduliuojanti uždanga, kuri nusileidžia ant apšviestos scenos, o amžinybė – tik manyje, todėl ji tokia pat įnoringa ir nenumanoma kaip mano širdis. Bet aš vis tiek nepaisysiu savo širdies ir tamsos ir dar sykį prikelsiu iš tamsybių narsiuosius gaidžiukus Adolfą, Pėterį ir Gustavą, kad pačerškėtų silpnais balseliais. Iš tamsybių prikelsiu mažą juodą šunelį ir kalakutą Hamletą, kad pabartų droviąją pačią Ofeliją, iš tamsybių prikelsiu negrįžtamą vasarą, kad dar sykį sužystų, nušvistų aplinkui, ir savo draugės mielą paiką spurgą prikelsiu iš tamsybių, kad taptų amžinas, kiek amžinybė bus mano valioj. Tai padarysiu iš meilės ir tegul po jos ateina geismas, liūdesys, nuovylis ir mirtis, kaip skirta, bet tu neatimsi šito iš manęs, godūne širdie, tu nesukliudysi – štai kodėl mano kriauklė stipresnė už tave.

Ir širdis man nieko neatsakė, tik susikrimtusi tylėjo. Kad galėčiau atlikti ką nusprendęs, nugyvenau girioje keturis saulėlydžius, bet atlikęs jau nebeturėjau ką veikti girioje, tad vėl sugrįžau į miesto šviesulius, kartėlį ir lėtą mirtį, širdies gilumoje jausdamas smulkutį adatos smaigį.

6

Vėl sugrįžau į namus, kur trikojis vyras laukė manęs ledinėj, kosminėj vienatvėj. Žmona sutiko mane maloniai ir kažkodėl buvo paruošusi kuo puikiausią veršienos kepsnį, tad po daugelio liesų metų pirmąkart valgėme veršienos kepsnį ir raugintų agurkų, uogų, žiedinių kopūstų ir pupelių buvo prie veršienos kepsnio, kaip mokė močiutė.

Tačiau prie stalo žmona tiriamai pasižiūrėjo išmintingomis gražiomis akimis į manąsias ir paslaptingai šypsodama paklausė:

– Kaip dabar tavo širdis, brangusis?

Krūptelėjau po šių jos žodžių taip smarkiai, kad veršienos kepsnio kąsnis nuslydo ne ton gerklėn ir padažo užsipyliau ant kelių, nes nemoku veidmainiauti. Nenuvokiu, iš kur ji viską sužinojo, bet žvelgdamas jai į akis puikiai mačiau, kad ji visą laiką žinojo mane netyčia užmiršus širdį svetimame mieste ir aplaidžiai palikus svetimai moteriai. Todėl baisiai persigandau, bet melas nebūtų padėjęs, tad svylančiom ausim atsakiau:

– Gali būti, kad mano širdis vėl šlaistėsi klystkeliais, bet nieko negaliu padaryti, nes esu išsiblaškęs ir, kaip žinai, nepaprastai mėgstu grožį. Šiaip ar taip, ji vėl tvirtai laikosi savo vietoje ir karštai plaka krūtinėje – pati įsitikintum, jei uždėtum savo gražią ranką man ant krūtinės.

Veršienos kepsnys iš tikrųjų buvo nepaprastai gardus ir žmona, uždėjusi savo gražią ranką man ant krūtinės, įsitikino, kad mano širdis vėl saugioje ir reikiamoje vietoje. Tiesa, tąkart jos prisilietimas nelabai supurtė mano kūną ir šiurpuliukai nuo galvos iki kojų nenubėgo, bet vis tiek jos prisilietimas man buvo labai malonus ir, kaip jau sakiau, veršienos kepsnys buvo neapsakomai gardus – tikriausiai ganyto veršelio.

Bet mano žmona, parėmusi delnu smakrą, įdėmiai pasižiūrėjo į mane ir turbūt aš jai pasirodžiau apsenęs, dūstantis, pliktelėjęs ir nutukęs, nes su malonia pagaila pasakė:

– Vargšeli, išties man jau kiek pakyrėjo ta nepataisoma tavo širdis, kuri naudojasi tavo trumpa atmintimi ir nesiliauja krėtusi tau išdaigas. Puikiai žinai, kad ne pirmą sykį tavo širdis buvo pabėgusi, bet ji kaskart sugrįždavo – tiesa, baisiai

apsidraskius ir randuota, kaip senas katinas, – vis dėlto tu ją visada, kaip ir šįsyk, susigrąžindavai.

Žmona liūdnai atsiduso, įbedė į mane šaltas įdėmias akis ir pasakė:

– Na, gerai, patogi tavo lova paklota, nupirkau tau naujų įdomių knygų. Ko gera, po pietų tau reikėtų snustelėti – pataupsoti jėgas, nes nėra ko pernelyg vargintis, be to, man labiausiai patinka, kai tu guli patogioje savo lovoje – tada bent jau žinau, kur esi, ir galiu tavimi rūpintis. Tikiuosi, neprieštarausi, jei vėl pasiimsiu tavo širdį ir padėsiu į savo komodos stalčių po baltiniais. Prisireikęs vėl ją tenai rasi. Tik neužmiršk, kad kitados buvai vinių prekijas ir turi žiūrėti savo garbės.

Mano žmona kalbėjo išmintingai ir visais atžvilgiais buvo teisi. Todėl ir aš atsidusau, nors turiu pripažinti, kad veršienos kepsnys man labai palengvino netektį. Taigi sugrąžinau savo širdį žmonai ir ji, su meilia smalsa palytėjusi piktybišką širdies randą, padėjo šią į komodos stalčių po baltiniais.

Tada žmona paguldė mane į patogią lovą, rūpestingai apkamšė apklotu ir net kojas užklojo, kad užsnūdęs neperšalčiau. Ji ištiesė man knygą, popieriaus peilį ir pastatė lempą taip, kad šviesa ryškiausiai apšviestų knygą, kai pradėsiu skaityti. Taigi man vėl buvo neapsakomai gera, o burnoje dar tebejaučiau veršienos kepsnio, raugintų agurkų ir uogų masinantį skonį ir jau tikrai nesijaučiau vienišas tamsiame miške, bet buvau savo namuose šviesiame kambaryje. Ir mano širdis vėl saugiai gulėjo komodos stalčiuje po skalbiniais ir manęs nebetrikdė.

Vis dėlto širdies gilumoje tebejaučiau ploniausią adatos smaigį ir kriauklė manyje dar glaudžiau užsidarė. Kriauklė sapnavo atgaivų tyrą vandenį, jausdama kiaukute mažutės liūdesio smiltelės saldų peršulį. Netrukdžiau kriauklei – leidau ramiai sapnuoti savo sapną, palikęs augint plonytį ne-

mirtingumo apvalką ant liūdesio smiltelės, nesgi tik sapne kriauklė patiria laimę.

Aš pats įsigilinau į gerą naują knygą, nors, galimas daiktas, šiek tiek paverkiau gulėdamas lovoje su knyga rankose, mat esu verksnus žmogus, nors ir buvau vinių prekiju. Bet lauke ledinis vėjas sustiprėjo, kaukė audra ir didžioji šluota sūkuriuodama dirbo savo darbą: draskė paskutinius ryškiaspalvius medžių lapus, prie žemės plojo nudžiūvusius našlaičių veidelius, čaižė mano kambario sienas kietomis stangriomis vytimis, nešdama be išimties visa, kas negyva, atgyvenę, prisiminimų šiukšles, su šiukšlėm nušluodama į laiko sąvartyną ir vasaros džiaugsmą, šviesą, gražią tuštybę. Viską šlavė didžioji šluota kaukiančioj nakty, o aš susapnavau dundant smagius peilių galąstojo žingsnius tarpuvartėj po mano kambariu tuolaik, kai artinos rūsti žiema.

KRITINĖS PASTABOS

Labai abejojame, ar vertėjo leisti šią knygą su pastabomis, nes net paviršutiniškai skaitantis išsyk pastebės, kad šiuo apsimestiniu, sentimentaliu pasakojimu apie meilę nesiekiama pamokyti nei kelti dorą. Priešingai, čia knibžda tokių amoralių ir gluminančių minčių, kurios protingam skaitytojui yra atgrasios. Ir akivaizdus pasakojimo nuoširdumas draustų šį kūrinį skelbti.

Vis dėlto leidžiame šį pasakojimą su minėtosiomis išlygomis dėl kitų priežasčių. Mat tai baisi žmogaus egoizmo apoteozė. Vertėtų prisiminti, kad jis sukurtas praėjus vos porai mėnesių po pirmosios atominės bombos praktinio pritaikymo, kai po Antrojo pasaulinio karo pasaulis ką tik pasiekė vadinamąją šaltąją taiką. Prisiminus šias aplinkybes, autorius – įžūlus egoistas – nūdienos skaitytojo akyse iškyla kaip klaikus monstras. Jis nė vienos minties nepaskiria žmonijos kančioms išreikšti, o be perstogės kalba vien apie savo širdį.

Antra vertus, turint omeny kūrinio atsiradimo laiką, akivaizdu, kad autoriui šis vaikiškas romanas apie romaną – tai nesąmoningas ūmus individualisto bėgimas nuo tikrovės, jos baisybių ir svarbių problemų, į kurias tais laikais reikėjo žvelgti mąstančio žmogaus žvilgsniu, net jei tai nepakeistų pasaulio. Kūrinį atsirasti paskatino visuomenės tam tikros sanklodos it klasės priešmirtinės konvulsijos, tad suprantama, jog autorius tik bailiai spruko iliuzijų pasaulin, ir šito savo pabėgimo jis net nesigėdija.

Nesistengėme papildyti kūrinio išmaniomis pastabomis ir išnašomis, nes jis nėra reikšmingas, todėl be pedantiško skrupulingumo pateikėme tam tikras nuorodas, kad jos nukreiptų skaitytojo mintis į teisingą kelią. Be to, kai kuriose miglotose vietose reikėjo pateikti skaitytojui duomenų, kad jis suprastų tekstą.

PIRMASIS SAULĖLYDIS

[1] Veikiausiai autorius nė neplanavo suskirstyti knygą į keturis saulėlydžius, kitaip tariant, dalis. Nežinia, gal jis manė, kad šiuos skyrius reikia skaityti per saulėlydį, o gal tai nuoroda, kad rašė juos ne vieną dieną. Vis dėlto nesuklysime tardami, kad jį – visai pagrįstai – graužė koks nors slaptas pojūtis, kad jo laikais išgyvenamas saulėlydis, drauge didelis savo skolos suvokimas. Štai kodėl parinko tokį neapibrėžtą skirstymą.

[2] Nelabai aišku, ką autorius nori pasakyti įvardydamas save kaip reto amato atstovą ir vartodamas šį apibūdinimą kaip priedangą. Nors derėtų prisiminti, kad 1939–1945 m. vyko karas, valstybė nepajėgė veiksmingai kontroliuoti produktų skirstymo, tad ir vinių verslas priklausė vadinamajai laisvajai prekybai. Iš visko sprendžiant vinių prekijai atstovavo ypač įdiržusiai ir žiauriai klasei, tad nieko nuostabaus, jei autorius iš tiesų daugiau ar mažiau vertėsi neteisėta vinių prekyba. Šią sampratą patvirtina tolesnis jo paties teiginys, kad prekiaudamas vinimis jis susikrovė nemenką turtą. Antra vertus, toks atviras pareiškimas liudija, kad jis vertėsi šiuo amatu valdžiai leidus, gal net globojant, o tai prieštarauja ankstesniam teiginiui.

[3] Autorius kalba apie organą, kurį turi kiekvienas žmogus ir kuris tai išsiplėsdamas, tai susitraukdamas reguliuoja kūno kraujotaką. Visi ankstesni tyrimai rodo, kad išėmus širdį žmogus išsyk miršta. Vadinasi, čia kalbama ne apie išplėštą širdį, kitaip tariant, *anomaliją*. Vis dėlto pasakojimas grindžiamas širdies perkėlimu iš vienos vietos į kitą: iš komodos stalčiaus – po priegalviu, net moters rankinėn – ir, jei neįžvelgtume lengvapėdiškos, išsigimusios sąmonės *poetinės* laisvės, norom nenorom turėtume suabejoti autoriaus meile tiesai. Ko gera, autorius šiame pasakojime apie širdį griebėsi niekam tikusių

simbolių, kurių neverta išsamiau nagrinėti.

[4] Akivaizdu, tai – *paranojos* požymis, tad visiškai pateisinama gydytojo nuomonė, kartu tai rodo, kokia dvasia parašyta knyga.

[5] Veikiausiai *škotų terjeras* – dekoratyvus nykstančios veislės šuo, tais laikais tokius mėgo išgeibusi privilegijuota klasė.

[6] Žiūrėkite 4 išnašą.

[7] Sprendžiant iš tolesnio pasakojimo, nesunku suprasti, kad minėtasis miestas yra Turku, nes jo topografija ir istoriniai paminklai beveik *adekvatūs* autoriaus užuominoms. Vis dėlto šis klausimas sudėtingesnis nei išsyk atrodo ir po rimto kritiško tyrimo negalime nepastebėti, kad čia taip pat gali būti ir Porvas, Hiamenlina, Savonlina ar Vasa. O dar turėdami omeny autoriaus užgaidumą ir neleistiną atsainumą pateikiant faktus, prieiname prie išvados, kad tai gali būti ir Kuopijas, Mikelis, Oulu, Kokola, net Kajanis. Tačiau tai nėra svarbus klausimas ir mes jį nagrinėjame tik todėl, kad norime atskleisti, su kokiais sunkumais susiduria sąžiningas tyrinėtojas gilindamasis į nereikšmingą tekstą.

[8] Vaizduodamas šitokius įvykius Apreiškimo Mergelei Marijai dieną autorius vergiškai paklūsta literatūros tradicijoms, kurių čia neverta svarstyti. Tik pažymėsime, kad visa tai galėjo nutikti ir per Kalėdas, Velykas ar Sekmines, net bet kurią paprastą dieną. Taip pat gali būti, kad kažkokia slapta *blasfemija* paakino autorių įpainioti čia ne ką kitą, o Mergelę Mariją (religinis *simbolis*).

[9] Autoriaus maištavimą prieš dorą rodo tai, kad pasakojimo heroje jis pasirinko ištekėjusią moterį, nors, žinoma, gali būti, kad tai atsitiko dėl užmaršumo, o autorius norėjo pasakyti „mano tėvas", „mano brolis", „mano senelis" ir kt. Vis dėlto jis suklysta dėl užmaršumo tiesiog neįtikėtinai dažnai. Tai paaiškėja tariant, kad minėtoji moteris palaikė draudžiamus santykius su vyru, o toliau tą patį rodo ir gausus vaišinimasis svaigiaisiais gėrimais. Šią sampratą stiprina žinios apie palaidą to meto gyvenseną.

[10] Turime pažymėti, kad autorius labai tiesmukai *apibūdina* darbininkų klasės atstovą, nors kaip tik čia jis galėjo sukurti tikro, stipraus žmogaus paveikslą. Vis dėlto vairuotojo paveikslo monumentalumas kelia gerokai daugiau pagarbos, yra oresnis ir šviesesnis nei blanki individualistiška autoriaus esybė. Niekinamas požiūris į darbininkų klasę reiškiamas ir toliau, vaizduojant Kiaulę Santrą.

[11] Einšteino nederėtų velti į šias romantiškas kvailystes, nors, ištaikęs laisvą valandėlę, jis ir griežė smuiku.

[12] Psichologijos požiūriu labai įdomi vieta, vertėtų atkreipti į ją dėmesį. Akivaizdu, autorius, jausdamas socialinio sluoksnio, kuriam priklausė, pakrikimą, slapta žavėjosi viskuo, ką išreiškia raudona spalva, tačiau jo maištingumas virsta bejėgiška pastaba, kad gėlė neva buvusi *„per daug* raudona". Štai tada ir pastebime, kad klaiko apimtas jis bėga nuo tikrovės.

[13] Vėl tauškalai, jei tik autorius nevadina nematomu kokio nors dienos šviesoj neregimo, bet tamsoje švytinčio dažo, šiuo atveju, matyt, rašalo. Anais laikais karo tikslais gaminta daug tokios rūšies dažų. O gal klystame tardami, kad 9 išnašoje minimo „vyro" profesija karininkas?

[14] Akivaizdu – iliuzija, tai nekelia nuostabos prisiminus autoriaus neatsakingumą vartojant svaigiuosius gėrimus. Dar kartą žiūrėkite 4 išnašą.

ANTRASIS SAULĖLYDIS

[1] Po nuodugnių tyrimų ir lyginimų priėjome prie išvados, kad autorius šitaip vadina arklį.

[2] Nėra įrodymų, kad autorius iš tiesų pradėjo rašyti. Jo meilė tiesai kelia abejonių, gali būti, kad jis kiauras dienas gulinėjo palėpės kambarėlyje apsėstas *paranojiškų* idėjų. Šį manymą stiprina ne kartą jo paties išsakytos ciniškos pastabos apie tingumą.

[3] Dėl šulinio įvaizdžio kyla daug psichologinių problemų. Gali būti, kad autorius tik pasiskolino to meto poetinį įvaizdį (žr. studiją „Sapno šulinys kaip vienos ekonominės sistemos simbolis"). Antra vertus, jis sąmoningai galėjo imtis nederamų *psichoanalizės* sąvokų – šitai rodo tolesnė mintis apie „nešvarius" šulinius.

[4] Tikriausiai autorius lėbavo tik vaizduotėje, nes tuo metu, kai rašė knygą, slyvomis neprekiauta net nelegaliai, bet gal minima senoji ponia buvo sutaupiusi jų nuo ankstesnio pasaulinio karo laikų.

[5] Baisus cinizmas, juoba žinant, kad milijonai žmonių tuolaik prausdavosi be muilo.

[6] Autoriaus naudai, labai tikslus *zoologinis* kalakuto paveikslas – priešingai nei daugybė kitų klaidingų pastabų apie gamtą.

[7] Laukinė katė (*Felis lupinus*) tais laikais buvo taip retai sutinkama, kad autorius turbūt, kaip įprasta, supainiojo ją su paprasta kate (*Felis familiaris*), kuri pabėgo į mišką, nes dvaro kultūra jai pakyrėjo. Šią sampratą stiprina daugybė tolesnių pastabų. Pasakojimas apie laukinę katę – tai viena labiausiai abejotinų ir painiausių knygos vietų, todėl dera vertinti ją gana kritiškai. Taip pat nesuvokiama, kodėl laukinė katė yra būtent ruda – gal autorius laukinės katės įvaizdį pasitelkė pašiepti fašistinėms to meto idėjoms. Įsigilinus į toliau pateikiamą laukinės katės dainą šis paaiškinimas tampa įtikimas.

[8] Tai tikriausiai durnaropė (*Datura*).

[9] Senovės babiloniečių herojinio epo personažas. Neaišku, kodėl autorius įsigeidė įdėti šį vardą ne kur kitur, o į laukinės katės lūpas.

[10] Autorius neslėpdamas cinizmo vėl atskleidžia savo moralinį bailumą, nors kaip tik dabar puikiausiai galėtų atskleisti savo požiūrį į ideologines to meto problemas. Tariame jį užsimenant apie politiką, nors ta užuomina – tik mostas vėjo botagu.

[11] Veikiausiai autorius turi galvoje ultravioletinius spindulius. Vis dėlto toliau minčių tėkmė – apie mėsinius peilius ir kt. – visiškai neaiški.

[12] Neaišku, koks tai paukštis. Gal lakštingala. Jei tai būtų strazdas, toliau būtų minima eglė – medis, kuriame šis paukštis gieda.

TREČIASIS SAULĖLYDIS

[1] Žinant autoriaus netikslumą, visai pagrįsta būtų manyti, kad kalbama apie paprasčiausią kelių rūšių brendį. Šią abejonę stiprina pastaba, kad minėtuoju būdu jis mėgino padaryti gėrimą svaigesnį. Įdomu tai, kad pernelyg didelis stipriųjų gėrimų kainų kilimas pokario laikais ir inteligentiją paakindavo pavojingiems bandymams. Jau žinome, kad autoriaus draugai gėrė krūminę (miške varytą stiprų gėrimą). Taigi nesuklysime tardami, kad autorius mėgino pasigaminti savotišką krūminės pakaitalą, nes pats nemokėjo jos varyti. Kalbos apie raganavimą – tai melas, į kurį – gal ir pats gėdydamasis – mėgina įvelti nemalonų dalyką.

[2] Įprasta *erotinė haliucinacija,* sukeliama nuodingos krūminės.

[3] Nesunku pastebėti, kad autorius griebiasi sofizmo, nes jo laikais jau buvo tikrai išsiaiškinta, jog alkoholis nė kiek negelbsti nuo gyvatės įgėlimo ir kad žaizdą reikia greitai prapjauti, įgeltą galūnę suspausti virš žaizdos, kol ligoniui bus įšvirkšta serumo.

[4] Kaip *retą dalyką* reikėtų paminėti, kad tais metais, kai rašyta knyga, semestras prasidėjo tik rugsėjo 12 dieną. Taigi dukteriai nebuvo jokio reikalo trankyti knygos, bet tikriausiai iš tėvo ji paveldėjo nevaržomą būdą.

[5] Autorius turi galvoje vakuuminį konservavimą, vadinamąsias *Rekso dėžutes.*

[6] Keista, kad autorius anksčiau neminėjo tos nuotraukos. Žinant jo slapukišką būdą, iš tikrųjų jis tą seniai turėtą nuotrauką galėjo pasikabinti ant sienos, kai tik žmona išvažiavo. Žinoma, tai galėjo būti tik kokios nors kino žvaigždės nuotrauka iš žurnalo, nes tuomet tai buvo populiaru. Galimas daiktas, kad šis, nekaltesnis, paaiškinimas teisingas, nes jei aprašytoji moteris iš tiesų būtų davusi autoriui savo

nuotrauką, vargu ar jis nebūtų papasakojęs to anksčiau.

[7] Įdomu pažymėti, kad autorius ir savo šuniui leidžia intuityviai justi depresiją, sukeltą kapitalistinės visuomenės žlugimo. Taigi būdamas tipiškas privilegijuotos klasės produktas, trokštantis malonumų ir patogumų, šuo perėmė savo šeimininko mintis.

[8] Ir toliau *paranoja*. Neaišku, ką autorius vadina peilių galąstoju, minimu ir vėliau. Peilių galąstojai buvo niekinami kaip perėjūnai, sunkų darbą jie dirbdavo buržujų namų užpakalinėse laiptinėse (žr. *Nuo rankdarbių – į mechanizuotą visuomenę*, III d., p. 642–643).

KETVIRTASIS SAULĖLYDIS

[1] Pirmą kartą minima kriauklė, kuriai tolesniame pasakojime teikiama labai didelė reikšmė. Neatmestina galimybė, kad autorius iš tikrųjų turėjo kokį nors *dermoidą*, kurį, stokodamas medicinos žinių ir būdamas sutrikusios sielos, įsivaizdavo kaip kriauklę. Taigi apie perlų sluoksniavimąsi ir kita čia kalbama tik iš nežinojimo. Vadinasi, toliau vaizduojamas susikirtimas su ondatra dėl kriauklės – tai tik košmaras. Duriantis skausmas, apie kurį vėliau dažnai bus užsimenama, gali liudyti autorių turint tulžies akmenų. Taigi šią jauseną galima suprantamai paaiškinti, nors autorius tą negalavimą apipina – gal iš tuštybės – įvairiais simboliais.

[2a] Tikriausiai autorius šį keistą susitikimą laikė knygos kulminacija ir savotišku pasakojimo raktu. Dar liūdniau, kad jis smulkiau nenupasakoja žalingo prisilietimo sukeltų požymių, o apskritai kalba apie „dėmes". Vis dėlto tyrimas grįstinas ne viena įdomia hipoteze. Žinoma, suprantamiausia ir akivaizdžiausia: autorius prisiliesdamas užkrėtė minėtąją moterį kokia nemalonia odos liga, o jos to meto skurdžiomis sąlygomis baugiai plito. Vis dėlto jokia žinoma odos liga neužsikrečiama taip greitai, kaip tikina autorius, ir, kaip rodo ankstesnis

pasakojimas, visai nepagrįsta yra prielaida, kad autorius sirgo kokia nors odos liga. Su skausmingu smulkmeniškumu rausdamasis po savo sielą, jis vargu ar būtų nutylėjęs tokį dalyką. Taigi pereiname prie kitos, malonesnės mums, hipotezės, kad kūrinyje vis dėlto iškeliamas kažkoks aukštesnis moralinis siekis. Tada šias dėmes reikėtų vertinti kaip simbolinę išraišką: tariamai nekalto žmogaus neteisėti santykiai (moraliai) yra taršūs.

[2b] Aprašymas prastas, todėl nuotraukų kolekcijoje mums nepavyko rasti minėto modelio kepurės. Vis dėlto, atrodo, kepurė autoriui svarbi, nes grįžta prie jos jau antrą kartą. Gal tai erotinis simbolis, kuris gali paaiškinti ir dėmių atsiradimą? Atkreipkite dėmesį – *žalia* spalva (žr. G. Hochgenuss. *Sexualpathologie des Alltagslebens*, p. 171–179 ir 525–537).

[3] Skaitytojas turėtų prisiminti, kad tais laikais dirbtinis apvaisinimas ir selekcija nebuvo labai išvystyta ir didumoje dvarų laikyti veisliniai galvijai. Turint omeny šį senovinį išlaidavimą, nuotykis su buliumi atrodo įtikimas ir turintis istoriškai įtaigų pamatą. Juk šiandien bulių paprastai pavaduoja nepavojingas dviratis.

[4] Autorius Riulio kol kas nevadina arkliu. Vis dėlto atmetame pernelyg nerealią, klaidingą prielaidą, kad girios keliu vežimą traukė prijaukintas strutis.

[5] Iš bendro pasakojimo, deja, neįmanu išsiaiškinti, kokia tai naktinių drugių rūšis. Skaitytoją, kuriam tai įdomu, raginame pavartyti šios mokslo srities žinynus.

[6] Nepavyko išsiaiškinti, ką autorius iš tiesų vadina miško krūmine, gal paprasčiausiai – miške varytą krūminę. Jei taip, šią netikslią jungtį reikėtų laikyti nemenka stiliaus klaida.

[7] Žiūrėkite 1 išnašą. Jei ji tinka, vadinasi, tai vėl haliucinacija. Todėl, manome, nebūtina teikti papildomų zoologijos duomenų apie ondatrą.

[8] Vėl apmaudus netikslumas. Iš aprašymo neaišku, kokiai rūšiai šią pelėdą reikėtų priskirti. Gal *ūbautojų*.

Waltari, Mika
Va234 Keturi saulėlydžiai: romanas apie romaną dideliems vaikams ir laimingiems suaugusiesiems, kurie niekada nesuauga / Mika Waltari ; iš suomių k. vertė Aida Krilavičienė. – Vilnius : Tyto alba, 2003. – 116[4] p. – (Klasika)

ISBN 9986-16-316-1

„Keturiuose saulėlydžiuose" M. Waltari pasakoja apie tai, kaip jis rašė romaną „Sinuhė egiptietis" – knygą, kuri vėliau buvo pavadinta pirmuoju pasaulio bestseleriu. Šis romanas apie romaną patrauklumu, išmintingomis įžvalgomis, humoru ir nuoširdumu skaitytojus patraukė ne mažiau už „Sinuhę egiptietį".

UDK 894.541-3

MIKA WALTARI

KETURI SAULĖLYDŽIAI

Romanas apie romaną
Dideliems vaikams ir laimingiems suaugusiesiems,
kurie niekada nesuauga

Iš suomių kalbos vertė *Aida Krilavičienė*

Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2003 10 02. 4,77 apsk. l. l. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 1142
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Spaudos kontūrai", Viršuliškių skg. 80, 2065 Vilnius

Leidyklos „Tyto alba" serija
„Klasika"

- ✓ Karen Blixen „Iš Afrikos"
- ✓ David Herbert Lawrence „Sūnūs ir meilužiai"
- ✓ Jane Austen „Ema"
- ✓ Gabriele D'Annunzio „Geismų kūdikis"
- ✓ Eyvind Johnson „Bangų mūša"
- ✓ David Herbert Lawrence
  „Ledi Čaterli meilužis. Mergina ir čigonas"
- ✓ Nikoy Kazantzakh „Paskutinis gundymas"
- ✓ Mika Waltari „Sinuhė egiptietis"
- ✓ Willy ir Colette „Klodina mokykloje"
- ✓ Robert Musil „Auklėtinio Terleso sumaištys"
- ✓ Eugène Ionesco „Vienišius"
- ✓ Karen Blixen „Iš Afrikos" (2-asis leid.)
- ✓ Jean Giono „Husaras ant stogo"
- ✓ Mika Waltari „Turmsas nemirtingasis"
- ✓ Stefan Zweig „Marija Stiuart"
- ✓ Marguerite Duras „Jūrininkas iš Gibraltaro"
- ✓ Ernst Jünger „Afrikietiški žaidimai"
- ✓ Erich Maria Remark „Trys draugai"
- ✓ Lars Gustafsson „Bitininko mirtis"
- ✓ Mika Waltari „Mirties angelas"
- ✓ Jaroslav Hašek „Šaunusis kareivis Šveikas"
- ✓ Axel Munthe „Knyga apie San Mikelę"
- ✓ Paul Kornfeld „Blanša, arba Studija sode"
- ✓ Erich Maria Remark „Juodasis obeliskas"
- ✓ Antoine de Saint-Exupéry „Citadelė"
- ✓ Mika Waltari „Žmonijos priešai"
- ✓ Ernest Hemingway „Senis ir jūra"
- ✓ Mika Waltari „Keturi saulėlydžiai"
- Mika Waltari „Mikaelis Nuotykių Ieškotojas"

„Keturiuose saulėlydžiuose“ Mika Waltari pasakoja apie tai, kaip rašė romaną „Sinuhė egiptietis“ (1945), kuris vėliau buvo pavadintas pirmuoju pasaulio bestseleriu, išverstas į daugelį kalbų ir nepaprastai išpopuliarėjo ne tik Europoje, bet ir Amerikoje. Autorius atskleidžia paskatas ir jausmus, nulėmusius knygos atsiradimą, alegoriškai ir simboliškai pasakoja apie tikrus nutikimus, veikėjus, išgyvenimus ir aplinką, kurioje rašė.

„Atvirumas ir nuoširdumas, žaismingi simboliai, sąmojinga išmintis ir humoras“; „pašėlęs, pribloškiantis, pašaipūniškas ir patrauklus pasakojimas“; „pagaulu, vaikiškai išmintinga ir išmintingai vaikiška“, – taip atsiliepė pirmieji skaitytojai apie „Keturis saulėlydžius“. Šis originalus ir smagus romanas apie romaną skaitytojams patinka ne mažiau už „Sinuhę egiptietį“.

ISBN 9986-16-316-1
9 789986 163169
TYTO ALBA
www.tytoalba.lt